

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

**ИНСТИТУТ ПО ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И ТЕХНОЛОГИЧЕН ТРАНСФЕР
„ПРОФ. Д-Р БОРИСЛАВ БОРИСОВ”**

**INSTITUTE OF INTELLECTUAL PROPERTY AND TECHNOLOGY TRANSFER
“PROF. DR. BORISLAV BORISOV”**

СПИСАНИЕ ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И БИЗНЕС

INTELLECTUAL PROPERTY AND BUSINESS MAGAZINE

БРОЙ 5 / 2024

ISSUE 5 / 2024

СОФИЯ, 2024

SOFIA, 2024

Списание „Интелектуална собственост и бизнес“ е професионално и научно издание на Института по интелектуална собственост и технологичен трансфер на УНСС.

Списание е с отворен достъп. Издава се в 2 броя годишно на хартия и публикува информация за актуални регламенти в областта на интелектуалната собственост, резултати от научни изследвания, посветени на съвременни проблеми в областта на интелектуалната собственост и материали, свързани с бизнеса с интелектуална собственост.

Материалите и статиите в списанието са на български и английски езици и се оценяват за публикация от редакционна колегия и избрани рецензенти при анонимно рецензиране.

Авторите на научни статии, становища и интервюта декларират оригиналност и достоверност на представените позиции и изразяват личното им мнение по дискутираните въпроси.

The magazine "Intellectual Property and Business" is a professional and scientific published edition of the Institute for Intellectual Property and Technology Transfer of UNWE.

The magazine is open access. It is published twice a year on paper and publishes information on current regulations in the field of intellectual property, research results on current issues in the field of intellectual property and materials related to the intellectual property business.

The materials and articles in the magazine are in Bulgarian and English and are evaluated for publication by an editorial board and selected reviewers under blind review.

The authors of scientific articles, opinions and interviews declare the originality and authenticity of the presented positions and express their personal opinion on the issues discussed.

Отговорен редактор: Юлияна Томова/ *Responsible editor: Juliana Tomova*

Печат: ИК „ЗИП“ ЕООД / *„Publishing house ZIP“ Ltd.*

Адрес: София 1700

Address: Sofia 1700

Студентски град „Христо Ботев“

Hristo Botev Student City

УНСС, Институт по интелектуална собственост

UNWE, Institute of Intellectual Property

и технологичен трансфер проф. д-р Б. Борисов

and Technology Transfer Prof. Dr. B. Borisov

Tel.: (+359 2) 81 95 397

Email: centerip@unwe.bg / [www.https://iippt.unwe.bg/](https://iippt.unwe.bg/)

ИНДЕКСИРАНЕ: SEOOL

ISSN: 2815 – 3464

Редакционната колегия не носи отговорност за оригиналността на публикуваните статии и изказаните мнения и становища в интервюта. / The editorial board is not responsible for the originality of the published articles and the opinions and views expressed in the interviews.

Редакционна колегия

Национален състав:

проф. д-р Мария МАРКОВА – председател на редакционната колегия, УНСС, Бизнес факултет, катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“

проф.д.н. Живко ДРАГАНОВ – член на редакционната колегия, УНСС, катедра "Международно право и право на ЕС" на Юридически факултет

доц. д-р Димитър БЛАГОЕВ – член на редакционната колегия, УНСС, Бизнес факултет, катедра „Индустиален бизнес“

доц. д-р Николай КРУШКОВ – член на редакционната колегия, УНСС, Бизнес факултет, катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“

Международен състав:

Prof. Laurent MANDERIEUX, Head of European IP Teachers' Network (EIP TN), Bocconi University, ITALY

Petra HAUPTFELD-GÖLLNER, University of Applied Sciences Burgenland, AUSTRIA

Dr. Carlos R. MORALES, Tarrant County College –TCC Connect Campus, USA

Dr. Ioannis KIKKIS, WIPO Expert

Editorial Board

National Council:

Prof. Dr. Maria MARKOVA – Chairman of the Editorial board (UNWE), Business faculty,
Department of Intellectual Property and Technology Transfer

Prof. D.Sc. Jivko DRAGANOV – member of the Editorial board, Department of International law
and law of EU, Faculty of Law (UNWE)

Assoc. Prof. Dr. Dimitar BLAGOEV – member of the Editorial board, Business Faculty, Department
“Industrial business” (UNWE)

Assoc. Prof. Dr. Nikolay KRUSHKOV – member of the Editorial board, Business Faculty,
Department of Intellectual Property and Technology Transfer (UNWE)

International Council: UNSS

Prof. Laurent MANDERIEUX, Chair, European IP Teachers’ Network (EIPTN), Bocconi University,
ITALY

Petra HAUPTFELD-GÖLLNER, University of Applied Sciences Burgenland, AUSTRIA

Dr. Carlos R. MORALES, Tarrant County College –TCC Connect Campus, USA

Dr. Ioannis KIKKIS, WIPO Expert

Към уважаемите читатели и автори на сп. "Интелектуална собственост и бизнес" при УНСС:

Списание "Интелектуална собственост и бизнес" приема само оригинални авторски разработки, които не са публикувани вече или не са подадени едновременно за публикуване на друго място.

Редакцията извършва електронна проверка за уникалност на представените за публикуване разработки.

Списание "Интелектуална собственост и бизнес" прави публично достояние част от най-добрите теоретични, методически и приложни изследвания на преподавателите и докторантите от Университета за национално и световно стопанство, както и на автори от други български и чуждестранни университети и научни организации. На страниците на списанието можете да намерите статии, които осветляват и предлагат решения на важни проблеми в областта на интелектуалната собственост; обогатяват дискусиите по най-новите теории, подходи и методи и предлагат алтернативни решения и други.

Правилата за публикационна етика на списание „Интелектуална собственост и бизнес“ отразяват принципите, заложи в „Кодекса за поведение, насоки и добри практики на Редакторите на издания“ (COPE) и във вътрешнонормативните документи на УНСС. Правилата регламентират цялостната работа по подбор, научна и професионална редакция на предложените и включени статии и материали в списание „Интелектуална собственост и бизнес“. Тези правила посочват също така стандартите за очакваното етично поведение на всички участници в процеса на публикуване: автори, редактори и рецензенти.

To the respected readers and authors of the magazine "Intellectual Property and Business" at UNSS:

The journal "Intellectual Property and Business" accepts only original author's work that has not already been published or has not been simultaneously submitted for publication elsewhere.

The editors carry out an electronic check for the uniqueness of the developments submitted for publication.

The magazine "Intellectual Property and Business" makes public some of the best theoretical, methodological and applied research of the teachers and phd students from the University of National and World Economy, as well as by authors from other Bulgarian and foreign universities and scientific organizations. In the pages of the magazine you can find articles: examine and offer solutions to important problems in the field of intellectual property; enrich discussions on the latest theories, approaches and methods and offer alternative solutions, etc.

The publication ethics rules of the magazine "Intellectual Property and Business" reflect the principles laid down in the "Code of Conduct, Guidelines and Good Practices of Publication Editors" (COPE) and in the internal normative documents of the UNWE. The rules regulate the overall work on selection, scientific and professional editing of the proposed and included articles and materials in the journal "Intellectual Property and Business". These rules also state the standards for expected ethical behavior of all participants in the publication process: authors, editors and reviewers.

СЪДЪРЖАНИЕ

Преглед на актуалната регламентация и информация в областта на интелектуалната собственост, съставител: д-р Юлиана Томова	8
Авторскоправни аспекти на регулирането на изкуствения интелект, Камен Тодоров.....	30
Модел за управление на интелектуална собственост в произведенията на приложните изкуства и в пазарната им реализация, Валери Костова.....	77
Защитени географски означения за продукти от нерудни полезни изкопаеми и керамични продукти с произход Република България, Николай Параскевов.....	107

Интервюта

Адв. Иванка Пакиданска - патентно-правна кантора Евротон Патент	130
Г-жа Майя Илиева - Директор на Театъраутор - Дружество на авторите на драматични и музикално-драматични произведения	136
Инж. Даниел Добрев – управител на „Тиватрейд“ ЕООД	143

CONTENTS

Review of the Current Regulations and Information in the Field of Intellectual Property, Compiler: Jouliana Tomova	20
Copyright Aspects of Artificial Intelligence Regulation, Kamen Todorov.....	54
A model for the management of intellectual property in works of applied arts and in their market realization, Valeri Kostova.....	93
Protected geographical indications for non-ore mineral products and ceramic products originating in the Republic of Bulgaria, Nikolay Paraskevov.....	120

Interviews

Mrs. Ivanka Pakidanska - Intellectual Property Law Firm Eurotone Patent.....	133
Mrs. Maya Ilieva - Director of Theater Author - Association of authors of dramatic and musical-dramatic works	140
Eng. Daniel Dobrev – manager of TIVATRADE LTD.....	145

ПРЕГЛЕД НА АКТУАЛНАТА РЕГЛАМЕНТАЦИЯ И ИНФОРМАЦИЯ В ОБЛАСТТА НА ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОБСТВЕНОСТ

АВТОРСКО ПРАВО И СРОДНИ ПРАВА

Промени в Закона за авторското право и сродните му права в сила от 1 декември 2023 г.

Промени в Закона за авторското право и сродните му права влизат в сила от 01.12.2023 г., след обнародването на Закон за изменение и допълнение на Закона за авторското право и сродните му права в Държавен вестник.

Законът транспонира две ключови директиви на Европейския парламент и на Съвета в областта на Авторското право, а именно: Директива 2019/789 на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2019 година за установяване на правила във връзка с упражняването на авторското право и сродните му права, приложими за определени онлайн предавания на излъчващите организации и за препредаването на телевизионни и радиопрограми и на Директива 2019/790 на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2019 година относно авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар.

Разпоредбите на Директива 2019/789 са от съществено значение за предоставянето на по-широк достъп на потребителите в Европейския съюз до телевизионни и радиопрограми с произход други държави членки. Цел на европейската политика е насърчаването на културното и езиковото многообразие, като се благоприятства социалното сближаване и подобряването на достъпа до информация. Подчертан интерес имат езиковите малцинства и лицата, които живеят извън държавата си на произход. За постигане на целите на тази директива в законопроекта са възприети предвидените в нея 3 основни момента – (i) приложение на принципа на „страна на произход“ по отношение на предлаганите от радио- и телевизионните организации „спомогателни онлайн услуги“, (ii) разширяване обхвата на задължителното колективно управление към нови технологии за препредаване, както и (iii) регулирането на т.нар. „пряко въвеждане“, явяващо се най-разпространената технология за разпространение на телевизионни програми.

Директива 2019/790 предвижда нови правила за авторско право, адаптирани към изискванията на технологичния напредък и изграждането на Цифров единен пазар в рамките на Европейския съюз. Обръща се особено внимание на цифровото и трансграничното използване на защитено съдържание, като се създават задължителни изключения и ограничения от авторското право, насочени към защитата на обществени интереси в „дигиталния свят“. Предвидени са мерки за улесняване на лицензионните практики за разпространението на произведения, намиращи се извън търговско обращение, както и на предлагането на достъп до аудиовизуални произведения в платформи за видео по заявка. Облекчава се и редът за използването на произведения, които се явяват т.нар. „обществено достояние“. Не на последно място, създава се ново сродно право на издателите на публикации в пресата и се въвеждат правила за използването на защитено съдържание от доставчиците на онлайн услуги, които съхраняват и предлагат достъп до качено от потребителите съдържание. Предвидени са и специални правила за гарантиране на справедливо възнаграждение за авторите и артистите-изпълнители.

Освен промените, свързани с директивите, в закона са включени и някои изменения и допълнения, насочени към усъвършенстване на съществуващата правна уредба, като в т.ч. е

извършено и обстойно понятийно уеднаквяване, включително в други закони, където са използвани съответните понятия.

Изменение и допълнение на правилника за прилагане на закона за филмовата индустрия в сила от 5 януари 2024 г.

В брой 2 на Държавен вестник от 5 януари 2024 г. се обнародва Постановление №352 на Министерския съвет от 28 декември 2023 г. За изменение и допълнение на правилника за прилагане на Закона за филмовата индустрия, приет с постановление № 274 на Министерския съвет от 2018 г. (ДВ, бр. 102 от 2018 г.)

Промените влизат в сила от 05.01.2024 г.

ИНДУСТРИАЛНА СОБСТВЕНОСТ

Доклад на Световната организация по интелектуална собственост (СОИС/WIPO) „Пулсът на СОИС“ за 2023 - новаторско проучване за това как хората по света възприемат и са осведоменост за ИС и нейното въздействие върху икономиките и обществата

В продължение на десетилетия глобалната статистика за интелектуалната собственост на СОИС предоставя на държавите-членки, политиците, професионалистите в областта на интелектуалната собственост и други богат поток от технически прозрения за това как интелектуалната собственост и иновационните екосистеми се развиват по света. ИС става все по-важен и видим фактор за икономиките по света.

Въз основа на 25 000 отговора от 50 държави във всички региони на света, „Пулсът на СОИС“, докладът разкрива, че във всички региони въздействието на ИС се възприема положително, нейната роля за икономиката е призната и разбрана. Интелектуалната собственост се разглежда като ключов инструмент за осигуряване на справедлив доход за отделни новатори, творци, автори и дизайнери във всички региони на света. Никога досега в световен мащаб не е провеждано проучване за възприемането на ИС от такъв мащаб.

Резултатите от глобалния юг затвърждават убеждението, че ИС може да бъде мощен инструмент не само за индустриализираните страни, но и за развиващите се и най-слабо развитите страни. Докато респондентите във всички региони признават положителното въздействие на ИС върху икономиката, това усещане е най-силно в Азиатско-тихоокеанския регион (76%), Африка (70%) и Латинска Америка и Карибите (67%). Във всеки случай повече от две трети от респондентите имат положително мнение за въздействието на ИС, което е по-високо, отколкото в Европа и Северна Америка. Това положително възприятие, съчетано със силна осведоменост за правата на интелектуална собственост, открива важна възможност за разширяване на ангажираността с работата на СОИС и показва как интелектуалната собственост може да бъде мощен двигател на социалното и икономическо развитие във всички региони на света. Докладът също така подчертава областите, в които трябва да се увеличат усилията си за насърчаване на осведомеността за ИС и за осигуряване на ИС за всички. Според проучването се посочва, че 66,4 % от респондентите във всички региони имат положително въздействие върху икономиката.

Докладът показва, че най-голяма е осведомеността за авторското право, изпреварвайки търговските марки, географските означения, патентите и дизайнните.

Най-висока информираност за правата има за авторското право (64%) в държавите от Източна Европа, а най-ниска (18%) за дизайните в държавите от Азиатско-тихоокеанския регион.

Младите хора между 18 и 24 години показват значително по-ниски стойности на осведоменост в четири от петте региона и във всички пет категории права на ИС в сравнение с общото население. Близко една трета (32%) разбират авторските права и географските означения (27%), само двама от всеки 10 души знаят патентите (18%) и дизайните (19%).

Изводът е, че ИС трябва да се популяризира сред младите хора. Относително ниските нива на разбиране на ИС в Западна Европа и Северна Америка също изискват внимание, като респондентите от силно индустриализираните икономики са особено чувствителни към предизвикателствата, свързани с ИС. Проучването подчертава и разликите във възприятията между нациите и регионите, отразяващи влиянието на социално-икономически фактори, култура и исторически контекст. Разбирането на тези нюанси ще помогне да се проправи пътя за въздействащи проекти и програми за интелектуална собственост, съобразени с конкретни обстоятелства на място. За СОИС тези изводи ще оформят и укрепят работата на всички - политици, изследователи, преподаватели и други, участващи в насърчаването на правата на интелектуалната собственост и повишаването на осведомеността за интелектуалната собственост в световен мащаб.

Европейският парламент подкрепя зеления преход на селското стопанство Нови геномни техники (NGT/ НГТ)

С цел устойчива продоволствена система, ЕП подкрепя опростена процедура за получени чрез ГМО растения, които са еквивалентни на конвенционалните, и по-строги правила в останалите случаи.

Парламентът прие позицията си за преговори с държавите членки по предложението на Комисията относно новите геномни техники, които променят генетичния материал на даден организъм, с 307 гласа „за“, 263 гласа „против“ и 41 гласа „въздържал се“.

Целта е продоволствената система да стане по-издръжлива чрез разработване на подобрени сортове растения, които са устойчиви на изменението на климата и на вредители и дават по-високи добиви или които изискват по-малко торове и пестициди.

Понастоящем всички растения, получени чрез ГМО, се подчиняват на същите правила като генетично модифицираните организми. Евродепутатите приемат предложението да има две различни категории и два набора от правила за растенията, получени чрез НГТ. Растенията, получени чрез НГТ, които се считат за еквивалентни на растенията, получени чрез конвенционални техники – „растенията от категория 1, получени чрез НГТ“, ще бъдат освободени от изискванията на законодателството за ГМО, а за останалите растения, получени чрез НГТ („растения от категория 2, получени чрез НГТ“), ще продължават да се прилагат по-строги изисквания. Членовете на ЕП искат да запазят задължителното етикетирание на продуктите от растения от категория 1 и 2, получени чрез НГТ.

Евродепутатите също така считат, че всички получени чрез НГТ растения следва да останат забранени в биологичното производство, тъй като тяхната съвместимост изисква допълнително разглеждане и искат Комисията да докладва как потребителите и производителите възприемат новите техники, седем години след влизането на правилата в сила.

Растения от категория 1, получени чрез НГТ

По отношение на растенията от категория 1, получени чрез НГТ, членовете на ЕП искат да променят стойностите за размера и броя на модификациите, които са необходими, за да може растение, получено чрез НГТ, да се счита за еквивалентно на растенията, получени чрез конвенционални техники. За да се гарантира прозрачност, евродепутатите се съгласиха да се създаде публичен онлайн списък на всички растения от категория 1, получени чрез НГТ.

Растения от категория 2, получени чрез НГТ

По отношение на растенията от категория 2, получени чрез НГТ, евродепутатите искат да бъдат запазени повечето от изискванията на законодателството за ГМО, което е сред най-строгите в света, включително процедурата за разрешаване.

За да се стимулира използването на растенията от категория 2, членовете на ЕП се съгласяват да ускорят процедурата за оценка на риска за тези растения, които се очаква да допринесат за по-устойчива хранително-вкусова система, но подчертават, че т.нар. принцип на предпазните мерки трябва да бъде спазван.

Забрана на всички заявени патенти за растения, получени чрез НГТ

Евродепутатите искат пълна забрана на патентите за всички получени чрез НГТ растения, растителен материал, части от тях, генетична информация и технологични характеристики, които те съдържат, с цел да се избегнат правна несигурност, повишени разходи и нови зависимости за земеделските стопани и селекционерите. ЕП също изисква доклад до юни 2025 г. относно въздействието на патентите върху достъпа на селекционерите и земеделските стопани до разнообразен растителен репродуктивен материал, както и законодателно предложение за съответно актуализиране на правилата на ЕС относно правата върху интелектуална собственост.

Следващи стъпки

Парламентът вече е готов да започне преговори с държавите-членки на ЕС по окончателния закон.

Контекст

Европейският орган за безопасност на храните направи оценка на потенциалните проблеми относно безопасността, свързани с НГТ. Няколко продукта, получени чрез НГТ, вече са на пазара или са в процес на пускане на пазара извън ЕС (например банани във Филипините, които не покафеняват и които имат потенциал да намалят хранителните отпадъци и емисиите на CO₂).

Европейският съвет приема нов регламент относно географските означения за земеделски продукти, вина и спиртни напитки

На 26 март 2024 г. Европейският съвет прие регламент относно географските означения (ГО) за селскостопански продукти, вина и спиртни напитки. След като регламентът бъде публикуван в Официалния вестник на ЕС, той ще влезе в сила 20 дни по-късно.

Този регламент има за цел да подобри защитата на селскостопанския сектор, като същевременно консолидира предишни процедури, разпръснати преди това в отделни документи, в една цялостна рамка. Очаква се тази промяна да рационализира процеса на регистриране на ГО, като го направи по-лесен и по-ефективен за производителите. Службата на Европейския съюз за интелектуална собственост (EUIPO) ще управлява регистъра на Съюза съгласно новия регламент. Освен това EUIPO вече си сътрудничи в други аспекти на защитата

на ГО за селскостопански продукти, като например създаването и поддържането на GView, най-изчерпателната база данни с възможност за търсене за ГО, която скоро ще включва ГО за занаятчийски и промишлени продукти. Това усилие подчертава отдадеността на ЕС да защитава уникалните качества на своите селскостопански продукти, което е от полза както за производителите, така и за потребителите.

Тази реформа е част от по-мощните усилия на ЕС да запази отличителния характер и наследството на своята селскостопанска продукция, като същевременно насърчава доверието на потребителите и развитието на селските райони.

Освен това реформата има за цел да увеличи възприемането на ГО в целия ЕС, като засили икономиките в селските райони и осигури по-високо ниво на защита на наименованията на продуктите. EUIPO получи активна роля в правната реформа на схемите за ГО, по-специално за занаятчийски и промишлени продукти, където EUIPO ще бъде компетентен орган за управление на регистрацията на тези ГО в ЕС, заедно с държавите-членки, и компетентен орган пред СОИС за международна регистрация на ГО за занаятчийски и промишлени продукти. EUIPO също така ще продължи с разширяването на знанията си за ГО чрез дейности за повишаване на осведомеността и обучение и популяризиране на ГО чрез международно сътрудничество по отношение на ГО като цяло. Това демонстрира холистичния подход на ЕС към правата върху интелектуалната собственост. Този важен законодателен етап е доказателство за ангажимента на ЕС за насърчаване на иновациите, опазване на наследството и подкрепа на устойчиви земеделски практики в неговите държави-членки.

Класиране по Кооперативна патентна класификация (КПК)

От 15.01.2024 г. Патентно ведомство на Република България започна да класира подадените заявки за патенти за изобретения и заявки за полезни модели едновременно по Международна патентна класификация (МПК) и по Кооперативна патентна класификация (КПК). Въвеждането на КПК синхронизира практиката в класирането на Патентно ведомство на Република България с тази на Европейското патентно ведомство, като дава възможност на потребителите, за по-точното и по-бързо търсене в базите данни за патенти.

КПК е класификационен инструмент, насочен към подобряване на обществения достъп до техническа информация, съдържаща се в патентните документи, по специално в патентните публикации. Намирането на най-подходящо ниво на техниката е много важно за качеството на патентните проучвания. Използването на КПК дава възможност за получаване на по-ефективни резултати при тяхното извършване.

Безвъзмездна помощ за МСП за закрила на интелектуална собственост

За трета поредна година Патентно ведомство на Република България, съвместно със Службата на Европейския съюз за интелектуална собственост (ЕСИС) обяви стартирането на възможността за кандидатстване за безвъзмездни средства по Фонда за малки и средни предприятия (МСП).

Фондът за МСП (Ideas Powered for Business SMEs Fund) е схема за отпускане на безвъзмездни средства, чиято цел е да подпомага малките и средните предприятия в ЕС да защитят своите права на интелектуална собственост (ИС). Той представлява инициатива на Европейската комисия, която се изпълнява от Службата на Европейския съюз за

интелектуална собственост (СЕСИС) и обхваща периода от 22 януари 2023 г. до 6 декември 2024 г.

Фондът предлага финансова подкрепа под формата на Ваучери, за МСП, установени в Европейския съюз като създава по-добри рамкови условия за конкурентоспособност и насърчава предприемачеството.

През 2024 г., ще предлага подкрепа за предиагностика IP Scan, Търговска марка и промишлен дизайн, патент и сортовете растения.

Фалшивите стоки струват на промишлеността на ЕС милиарди евро и хиляди работни места годишно

Проучване на Службата на Европейския съюз за интелектуална собственост (EUIPO), което разкрива дълбокото икономическо въздействие на фалшивите продукти върху производството на облекло, козметика и играчки подчерта тревожни и сериозни проблеми, които те създават за здравето и безопасността на потребителите. Европейският съюз (ЕС) е изправен пред все по-належащ проблем, тъй като фалшивите стоки продължават да струват на производството на тези сектори изключително високите 16 милиарда евро в продажбите и близо 200 000 работни места всяка година.

Тревожно въздействие на фалшификатите върху производството на дрехи, козметика и играчки

Облеклото е най-тежко засегнато от тази незаконна дейност, като губи близо 12 милиарда евро годишни продажби, което представлява 5.2 % от общия оборот на сектора. Козметичната промишленост и производството на играчки също са сериозно засегнати, като претърпяват загуби от съответно 3 млрд. евро (4,8 % от продажбите) и 1 млрд. евро (8,7 % от продажбите).

Проучването, основано на данни за периода 2018-2021 г., установи, че фалшивите стоки не само влияят на продажбите, но и водят до значителни загуби на работни места. Само в сектора на облеклото се очаква съкращаване на 160 000 работни места, а в секторите на козметиката и на играчките - съответно 32 000 и 3 600 работни места.

Общо за тези сектори най-големи загуби претърпяха Германия, Франция, Италия, Испания и Австрия, където продажбите на оригинални стоки намаляха с близо 8 млрд. евро.

Широко разпространено въздействие на фалшификатите върху здравето и безопасността, престъпността и околната среда

Освен икономическите загуби и въздействието върху работните места, в доклада се отбелязва, че фалшифицирането подхранва организираната престъпност, подкопава доверието в правовата държава и оказва отрицателно въздействие върху околната среда. Освен това фалшифицирането в секторите на козметиката и играчките представлява значителен риск за здравето и безопасността на потребителите. Според оценката на EUIPO за заплахите от престъпления срещу интелектуалната собственост през 2022 г. тези вредни продукти представляват 15 % от фалшивите изделия, задържани на границите на ЕС.

Многостранният подход на Европа в борбата с фалшифицирането

Всеобхватният подход на EUIPO към борбата с фалшифицирането включва сътрудничество с Европол, Европейската служба за борба с измамите (OLAF) и Европейската комисия. Тези многоведомствени усилия са насочени към идентифициране и премахване на

фалшивите стоки в ЕС, като се акцентира върху взаимовръзката между престъпленията срещу интелектуалната собственост и други сериозни престъпни дейности.

Жоао Неграо, изпълнителен директор на EUIPO, подчертава осезаемите разходи, свързани с фалшифицирането: "Фалшивите стоки имат реални разходи - за потребителите, за марките и за нашите икономики. Последното проучване показва реалните разходи, свързани със загубата на продажби и работни места в ЕС. Констатациите относно фалшифицирането подчертават ценната работа, която EUIPO извършва чрез Обсерваторията, и важното сътрудничество, което имаме с Европол, Европейската служба за борба с измамите OLAF и Европейската комисия за идентифициране и премахване на фалшивите стоки в ЕС."

НОВИ ОБЕКТИ

Стрийминг на музика: ЕС трябва да гарантира достойно заплащане за творците и прозрачни алгоритми

В резолюция, приета с 532 гласа „за“, 61 „против“ и 33 „въздържал се“, членовете на ЕП настояват за преодоляване на дисбаланса в разпределението на приходите на пазара за стрийминг на музика, който понастоящем оставя мнозинството от авторите и изпълнителите с много ниска компенсация. Те настояват за нова правна рамка на ЕС за сектора, за който понастоящем не се прилагат правила на Европейския съюз, въпреки че стрийминг услугите са основният начин, чрез който хората имат достъп до музика.

Справедливо заплащане за авторите

Прилаганите понастоящем „предцифрови ставки на лицензионни възнаграждения“ трябва да бъдат преразгледани, казват евродепутатите, осъждайки схемите за заплащане, които принуждават авторите да приемат по-ниски или никакви приходи в замяна на по-голяма видимост.

Видимост на европейските произведения

Необходими са действия на ЕС, за да се гарантира видимостта и достъпността на европейските музикални произведения, като се има предвид „огромното количество“ съдържание, което непрекъснато нараства в платформите за стрийминг, се казва в текста. Членовете на ЕП предлагат да се обмисли възможността за налагане на конкретни мерки, като например квоти за европейски музикални произведения.

Прозрачност на инструментите с ИИ

Бъдещият законопроект на ЕС следва да задължи платформите да гарантират прозрачност на алгоритмите и системите за препоръчване, с оглед предотвратяване на нелоялни практики и измами, като например манипулиране на стрийминг цифри, за да се намалят приходите на творците.

Евродепутатите предлагат създаването на ясен и видим етикет за информиране на обществеността, когато дадена песен е създадена с помощта на изкуствен интелект и настояват за справяне с разпространението надълбинните фалшификати (deepfakes) в платформите за стрийминг (които използват идентичността, гласа и приликите на авторите без тяхно съгласие).

Правилата следва също така да задължават платформите за стрийминг да идентифицират носителите на права чрез правилно разпределяне на метаданни, за да направят техните произведения по-видими, добавят те.

Подкрепа за музикалното многообразие

Членовете на ЕП посочват проучвания, според които приходите от стрийминг пазара отиват предимно за големи музикални издатели и за няколко най-популярни артисти, докато по-малко популярните стилове и по-рядко срещаните езици се стриймват по-рядко. Законодателството на ЕС следва да включва показатели за многообразие, които биха позволили оценка на разнообразието на жанрове, езици и независими автори. Европейската промишлена стратегия за музиката следва също да насърчава многообразието на европейския музикален сектор, като стимулира по-малките участници.

Контекст

Цифровите музикални платформи и услугите за споделяне на музика понастоящем осигуряват достъп до 100 милиона песни безплатно или срещу сравнително ниска месечна абонаментна такса. Стриймингът представлява 67 % от глобалните приходи на музикалния сектор, с годишни приходи от 22,6 млрд. долара.

Законодателен акт за изкуствения интелект: Европейският парламент приема ключов закон

Европейският парламент одобри законодателния акт за изкуствения интелект, който гарантира безопасността и зачитането на основните права, като същевременно насърчава иновациите.

Евродепутатите одобриха регламента, договорен с държавите членки през декември 2023 г., с 523 гласа „за“, 46 гласа „против“ и 49 гласа „въздържал се“.

Той има за цел да защитава основните права, демокрацията, принципите на правовата държава и екологичната устойчивост от високорисков ИИ, като същевременно насърчава иновациите и утвърждава Европа като лидер в тази област. Регламентът установява задължения за ИИ въз основа на потенциалните рискове и степента на въздействие.

Забранени приложения

Новите правила забраняват някои приложения с ИИ, които застрашават правата на гражданите, включително системи за биометрична категоризация, основани на чувствителни характеристики, и нецеленасочено извличане на лицеве изображения от интернет или от записи от видеонаблюдение с цел създаване на бази данни за разпознаване на лица. Ще бъдат забранени също системите за разпознаване на емоции на работното място и в училищата, за социално оценяване, прогнозиране на престъпление (въз основа на профилиране или оценка на техните характеристики), както и ИИ, който манипулира човешкото поведение или използва уязвимостта на хората.

Изключения в областта на правоприлагането

Използването на системи за биометрична идентификация от правоприлагащите органи е забранено по принцип, освен в изчерпателно изброени и подробно определени ситуации. Системи за биометрична идентификация в реално време може да се използват само ако са спазени строги гаранции, например използването на такива системи е ограничено във времето и географския обхват и подлежи на специално предварително съдебно или административно разрешение. Те могат да се използват, например, за целенасочено търсене на изчезнало лице

или предотвратяване на терористично нападение. Употребата на такива системи постфактум (употреба на системи за экс-пост дистанционна биометрична идентификация) се счита за случай на използване на високорискови системи с ИИ, който изисква съдебно разрешение във връзка с престъпление.

Задължения за високорисковите системи

Предвидени са ясни задължения и за други високорискови системи с ИИ (поради значителните им потенциални вреди за здравето, безопасността, основните права, околната среда, демокрацията и принципите на правовата държава). Примерите за високорискови приложения на ИИ включват критична инфраструктура, образование и професионално обучение, заетост, основни частни и публични услуги (напр. здравеопазване, банково дело), определени системи в областта на правоприлагането, миграцията и управлението на границите, правосъдието и демократичните процеси (напр. оказване на влияние върху изборите). Подобни системи трябва да оценяват и намаляват рисковете, да поддържат регистри за употребата, да бъдат прозрачни и точни и да гарантират човешки надзор. Трябва да се гарантира правото на гражданите за подаване на жалби относно системи с ИИ и за получаване на обяснения за решения, базирани на високорискови системи с ИИ, които оказват значително въздействие върху техните права.

Изисквания за прозрачност

Системите за ИИ с общо предназначение и моделите, на които те се основават, следва да отговарят на определени изисквания за прозрачност, например спазване на законодателството на ЕС в областта на авторското право и публикуване на подробно обобщение на съдържанието, използвано за обучение на модела. Моделите на по-мощните системи за ИИ с общо предназначение, които биха могли да породят системни рискове, ще бъдат подложени на допълнителни изисквания, включително извършване на оценка на модела, оценяване и ограничаване на системните рискове и докладване за инциденти.

Освен това изкуствените или манипулираните изображения и аудио- или видеосъдържание (дълбинни фалшификати - deep fakes на английски) трябва да бъдат ясно обозначени като такива.

Мерки в подкрепа на иновациите и МСП

На национално равнище ще бъдат създадени регулаторни лаборатории и ще се провеждат изпитвания в реални условия, които трябва да бъдат достъпни за МСП и стартиращите предприятия, с цел да се разработи и обучи новаторски ИИ преди пускането му на пазара.

Цитати

По време на пленарния дебат във вторник съдокладчикът на комисията на ЕП по вътрешния пазар Брандо Бенифей (С&Д, Италия) заяви: „Най-после имаме първия в света обвързващ закон за изкуствения интелект - за намаляване на рисковете, създаване на възможности, борба с дискриминацията и осигуряване на прозрачност. Благодарение на Парламента неприемливите практики на ИИ ще бъдат забранени в Европа и правата на работниците и гражданите ще бъдат защитени. Службата по изкуствен интелект (AI Office) следва ще бъде създадена, за да подпомага компаниите да започнат да спазват правилата, преди те да влязат в сила. Успяхме да гарантираме, че хората и европейските ценности са в самия център на развитието на ИИ“.

Съдокладчикът на Комисията по граждански свободи Драгош Тудораке (Renew, Румъния) добави: „ЕС постигна успех. Свързахме концепцията за изкуствен интелект с основните ценности, които са в основата на нашите общества. Предстои обаче много работа, която надхвърля самия Законодателен акт за ИИ. Изкуственият интелект ще ни накара да преосмислим социалния договор в основата на нашите демокрации, нашите образователни модели, пазарите на труда и начина, по който водим война. Законодателният акт за ИИ е отправна точка за нов модел на управление, изграден около технологиите. Трябва сега да се съсредоточим върху прилагането на този закон на практика”.

Следващи стъпки

Регламентът все още подлежи на окончателна проверка от юрист-лингвистите и се очаква да бъде окончателно приет преди края на законодателния мандат (чрез т.нар. процедура на поправка). Законът също трябва да бъде официално приет и от Съвета. Той ще влезе в сила двадесет дни след публикуването му в Официален вестник и ще бъде напълно приложим 24 месеца след влизането му в сила, с изключение на: забраните за непозволенни практики, които започват да се прилагат шест месеца след датата на влизане в сила, кодексите за добри практики (девет месеца след влизането в сила), правилата за ИИ с общо предназначение, включително управление (12 месеца след влизането в сила), както и задълженията за високорискови системи (36 месеца).

Контекст

Законът за ИИ отговаря пряко на предложенията на гражданите от Конференцията за бъдещето на Европа (COFE), по-конкретно на предложение 12(10) за повишаване на конкурентоспособността на ЕС в стратегически сектори, предложение 33(5) за безопасно и надеждно общество, включително противодействие на дезинформацията и гарантиране, че хората контролират ИИ, предложение 35 за насърчаване на цифровите иновации, (3) като същевременно се гарантира човешки надзор и (8) надеждно и отговорно използване на ИИ, определяне на предпазни мерки и осигуряване на прозрачност, и предложение 37 (3) относно използване на ИИ и цифрови инструменти за подобряване на достъпа на гражданите до информация, включително лица с увреждания.

ДРУГИ

Службата на Европейския съюз за интелектуална собственост навършва 30 години

През 2024 г. Службата на Европейския съюз за интелектуална собственост (EUIPO), отбелязва 30 години от създаването си. През последните тридесет години EUIPO се превърна в надеждна институция в глобалния пейзаж на интелектуалната собственост. От скромна работна ръка тя се превърна в солидна организация с над 1 000 служители, които разглеждат почти 300 000 заявки годишно. За 30 години е регистрирала над три милиона търговски марки и дизайни. Обширната дейност и опитът на EUIPO и помагат да бъде гъвкава, иновативна и ориентирана към бъдещето, да приеме новите предизвикателства и да придобие бъдещи компетенции.

EUIPO (първоначално под името Служба за хармонизация във вътрешния пазар - ОНМ) е създадена през 1994 г. с мандат да управлява търговската марка на Европейския съюз. За тези години има регистрирани 2.6 милиона заявки за търговски марки.

През 2003 г. EUIPO придобива нова компетентност: Службата започва да регистрира и защитава промишлени дизайни. До 2023 г. EUIPO е получила 1,8 милиона заявки за дизайн от творци, които искат закрила в държавите членки на Европейския съюз.

През последните години EUIPO играе своята роля и в системата на авторското право. През 2012 г. EUIPO създаде и започна да управлява нова публично достъпна онлайн база данни за осиротели произведения. През 2019 г. тя стартира портала за произведения, които вече не са достъпни в търговската мрежа, като подкрепя институциите за културно наследство при цифровизацията и разпространението на произведения, които вече не са достъпни по обичайните канали.

През 2023 г. обхватът на правомощията на EUIPO се разширява, като включва географски означения (ГО) за занаятчийски и промишлени продукти. До декември 2025 г. в EUIPO ще може да се подават заявления за географски означения на занаятчийски и промишлени продукти.

В края на 2023 г. започна обществена консултация за новия стратегически план, обхващащ периода 2025-2030 г. EUIPO се стреми да бъде движеща сила за растеж, създаване на работни места, инвестиции и икономическо и социално развитие в цяла Европа с цел да допринесе значително за бъдещето на Европейския съюз.

Регулацията на изкуствения интелект (ИИ) ще бъде приоритет на белгийското председателство на Съвета на ЕС

Програмата на Белгия за председателството на Съвета на Европейския съюз (ЕС) включва важни проекти с основен фокус правата върху интелектуалната собственост. Това става ясно от съобщението на Международна конфедерация на дружествата на композитори и автори (CISAC) от среща на Бьорн Улвеус – президент на CISAC и основател на ABBA, с Александер Де Кро – министър-председател на Белгия.

Бьорн Улвеус постави въпроса за подкрепа на авторското право и защитата на творците от страна на ЕС. По този повод Белгия пое ангажимент да наблюдава внимателно дебатите с цел финализиране на регламента на ЕС за изкуствения интелект (ИИ).

Пред министър-председателя на Белгия, Улвеус настоя в регламента да бъдат заложили изисквания за прозрачност към дейността на компаниите, разработващи услуги с ИИ, както и за придържането към авторско-правните разпоредби. Той подчерта: „Начинът, по който реагираме на ИИ и връзката му с авторското право, ще окаже огромно влияние върху европейската култура и нашата творческа икономика. Във време, когато се планира законодателство в много държави по света, това е моментът, в който се надявам Европа да покаже своето лидерство в защитата на творците и творческите индустрии“.

В срещата участваха още генералният директор на CISAC Гади Орон, изпълнителният директор на белгийското авторско-правно дружество Sabam Стивън Де Кейзър, както и председателят на Sabam Ян Хаутекиет. Те изтъкнаха важната роля на организациите за колективно управление на права (или авторско-правните дружества) за защита и гарантиране на справедливи възнаграждения на творците.

Всички те, сред които е и българското дружество МУЗИКАУТОР, са обединени в световната организация CISAC, както и в Европейско сдружение на авторите и композиторите GESAC. Те работят в подкрепа на авторите, които се борят, за да изкарват прехраната си и градят кариерата си на стрийминг пазара.

Ето защо авторско-правните дружества приветстват доклада „Културното многообразие и условията за авторите на европейския пазар за стрийминг на музика“, приет с огромно мнозинство от Европейския парламент. За организациите за колективно управление на права, в това число и за МУЗИКАУТОР, той представлява ясна заявка за силния ангажимент на ЕП да отговори на опасенията на творците и да гарантира прозрачността и културното многообразие на всички платформи за стрийминг на музика.

Въпреки масовото потребление на музика онлайн, наличието на повече от 100 милиона песни в платформи за стрийминг и непрекъснатото им нарастване, пазарът води до несигурност за повечето автори и композитори, вместо да им осигури справедливо възнаграждение, чрез което да изградят устойчива кариера.

В доклада се подчертават текущите дисбаланси в разпределението на приходите, недостатъчния ръст на спрямо приноса на творците, както и измамните и нечестни практики, които ги поставят в неблагоприятно положение на пазара. Това представлява непосредствената заплаха за културното многообразие, произтичаща от манипулирането на стрийминг услугите и разпространението на генерирано съдържание от ИИ.

Докладът предлага инициативи на равнището на ЕС, като призовава Европейската комисия да предложи законови разпоредби, гарантиращи прозрачност на алгоритмите и системите за препоръчване на съдържание на платформите за стрийминг, както и вменяващи задължения за оценка на видимостта и откриваемостта на европейските произведения.

Съставител: д-р Юлияна Томова

REVIEW OF THE CURRENT REGULATIONS AND INFORMATION IN THE FIELD OF INTELLECTUAL PROPERTY

COPYRIGHT AND LEGAL RIGHTS

Changes to the Copyright and Related Rights Act effective December 1, 2023.

Changes to the Copyright and Related Rights Act come into force from 01.12.2023, after the promulgation of the Law on Amendments and Supplements to the Copyright and Related Rights Act in the State Gazette.

The law transposes two key directives of the European Parliament and of the Council in the field of Copyright, namely: Directive 2019/789 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 establishing rules in relation to the exercise of copyright and related rights, applicable to certain online transmissions of broadcasting organizations and to the retransmission of television and radio programs and to Directive 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market.

The provisions of Directive 2019/789 are essential to provide consumers in the European Union with wider access to television and radio programs originating in other Member States. The aim of European policy is to promote cultural and linguistic diversity, favoring social cohesion and improving access to information. Linguistic minorities and persons living outside their country of origin are of particular interest. In order to achieve the objectives of this directive, the draft law adopted the 3 main points provided for in it - (i) application of the "country of origin" principle in relation to the "ancillary online services" offered by radio and television organizations, (ii) expansion the scope of mandatory collective management to new transmission technologies, as well as (iii) the regulation of the so-called "direct input", being the most common technology for distributing television programs.

Directive 2019/790 provides for new copyright rules adapted to the requirements of technological progress and the construction of a Digital Single Market within the European Union. Particular attention is paid to the digital and cross-border use of protected content, creating mandatory exceptions and limitations to copyright aimed at protecting public interests in the "digital world". Measures are envisaged to facilitate licensing practices for the distribution of works not in commercial circulation, as well as the provision of access to audiovisual works on video-on-demand platforms. The order for the use of works that are so-called is also eased. "public domain". Last but not least, it creates a new related right for publishers of press publications and introduces rules for the use of protected content by online service providers who store and offer access to user-uploaded content. Special rules are also provided to ensure fair remuneration for authors and performers.

In addition to the changes related to the directives, the law also includes some amendments and additions aimed at improving the existing legal framework, including extensive conceptual unification was also carried out, including in other laws where the relevant concepts were used.

Amending and Supplementing the Regulations for the Implementation of the Film Industry Act (FIA) effective from January 5, 2024

Decree No. 352 of the Council of Ministers of December 28, 2023 is promulgated in Issue 2 of the State Gazette of January 5, 2024. To amending and supplementing the Regulations for the

Implementation of the Film Industry Act”, adopted by Decree No. 274 of the Council of Ministers of 2018 (SG, No. 102 of 2018)

The changes enter into force from 05.01.2024.

INDUSTRIAL PROPERTY

World Intellectual Property Organization (WIPO) “Pulse of WIPO” 2023 report - groundbreaking research of how people around the world perceive and are aware of IP and its impact on economies and societies

For decades, WIPO's global intellectual property statistics have provided member states, policymakers, intellectual property professionals and others with a rich stream of technical insights into how intellectual property and innovation ecosystems are developing around the world. IP is becoming an increasingly important and visible factor in the economies of the world.

Based on 25,000 responses from 50 countries in all regions of the world, the Pulse of WIPO report reveals that in all regions the impact of IP is perceived positively, its role in the economy recognized and understood. Intellectual property is seen as a key tool to ensure a fair income for individual innovators, creators, authors and designers in all regions of the world. Never before has a global IP adoption survey of this scale been conducted.

The results from the Global South reinforce the belief that IP can be a powerful tool not only for industrialized countries but also for developing and least developed countries. While respondents in all regions recognized the positive impact of IP on the economy, this sentiment was strongest in Asia Pacific (76%), Africa (70%) and Latin America and the Caribbean (67%). In any case, more than two-thirds of respondents have a positive view of the impact of IP, which is higher than in Europe and North America. This positive perception, combined with a strong awareness of intellectual property rights, opens up an important opportunity to expand engagement with the work of WIPO and shows how intellectual property can be a powerful driver of social and economic development in all regions of the world. The report also highlights areas where efforts need to be increased to promote IP awareness and ensure IP for all. According to the survey, it is stated that 66.4% of respondents in all regions have a positive impact on the economy.

The report shows that awareness of copyright is highest, ahead of trademarks, geographical indications, patents and designs.

The highest rights awareness is for copyright (64%) in Eastern European countries, and the lowest (18%) for designs in Asia-Pacific countries.

Young people between 18 and 24 show significantly lower awareness values in four of the five regions and in all five categories of IP rights compared to the general population. Almost a third (32%) understand copyright and geographical indications (27%), only two in 10 people know patents (18%) and designs (19%).

The bottom line is that IP should be promoted among young people. The relatively low levels of understanding of IP in Western Europe and North America also warrant attention, with respondents from highly industrialized economies particularly sensitive to IP-related challenges. The study also highlights differences in perceptions between nations and regions, reflecting the influence of socio-economic factors, culture and historical context. Understanding these nuances will help pave the way for impactful IP projects and programs tailored to specific circumstances on the ground. For WIPO, these findings will shape and strengthen the work of all policymakers, researchers, educators and

others involved in promoting intellectual property rights and raising awareness of intellectual property worldwide.

The European Parliament supports the green transition of agriculture

New genomic techniques (NGT)

With the aim of a sustainable food system, the EP supports a simplified procedure for genetically engineered organism (GMO)-derived plants that are equivalent to conventional ones, and stricter rules in other cases.

Parliament adopted its position for negotiations with member states on the Commission's proposal on new genomic techniques that alter the genetic material of an organism by 307 votes to 263 with 41 abstentions.

The goal is to make the food system more resilient by developing improved plant varieties that are resistant to climate change and pests and produce higher yields or that require less fertilizer and pesticides.

All GMO-derived plants are currently subject to the same rules as genetically modified organisms. MEPs accept the proposal to have two different categories and two sets of rules for plants obtained through the NGT. Plants produced by NGT which are considered equivalent to plants produced by conventional techniques – “category 1 plants produced by NGT” will be exempted from the requirements of GMO legislation, while other plants produced by NGT (“category 2 plants obtained through NGT”), stricter requirements will continue to apply. MEPs want to maintain mandatory labeling of category 1 and 2 plant products obtained through the NGT.

MEPs also believe that all NGT-derived plants should remain banned in organic production, as their compatibility requires further consideration, and want the Commission to report on how consumers and growers perceive the new techniques, seven years after the rules came into force.

Category 1 plants obtained by NGT

Regarding category 1 plants obtained through NGT, MEPs want to change the values for the size and number of modifications that are necessary for a plant obtained through NGT to be considered equivalent to plants obtained through conventional techniques. To ensure transparency, MEPs agreed to create a public online list of all Category 1 plants obtained through the NGT.

Category 2 plants obtained by NGT

Regarding category 2 plants obtained through the NGT, MEPs want most of the requirements of the GMO legislation, which is among the strictest in the world, to be preserved, including the authorization procedure.

In order to stimulate the use of category 2 plants, MEPs agree to speed up the risk assessment procedure for these plants, which are expected to contribute to a more sustainable food system, but stress that the so-called the precautionary principle must be observed.

Prohibition of all claimed patents for plants obtained through the NGT

MEPs want a complete ban on patents for all NGT-derived plants, plant material, parts thereof, genetic information and technological characteristics they contain, in order to avoid legal uncertainty, increased costs and new dependencies for farmers and breeders. The EP also calls for a report by June 2025 on the impact of patents on breeders' and farmers' access to diverse plant reproductive material, as well as a legislative proposal to update EU rules on intellectual property rights accordingly.

Next steps

Parliament is now ready to start negotiations with EU member states on the final law.

Background

The European Food Safety Authority has assessed the potential safety issues associated with NGT. Several products obtained through NGT are already on the market or are in the process of being placed on the market outside the EU (e.g. non-browning bananas in the Philippines, which have the potential to reduce food waste and CO2 emissions).

The European Council adopts a new regulation on geographical indications for agricultural products, wines and spirits

On 26 March 2024, the European Council adopted a regulation on geographical indications (GI) for agricultural products, wines and spirits. Once the regulation is published in the Official Journal of the EU, it will enter into force 20 days later.

This regulation aims to improve the protection of the agricultural sector while consolidating previous procedures, previously scattered in separate documents, into one comprehensive framework. This change is expected to streamline the GI registration process, making it easier and more efficient for manufacturers. The European Union Intellectual Property Office (EUIPO) will manage the Union Registry under the new regulation. In addition, EUIPO already cooperates in other aspects of GI protection for agricultural products, such as the creation and maintenance of GIview, the most comprehensive searchable database for GIs, which will soon include GIs for artisanal and industrial products. This effort underlines the EU's commitment to protecting the unique qualities of its agricultural products, which benefits both producers and consumers.

This reform is part of a wider EU effort to preserve the distinctive character and heritage of its agricultural produce, while promoting consumer confidence and rural development.

In addition, the reform aims to increase the uptake of GI across the EU by strengthening rural economies and providing a higher level of protection for product names. EUIPO has been given an active role in the legal reform of GI schemes, in particular for craft and industrial products, where EUIPO will be the competent authority to manage the registration of these GIs in the EU, together with the Member States, and the competent authority before WIPO for international registration of GI for craft and industrial products. EUIPO will also continue to expand its knowledge of GI through awareness-raising activities and training and promotion of GI through international cooperation on GI in general. This demonstrates the EU's holistic approach to intellectual property rights. This important legislative milestone is a testament to the EU's commitment to promoting innovation, protecting heritage and supporting sustainable agricultural practices in its Member States.

Cooperative Patent Classification (CPC) ranking

From 15.01.2024, the Patent Office of the Republic of Bulgaria began to classify submitted applications for patents for inventions and applications for utility models simultaneously under the International Patent Classification (IPC) and the Cooperative Patent Classification (CPC). The introduction of CPC synchronizes the practice in the ranking of the Patent Office of the Republic of Bulgaria with that of the European Patent Office, giving users the opportunity for a more accurate and faster search in the patent databases.

The CPC is a classification tool aimed at improving public access to technical information contained in patent documents, in particular patent publications. Finding the most appropriate prior art is very important to the quality of patent searches. The use of CPC makes it possible to obtain more effective results in their implementation.

Grant for SMEs for intellectual property protection

For the third year in a row, the Patent Office of the Republic of Bulgaria, together with the Office of the European Union Intellectual Property Office (EUIPO), announced the launch of the opportunity to apply for grants under the Fund for Small and Medium-sized Enterprises (SMEs).

The Ideas Powered for Business SMEs Fund is a grant scheme that aims to help small and medium-sized businesses in the EU protect their intellectual property (IP) rights. It is an initiative of the European Commission, which is implemented by the European Union Intellectual Property Office (EUIPO) and covers the period from 22 January 2023 to 6 December 2024.

The Fund offers financial support in the form of Vouchers for SMEs established in the European Union by creating better framework conditions for competitiveness and encouraging entrepreneurship.

In 2024, it will offer support for pre-diagnosis IP Scan, Trademark and Industrial Design, Patent and Plant Varieties.

Counterfeit goods cost EU industry billions of euros and thousands of jobs every year

A study by the European Union Intellectual Property Office (EUIPO) revealing the profound economic impact of counterfeit products on the clothing, cosmetics and toy industry has highlighted the alarming and serious problems they pose to consumer health and safety. The European Union (EU) faces an increasingly pressing problem as counterfeit goods continue to cost these manufacturing sectors a whopping €16 billion in sales and nearly 200,000 jobs each year.

Alarming impact of counterfeits on clothing, cosmetics and toy manufacturing

Clothing is the worst affected by this illegal activity, losing nearly €12 billion in annual sales, which represents 5.2% of the sector's total turnover. The cosmetics industry and the toy industry were also severely affected, suffering losses of €3 billion (4.8% of sales) and €1 billion (8.7% of sales) respectively.

The study, based on data for the period 2018-2021, found that counterfeit goods not only affect sales, but also lead to significant job losses. In the clothing sector alone, 160,000 jobs are expected to be cut, and in the cosmetics and toys sectors - 32,000 and 3,600 jobs, respectively.

In total, for these sectors, Germany, France, Italy, Spain and Austria suffered the biggest losses, where sales of original goods decreased by nearly 8 billion euros.

Widespread impact of counterfeiting on health and safety, crime and the environment

In addition to economic losses and the impact on jobs, the report notes that counterfeiting fuels organized crime, undermines confidence in the rule of law and has a negative impact on the environment. Furthermore, counterfeiting in the cosmetic and toy sectors poses a significant risk to the health and safety of consumers. According to EUIPO's 2022 IP crime threat assessment, these harmful products account for 15% of counterfeit products seized at EU borders.

Europe's multifaceted approach to combating counterfeiting

EUIPO's comprehensive approach to the fight against counterfeiting includes cooperation with Europol, the European Anti-Fraud Office (OLAF) and the European Commission. This multi-agency effort aims to identify and eradicate counterfeit goods in the EU, focusing on the interrelationship between intellectual property crimes and other serious criminal activities.

Joao Negrao, Executive Director of the EUIPO, highlighted the tangible costs associated with counterfeiting: "Counterfeit goods have real costs - for consumers, for brands and for our economies. The latest research shows the real costs associated with lost sales and jobs in the EU. The findings on

counterfeiting highlight the valuable work EUIPO is doing through the Observatory and the important cooperation we have with Europol, the European Anti-Fraud Office OLAF and the European Commission to identify and eradicate counterfeit goods in the EU."

NEW OBJECTS

Music streaming: EU must guarantee decent pay for creators and transparent algorithms

In a resolution passed by 532 votes to 61 with 33 abstentions, MEPs called for an imbalance in the distribution of revenue in the music streaming market, which currently leaves the majority of authors and performers with very low compensation. They are pushing for a new EU legal framework for the sector, which is currently not subject to EU rules, even though streaming services are the main way people access music.

Fair pay for authors

Currently applied "pre-digital royalty rates" should be reviewed, MEPs say, condemning payment schemes that force authors to accept lower or no income in exchange for greater visibility.

Visibility of European works

EU action is needed to ensure the visibility and accessibility of European musical works, given the "vast amount" of content that is constantly growing on streaming platforms, the text says. MEPs suggest considering the possibility of imposing specific measures, such as quotas for European musical works.

Transparency of AI tools

The upcoming EU bill should oblige platforms to ensure transparency of algorithms and recommendation systems, with a view to preventing unfair practices and fraud, such as manipulating streaming figures to reduce creators' earnings.

MEPs propose the creation of a clear and visible label to inform the public when a song has been created with the help of artificial intelligence and insist on tackling the spread of deep fakes on streaming platforms (which use the identity, voice and likeness of authors without their consent).

The rules should also oblige streaming platforms to identify rights holders by properly allocating metadata to make their works more visible, they added.

Support for musical diversity

MEPs point to studies which show that revenue from the streaming market goes mostly to major music publishers and a few of the most popular artists, while less popular styles and rarer languages are streamed less often. EU legislation should include diversity indicators that would allow for the assessment of the diversity of genres, languages and independent authors. The European Industrial Strategy for Music should also promote the diversity of the European music sector by stimulating smaller players.

Background

Digital music platforms and music sharing services currently provide access to 100 million songs for free or for a relatively low monthly subscription fee. Streaming accounts for 67% of the music industry's global revenue, with annual revenue of \$22.6 billion.

Artificial intelligence legislation: European Parliament passes key law

The European Parliament approved the AI legislation, which ensures safety and respect for fundamental rights, while promoting innovation.

MEPs approved the regulation, agreed with member states in December 2023, by 523 votes to 46 with 49 abstentions.

It aims to protect fundamental rights, democracy, the rule of law and environmental sustainability from high-risk AI, while fostering innovation and establishing Europe as a leader in this field. The regulation establishes obligations for AI based on potential risks and degree of impact.

Prohibited applications

The new rules ban some AI applications that threaten citizens' rights, including biometric categorization systems based on sensitive characteristics and the indiscriminate extraction of facial images from the Internet or from video surveillance footage to create facial recognition databases. Emotion recognition systems in the workplace and in schools, for social assessment, crime prediction (based on profiling or assessing their characteristics), and AI that manipulates human behavior or exploits people's vulnerabilities will also be banned.

Law enforcement exceptions

The use of biometric identification systems by law enforcement is prohibited in principle, except in comprehensively listed and detailed situations. Real-time biometric identification systems may only be used if strict safeguards are met, for example the use of such systems is limited in time and geographical scope and subject to specific prior judicial or administrative authorization. They can be used, for example, to target a missing person or prevent a terrorist attack. The use of such systems ex post facto (use of ex-post remote biometric identification systems) is considered a case of using high-risk AI systems that requires judicial authorization in relation to a crime.

Obligations for high-risk systems

Clear obligations are also provided for other high-risk AI systems (due to their significant potential harm to health, safety, fundamental rights, the environment, democracy and the rule of law). Examples of high-risk AI applications include critical infrastructure, education and vocational training, employment, essential private and public services (e.g. healthcare, banking), certain systems in law enforcement, migration and border management, justice and democratic processes (e.g. . influencing elections). Such systems must assess and mitigate risks, maintain records of use, be transparent and accurate, and ensure human oversight. The right of citizens to file complaints about AI systems and to receive explanations for decisions based on high-risk AI systems that have a significant impact on their rights should be guaranteed.

Transparency requirements

General-purpose AI systems and the models they are based on should meet certain transparency requirements, such as complying with EU copyright law and publishing a detailed summary of the content used to train the model. Models of the more powerful general-purpose AI systems that could pose systemic risks will be subject to additional requirements, including performing model evaluation, assessing and mitigating systemic risks, and reporting incidents. In addition, artificial or manipulated images and audio or video content (deep fakes) must be clearly labelled as such.

Measures to support innovation and SMEs

At national level, regulatory laboratories will be established and real-world trials will be conducted, which should be accessible to SMEs and start-ups, in order to develop and train innovative AI before it is released to the market.

Background

During Tuesday's plenary debate, EP internal market committee co-rapporteur Brando Benifei (S&D, Italy) said: "We finally have the world's first binding law on artificial intelligence - to reduce risks, create opportunities, fight discrimination and ensuring transparency. Thanks to the Parliament, unacceptable AI practices will be banned in Europe and the rights of workers and citizens will be protected. The AI Office will next be created to help companies start complying with the rules before they come into force. We have succeeded in ensuring that people and European values are at the very centre of AI development."

Co-Rapporteur of the Committee on Civil Liberties Dragos Tudorake (Renew, Romania) added: "The EU has succeeded. We have linked the concept of artificial intelligence to the core values that underpin our societies. However, there is much work to be done that goes beyond the AI Act itself. Artificial intelligence will force us to rethink the social contract at the heart of our democracies, our education models, our labour markets, and the way we wage war. The AI legislation is the starting point for a new governance model built around technology. We must now focus on the implementation of this law in practice".

Next steps

The regulation is still subject to a final review by legal linguists and is expected to be finally adopted before the end of the legislative term (through the so-called amendment procedure). The law must also be formally adopted by the Council.

It will enter into force twenty days after its publication in the Official Gazette and will be fully applicable 24 months after its entry into force, with the exception of: the prohibitions on unauthorized practices, which begin to apply six months after the date of entry into force, the codes for good practices (nine months after entry into force), the rules on general purpose AI including governance (12 months after entry into force), as well as obligations for high-risk systems (36 months).

Background

The AI Act responds directly to the Citizens' Proposals from the Conference on the Future of Europe (COFE), specifically proposal 12(10) on increasing EU competitiveness in strategic sectors, proposal 33(5) on a safe and secure society, including countering misinformation and ensuring that people control AI, proposal 35 to promote digital innovation, (3) while ensuring human oversight and (8) safe and responsible use of AI, setting safeguards and ensuring transparency, and proposal 37 (3) on using AI and digital tools to improve citizens' access to information, including persons with disabilities.

OTHERS

The European Union Intellectual Property Office turns 30 years old

In 2024, the European Union Intellectual Property Office (EUIPO) celebrates its 30th anniversary. Over the past thirty years, EUIPO has become a trusted institution in the global intellectual property landscape. From a humble workforce, it has grown into a solid organization with

over 1,000 employees handling almost 300,000 applications a year. Over 30 years, it has registered over three million trademarks and designs. EUIPO's extensive activities and experience help it to be flexible, innovative and forward-looking, to accept new challenges and acquire future competences.

The EUIPO (originally under the name Office for Harmonization in the Internal Market - OHIM) was established in 1994 with the mandate to manage the European Union trade mark. For those years, there were 2.6 million trademark applications registered.

In 2003, the EUIPO acquired a new competence: the office began to register and protect industrial designs. By 2023, the EUIPO has received 1.8 million design applications from creators seeking protection in the Member States of the European Union.

In recent years, the EUIPO has also played its role in the copyright system. In 2012, the EUIPO established and began managing a new publicly accessible online database of orphan works. In 2019, it launched the Portal for Works No Longer Available Commercially, supporting cultural heritage institutions in the digitization and distribution of works no longer available through usual channels.

In 2023, the scope of the EUIPO's powers is extended to include geographical indications (GIs) for artisanal and industrial products. Until December 2025, applications for geographical indications of craft and industrial products will be open to the EUIPO.

A public consultation on the new strategic plan covering the period 2025-2030 was launched at the end of 2023. EUIPO aims to be a driving force for growth, job creation, investment and economic and social development across Europe with the aim of making a significant contribution for the future of the European Union.

The regulation of artificial intelligence (AI) will be a priority of the Belgian presidency of the Council of the EU

Belgium's program for the Presidency of the Council of the European Union (EU) includes important projects with a main focus on intellectual property rights. This is clear from the announcement of the World copyright organization CISAC (International Confederation of Societies of Authors and Composers - CISAC) from a meeting between Björn Ulvaeus - president of CISAC and founder of ABBA, with Alexander De Croo - prime minister of Belgium.

Björn Ulvaeus raised the issue of EU support for copyright and the protection of creators. On this occasion, Belgium has committed to closely monitor the debates with a view to finalizing the EU regulation on artificial intelligence (AI).

In front of the Prime Minister of Belgium, Ulvaeus insisted that the regulation should include transparency requirements for the activities of companies developing services with AI, as well as for adherence to copyright regulations. He stressed: "How we respond to AI and its relationship with copyright will have a huge impact on European culture and our creative economy. At a time when legislation is being planned in many countries around the world, this is the time when I hope Europe will show its leadership in protecting creators and creative industries."

The general director of CISAC, Gadi Oron, the executive director of the *Belgian Association of Authors SABAM*, Steven *De Keyser*, and the chairman of Sabam, Jan Hautekiet, also took part in the meeting. They highlighted the important role of collective management organizations (or copyright societies) in protecting and ensuring fair remuneration for creators.

All of them, including the Bulgarian society MUSICAUTOR are united in the world organization CISAC, as well as in the European Grouping of Authors' Societies GESAC. They work to support creators who are struggling to make a living and build their careers in the streaming market.

That is why copyright societies welcome the report "Cultural diversity and conditions for authors in the European music streaming market", adopted by an overwhelming majority in the European Parliament. For collective rights management organizations, including MUSICAUTOR, it is a clear call for the EP's strong commitment to address the concerns of creators and ensure transparency and cultural diversity on all music streaming platforms.

Despite the mass consumption of music online, the presence of more than 100 million songs on streaming platforms and their continuous growth, the market leads to uncertainty for most authors and composers, rather than providing them with a fair remuneration through which they can build a sustainable career.

The report highlights current imbalances in the distribution of income, insufficient growth relative to the contribution of creators, as well as fraudulent and unfair practices that put them at a disadvantage in the market. This represents the immediate threat to cultural diversity arising from the manipulation of streaming services and the distribution of AI-generated content.

The report proposes initiatives at the EU level, calling on the European Commission to propose legal provisions ensuring transparency of algorithms and content recommendation systems on streaming platforms, as well as imposing obligations to assess the visibility and discoverability of European works.

Compiler: Jouliyana Tomova, PhD

АВТОРСКОПРАВНИ АСПЕКТИ НА РЕГУЛИРАНЕТО НА ИЗКУСТВЕНИЯ ИНТЕЛЕКТ

Камен Тодоров / Kamen Todorov¹

Резюме

Предмет на публикацията са юридическите промени в авторското право и сродните му права в цифровата среда и интелектуалното право в рамките на Европейския съюз. Анализът е фокусиран върху основните документи на Европейския парламент и на Съвета в областта на изкуствения интелект, авторското право и сродните му права в периода от последните години. Постоянно развиващият се цифров единен пазар и промените в социално-икономическите фактори обуславят необходимостта от създаване на модерна законодателна уредба в областта на интелектуалната собственост, както и юридическите промени в областта на изкуствения интелект. Тази законодателна уредба ще осигури правилно функциониращ и справедлив пазар.

Ключови думи: Авторско право и сродни права, Изкуствен интелект, Интелектуална собственост, Документи на Европейския парламент и на Съвета, Дигитална трансформация

Abstract

The subject of this publication is the legal changes in copyright and its related rights in the digital environment and the intellectual law within the European Union. The analysis is focused on the main documents of the European Parliament and the Council in the field of artificial intelligence, copyright and related rights within the period of recent years. The constantly developing digital single market and the changes in the socio-economic factors determine the need to create a modern intellectual property legislative framework, as well as to introduce legal changes in the field of artificial intelligence. This legislation will ensure a properly functioning and fair market.

Keywords: Copyright and related rights, Artificial Intelligence, Intellectual Property, Documents of the European Parliament and of the Council, Digital transformation

---

¹ Камен Тодоров е докторант към катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“ към Бизнес факултета на Университета за национално и световно стопанство. Магистър по Право от ПУ „Паисий Хилендарски“. Хоноруван преподавател по дисциплината „Интелектуална собственост“ в УНСС. Работил в сферата на образованието като Сътрудник към комисията по култура и образование в ЕП, Сътрудник в Комисията по образование и наука в НС и Съветник на министъра на образованието и науката в МОН
kamengtodorov@unwe.bg

I. ВЪВЕДЕНИЕ В ПРОБЛЕМА

Развитието на висококачествените научни изследвания и превръщането им в нови продукти, услуги и бизнес модели, са водещ мотив в работата на ЕС. И днес са все по-ясно очертаващ се приоритет, тъй като развитието на ИИ предполага необходимостта от по-силна и приобщаваща иновационна екосистема, която да усвои ползите и да минимализира опасностите, като същевременно насърчава революционните пазарни иновации и осигурява категорична подкрепа за предприятията и потребителите.

Дигитализацията навлиза с уникално бързи темпове като явление, което променя социално-икономическите отношения, както нищо познато до момента. Образованието, науката, културата и икономиката се ориентират все повече към новите технологии, а за да могат да бъдат все така актуални учените инвестират все по-голяма енергия, за да създават нови за времето си изобретения и интелектуални решения, посредством които да отговорят на очакванията на потребителите на знание и задоволявайки интересите на различните социални общности.

Един от най-актуалните моменти в развитието на дигиталната ера е именно създаването на ИИ. От новина на Европейския парламент², публикувана септември 2020 г. можем да идентифицираме в основни линии определението за това какво представлява всъщност ИИ, за да можем по-лесно да си обясним каква потребност би имало развитото общество от него. ИИ бива обяснен като „способността на една машина да демонстрира способности, присъщи за хората – да разсъждава, да се учи или да твори. когато техническите системи наблюдават околната среда, получават данни (които са подготвени от друго или които набират сами), преработват ги и извършват действия, свързани с постигането на конкретна цел“.

ИС е тясно обвързана с ИИ. Освен, че създава множество нови перспективи, то ИИ задава и много нови въпроси по отношение на елементи от интелектуалната собственост, като например как ще се уреждат авторските права на артист-изпълнителите, след като ИИ ползва техни произведения. Нужно е да се гарантират авторските и сродните им права, а единственият възможен начин за това е създаването на юридическа рамка, която да регулира отношенията между ИИ и обектите на ИС. Към момента такава липсва, а европейските законодатели все

---

² Европейски парламент, Изкуственият интелект: какво представлява и как се използва, Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://www.europarl.europa.eu/news/bg/headlines/society/20200827STO85804/izkustveniiat-intelekt-kakvo-predstavliava-i-kak-se-izpolzva>

още не дават категорични гаранции на носителите на права, че ще бъдат удовлетворяващо защитени.

Обект на изследването е правната регламентация на изкуствения интелект (изписван ИИ по-долу) от страна на европейските законодатели.

Предмет на изследването са инициативите на законодателите в областта на ИИ и желанието им да бъде създадена хармонизирана юридическа рамка в рамките на целия Европейския съюз.

Настоящата публикация има за цел да отговори на въпросите за отношенията между ИИ от една страна и интелектуалната собственост (изписвана ИС по-долу) от друга, като се анализира посоката на правна регламентация помежду им, а също така и рисковете, които тя крие.

Тезата, която авторът защитава е, че трябва да бъдат по-детайлно развити в нормативно отношение въпросите, засягащи правата на ИС и в частност тези на авторското право и сродните им права, за да се избегнат рисковете, които ИИ предлага със своето развитие. Авторът защитава тезата, че ще се благоприятства процеса, ако са налице защиты от страна на законодателя за носителите на авторски права, каквито могат да бъдат взимствани от по-ранни документи в областта на ИС, като например познатите ни т.нар „филтри“ от Директива 2019/790 (ЕС) относно авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар³, които обаче да се насочат към съдържанието на създаваните от ИИ интелектуални продукти. Необходимо е да бъде създаден общ европейски орган – Европейска агенция за ИИ, която да бъде натоварена с регулаторни функции, за да наблюдава и управлява процесите по създаване и използване на ИИ на ниво ЕС, както и да се въведе режим на отчисления към авторите, чието съдържание е използвано не само за крайните резултати от дейността на ИИ, но и за обучението на системите на ИИ, доколкото с тях после могат да бъдат създавани икономически ползи.

II. Методологическа рамка на изследването

2. ИИ – същност и историческа справка

---

³ Директива (ЕС) 2019/790 на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2019 година относно авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар и за изменение на директиви 96/9/ЕО и 2001/29/ЕО (Текст от значение за ЕИП.), Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32019L0790>

Термини, които са от съществено значение за темата, каквито са Artificial intelligence - AI (Изкуствен интелект - ИИ), Generative AI (генеративен ИИ) или Deep learning AI (задълбочено изучаващ ИИ), не получават легални дефиниции към този момент. Но Европейската комисия е дала най-близкото до това, което можем да ползваме като такава, а именно – „“под изкуствен интелект“ се разбират системи, които показват интелигентно поведение, като анализират своята среда и – с известна степен на самостоятелност – предприемат действия за постигане на конкретни цели“⁴.

Всъщност, понятието „изкуствен интелект“ не е никак ново за човека. От древни времена той си представя как създава самоуправляващи се технически произведения или роботи, които или са в негова услуга, или застрашават съществуването му. Най-ранният пример за това се намира в древногръцката митология, където се споменава за бога ковач Хефест, който е имал способността да накара своите произведения да оживеят. През вековете художественото изкуство също се превръща в арена на желанието за създаване на произведения, които притежават човешки белези и способността да се ръководят самостоятелно, като най-ярък пример можем да дадем с романа „Франкенщайн“ от 1818 г. на Мери Шели, където със силата на словото е олицетворено безграничното желание на човека да създаде сам „живо изобретение“.

Абстрахирайки се от митологията и художествената литература, можем да посочим 1936 г. като годината, когато се заражда съвременната идея за ИИ. Това прави Алън Тюринг, публикувайки своята концепция за „Универсална машина“, която може да декодира и изпълнява произволен набор от инструкции. По-късно през 1950 г. Тюринг публикува труда си „Изчислителни машини и разум“ в списанието “Mind”. В него, Тюринг с т.нар. „Тест на Тюринг“, придава за пръв път и широка публичност по въпроса дали един компютър може да притежава разум в смисъла на думата, който влагаме по отношение на човека. През 1956 г. Джон Маккарти (информатик и когнитивен изследовател, носител на Награда Тюринг през 1971 г. за принос в областта на ИИ) използва за пръв път в историческа справка термина „изкуствен интелект“ в Колеж Дартмут, където се провежда научна конференция.

---

⁴ Европейска комисия, Координиран план за изкуствения интелект, Увод, абз. 3, ред 1, Брюксел, Белгия, Извлечено на дата 29.03.2024 г. от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52018DC0795>

Фиг.1: Бащите-основатели на ИИ⁵

Големият пробив на познанието за ИИ в колективното съзнание на широката общественост става едва през 1997 г., когато световният шампион по шах – Гари Каспаров е победен от компютъра Deep Blue в игра на шах. В този момент целият свят осъзнава, че темповете на развитие на науката са абсолютно безпрецедентни до този момент на техническата еволюция, а ИИ ще способства развитието и ще бъде двигател за бъдещите индустриални революции.

ИИ не е в бъдещето, а вече съществува навсякъде около нас, а общото понятие, с което си служим, идва да каже, че той е набор от техники, които позволяват на самия код или техническите решения от него да имитират човешкия интелект по уникален начин.

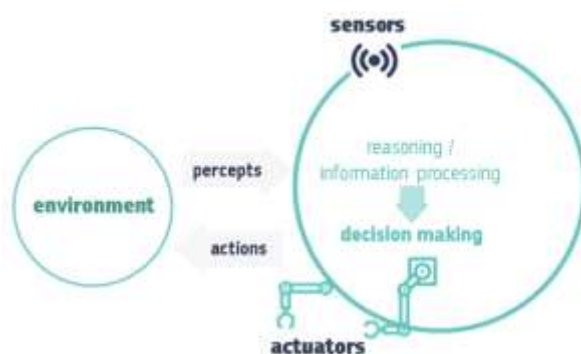
1. Начален етап на приоритизиране на ии в ЕС и Република България

Европейската комисия започва по-категорично да разглежда ползите и негативите от ИИ на 7.12.2018 г. Това става със Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите, което е озаглавено „Координиран план за изкуствения интелект“⁶. Анализирани са основните опасения от появата на тази новост, променяща фундаментално погледа както в социален аспект, така и в икономически, а основни открити опасения са притеснението от страна на работниците, че

⁵ Снимка на бащите-основатели на ИИ, взели участие в научната конференция от 1956 г. в Колеж Дартмут, Извлечена на дата 28.03.2024 г. от <https://www.linkedin.com/pulse/dartmouth-conference-1956-its-lasting-influence-back-arthur-wetzel>

⁶ Съобщение на Комисията до ЕП, Европейския съвет, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите, Координиран план за изкуствения интелект, Брюксел, Белгия, Извлечено на 29.03.2024 г. от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52018DC0795>

ще загубят своята работа поради автоматизацията, както и опасенията на потребителите на услуги от страна на ИИ, които задават логичния въпрос - кой ще носи отговорността при грешка. В икономически план пък малките и средни предприятия не са наясно дали ще успеят да изградят своя работен процес на базата на ИИ, защото не са убедени в потенциала си и се притесняват от все по-агресивното му навлизане сред големите коорпорации в най-силните икономики, каквито са тези на САЩ и Китай. Те изразходват все по-големи инвестиции и привличат необходимите таланти и ресурси за изграждането на международната икономическа конкуренция от нов вид. По този начин те поставят под въпрос и икономическата дейност на стартиращите предприятия в тази нова среда без аналог в човешката стопанска история.

Фиг. 2 Схематично изобразяване на система на ИИ⁷

За да може Европа да отговори на новите потребности, с които идват и новите предизвикателства, ЕК още по-рано през април 2018 г. предлага способ за оползотворяването на възможностите от ИИ. Маркирани са три основни стълба за развитието на законодателството си, а именно: увеличаването на публичните и частните инвестиции в ИИ, подготовка на социално-икономическите промени и осигуряването на подходяща етична и правна рамка. Всички те ориентирани към човека, поставяйки го в центъра на новия свят с ИИ. За постигането на тези цели е осмислено и задължителното условие за работа в екип между всички европейски партньори. В стратегията си относно ИИ за Европа Комисията предлага всички държави-членки да работят координирано и до края на годината да увеличат инвестициите си в областите, в които ИИ позволява насърчаване. Това предложение за общ план е основано на декларацията за сътрудничество в областта на ИИ, обявена в Деня на

⁷ High – level expert group on Artificial Intelligence, European commission, A definition of AI: Main Capabilities and Disciplines, Извлечено на 26.03.2024 г. от <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/definition-artificial-intelligence-main-capabilities-and-scientific-disciplines>

цифровите технологии и подписана от всички държави-членки и Норвегия. Подкрепа за инициативата е получена и от Съвета през юни 2018 г.⁸. Комисията излиза със становище относно необходимостта от разработване на национални стратегии и политики, които да очертаят посоката на работа на отделните държави-членки в относително стабилна координация. Целта е да се улесни максимално и общата стратегия на Съюза. Република България закъснява със срока за изготвяне - средата на 2019 г., но все пак успява в поносима времева рамка да представи през октомври 2020 г. „Концепция за развитието на изкуствения интелект в България до 2030 г.“⁹. Тя е публикувана с Протокол 72 от редовното заседание на Министерски съвет от 16.12.2020 г. Документът почива на стратегическите и програмни документи на ЕК, които разглеждат ИИ като един от основните стълбове на цифровата трансформация на Европа, а също така предлага и цялостен подход в бъдещето относно визията за развитие и използване на ИИ в България. Република България чрез Министерство на образованието и науката оказва подкрепа за създаването на ръководения от проф. Мартин Вечев INSAIT – Institute for Computer Science, Artificial Intelligence and Technology¹⁰. Заедно с два от водещите технологични университета в света – швейцарските ETH Zurich и EPFL ще се инвестират усилия в сферата на ИИ и ИС, което е добра предпоставка за бъдещи резултати. INSAIT представиха и първия отворен ИИ на български език – BgGPT¹¹, който е официално достъпен от 3 март 2024 г. Целта му е да служи за нуждите на българското правителство, науката, бизнеса, както и всички български граждани.

2. Първи юридически стъпки по линията ИИ – ИС

През юли 2019 г. Председателят на Европейската комисия Урсула фон дер Лайен, като все още кандидат за поста, обяви приоритетите за Съюза по отношение на законодателната инициатива на Комисията за периода 2019 – 2024 г. с документа „Съюз с по-големи

---

⁸ Заключение на Европейския съвет относно миграцията, сигурността и отбраната, работните места, растежа и конкурентоспособността, иновациите и цифровите технологии, както и относно други въпроси, Брюксел, Белгия, Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://www.consilium.europa.eu/bg/press/press-releases/2018/06/29/20180628-euco-conclusions-final/>

⁹ Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията, Концепция за развитието на изкуствения интелект в България до 2030 г., София, България, Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://www.mtc.government.bg/sites/default/files/koncepciyazarazvitiemaiivbulgariyado2030.pdf>

¹⁰ Сайт на INSAIT – Institute for Computer Science, Artificial Intelligence and Technology, Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://insait.ai/>

¹¹ Официален сайт на първия изкуствен интелект на български език – BgGPT, Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://bggpt.ai>

амбиции“¹². Приоритет № 3 е озаглавен „Подготовена за цифровата ера Европа“ и очертава ролята на ИИ като основен елемент, който променя икономиката с бързи темпове. В документа е дадена и заявката за завършването на цифровия единен пазар със създаването на нов закон за цифровите услуги. Безспорно желанието за развитие на законодателството в тази област трябва да бъде разгледано и през призмата ЕС да бъде конкурентен в световен мащаб, а също така и да се гарантира на европейските граждани, че Регламентът за ИИ ще бъде от основно значение за изграждането на екосистема от високи постижения в областта на ИИ. Предложението за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за определяне на хармонизирани правила относно Изкуствения интелект (Законодателен акт за изкуствения интелект) и за изменение на някои законодателни актове на Съюза¹³, който е публично достъпен в своя първи вариант пред обществеността и заинтересованите страни от 21 април 2021 г. в Брюксел трябва да се разглежда и в контекста на вече приети юридически документи с по-ранен характер, а като такива можем да посочим резолюциите от октомври 2020 г. относно етиката – Рамка от етични аспекти на изкуствения интелект, роботиката и свързаните с тях технологии¹⁴, относно отговорността – Режим на гражданската отговорност за изкуствения интелект¹⁵, както и Доклад относно правата върху интелектуална собственост за разработването на технологии за изкуствения интелект, който е представен в Комисията по правни въпроси към ЕП от члена на ЕП и докладчик Стефан Сежурне на 2 октомври 2020 г. И тук е важно да обърнем повече внимание, за да проследим активността на европейските законодатели в стремежа им да отговорят на технологичния напредък с модерна правна мисъл. Казусът минава през всички етапи на разглеждане на документа, каквито са разискванията и гласуванията, а също така и получаване на становища от няколко ресорни комисии – Комисията по вътрешен пазар и защита на потребителите¹⁶; Комисията по транспорт и

---

¹² Урсула фон дер Лайен, Брюксел, Белгия, 16.07.2019 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от Съюз с по-големи амбиции - Publications Office of the EU (europa.eu)

¹³ Предложението за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за определяне на хармонизирани правила относно Изкуствения интелект (Законодателен акт за изкуствения интелект) и за изменение на някои законодателни актове на Съюза, Брюксел, Белгия, 21.04.2021 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52021PC0206#footnote2>

¹⁴ Рамка от етични аспекти на изкуствения интелект, роботиката и свързаните с тях технологии, Брюксел, Белгия, 20.10.2020 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0275_BG.pdf

¹⁵ Режим на гражданската отговорност за изкуствения интелект, Брюксел, Белгия, 20.10.2020 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0276_BG.html

¹⁶ Становище на Комисията по вътрешен пазар и защита на потребителите относно правата върху интелектуалната собственост за разработването на технологии за изкуствения интелект, Брюксел, Белгия, 9.7.2020 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2020-0176_BG.html#_section3

туризъм¹⁷; Комисията по култура и образование¹⁸. Всички те имащи отношение по идеята за разработване на текст, който да послужи за улеснение на нормативната регулация на въпросите, свързани от една страна с ИИ, а от друга с правата на интелектуалната собственост като свързан елемент. Прието е предложението от водещата комисия – Комисията по правни въпроси в ЕП за създаването на документ на европейско ниво, който е окончателно гласуван – Резолюция на Европейския парламент от 20 октомври 2020 г. относно правата върху интелектуална собственост за разработването на технологии за изкуствен интелект (2020/2015(INI))¹⁹. В т.5 от Резолюцията се засягат и ключовите елементи, които обуславят въобще разработването и използването на технологиите в областта на ИИ. Наред с технологичния напредък и икономически прогрес, като предпоставки са визирани и решаването на редица проблеми от социален, етичен, правен и икономически аспект, както и правата върху интелектуалната собственост. В документа прави впечатление обвързаността между ИИ и ИС, както и желанието да се акцентира върху нуждата от реални и работещи решения, за да може да се даде път на технологичния прогрес, който да върви заедно със спазването на правата на ИС. Това пък изисква да се отчита реално човешката намеса и наличието на авторски права, както и автономността на ИИ и значението на ролята и произхода на използваните данни и защитени от авторското право материали. В същото време се поставя и фокус върху желанието да се усъвършенства правната уредба на Съюза по такъв начин, че все пак да се търси относителна стабилност в баланса между интересите на инвестициите в ресурси и усилия от една страна, но и гаранциите за насърчаването и стимулирането на създаване на творчество, както и неговото легално споделяне. И тук, разбира се, трябва да бъдат създадени необходимите алгоритми, позволяващи да се установи в каква степен е налице човешкият принос в създадените от ИИ продукти, за да може да се отчита и авторството на творците. Всички отделни видове ИС, както и правата произтичащи от тях, свързани с развитието на вече съществуващото действащо право, защитаващо марките,

---

¹⁷ Становище на Комисията по транспорт и туризъм относно правата върху интелектуалната собственост за разработването на технологии за изкуствения интелект, Брюксел, Белгия, 14.7.2020 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2020-0176_BG.html#_section4

¹⁸ Становище на Комисията по култура и образование към ЕП относно правата на интелектуална собственост за разработването на технологии за изкуствен интелект, Брюксел, Белгия, 3.9.2020 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2020-0176_BG.html#_section5

¹⁹ Резолюция на Европейския парламент от 20 октомври 2020 г. относно правата върху интелектуалната собственост за разработването на технологии за изкуствен интелект (2020/2015(INI)), Брюксел, Белгия, 20.10.2020 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020IP0277>

дизайните, авторското право и сродните му права, както и правната закрила върху бази данни и компютърните програми, трябва да бъдат оценени като актив на юридическата мисъл от съществено значение, които възпрепятстват тяхното незаконно придобиване, използване или разпространение. Те трябва да бъдат адаптирани към новата реалност, като се признае възможността на ИИ за подобряване прилагането на правата на ИС и състоянието на технологиите в тези области, независимо дали ще бъде налице необходимост „от проверки и прегледи, извършвани от човек, особено когато са налице правни последици“²⁰, т.е. да се създаде възможност за гаранции. Резолюцията обръща внимание и върху въпросите относно необходимостта от адаптиране на договорното право към новата ситуация, поставяща развитието на ИИ и ИС в абсолютна взаимовръзка, но приканва и към нови правила в областта на конкуренцията, за да може развитието на цифровата икономика да не страда от неефективност и злоупотреби. Разбира се, че тези два момента – насърчаването на творческото усилие и правната сигурност на гражданите, изобретателите и предприятията, са отчетени като движещ елемент на икономическия прогрес на континента, защото към момента те се явяват основен потребител на технологии в областта на действие на ИИ. И, все пак, тук е моментът да се отбележи, че произведенията, създадени от ИИ трудно биха отговорили на действащото законодателство и конкретно авторското право, което поставя като основен критерий принципа на оригиналност на творбата, а той е неразривно свързан с личността на автора – физическо лице. Резолюцията отправя препоръка към ЕК да подкрепи единен механизъм, който да бъде неутрален по отношение на общите правила и разпоредби в областта на авторското право, прилагани за създадените от ИИ произведения в ЕС, ако обаче се счита, че са налице условията тези произведения да се ползват от правилата за защита, което аз адмиравам като подход. Акцентирано е, че собствеността върху правата, произтичащи от новогенерирано произведение, трябва да бъде легално предоставена на физически или юридически лица, само ако е кумулативно изпълнена хипотезата такива произведения да са създадени законно на първо място, а също така и ако притежателят на авторското право върху материали, които са защитени с тях, са използвани след получено разрешение от страна на правопритежателя им. По отношение на свободното използване на наличните бази данни от технологиите с ИИ, законното използване на произведения, защитени с авторски права или

---

²⁰ Резолюция на Европейския парламент от 20 октомври 2020 г. относно правата върху интелектуалната собственост за разработването на технологии за изкуствен интелект (2020/2015(INI)), т.10, изр. 1, ред 7, Брюксел, 20.10.2020 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020IP0277>

свързани с тях, трябва да бъдат съобразени с вече действащите актове на Съюза по отношение авторското право и сродните му права, като се прави препратка към вече уредените правни аспекти в тези хипотези от Директива (ЕС) 2019/790 относно авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар²¹ от 17 април 2019 г. Това в общ план са насоките от една страна, които Резолюцията дава като препоръки към бъдещите законодателни промени и те трябва да бъдат разглеждани в контекста на еволюиращата с часове цифрова икономика и непреходните към момента задачи, поставени с възникването на ИИ, каквито са създаването на перспектива за предприятията в условията на международната конкуренция за пазари. Но също така и защитата на изобретателите и създатели на произведения от друга, като потребителите биват винаги поставени в ситуацията да черпят позитивите от развитието на технологиите без условности, а образованието, медицината и науката биват умишлено стимулирани и насърчавани, за да се гарантира непрестанност в напредъка на Съюза.

Можем да обобщим, че крайната цел на ЕС, когато цикълът от законодателна промяна в областта приключи, е да бъдат създадени първите в света всеобхватни правила за ИИ, като по този начин ЕС се позиционира като глобален център в областта, възползвайки се максимално от възможностите и ограничавайки до минимум рисковете.

3. Цифрова трансформация: стратегията на ЕС²²

И, за да можем да продължим анализа върху действията на законодателите на ЕС до момента, нужно е да разгледаме и по-голямата картина, която очертават Комисията, Съветът и Парламентът по отношение на цифровизацията.

Цифровата трансформация е сред главните приоритети на ЕС, съдейки и от насоките, които са маркирани като такива в документа Изграждане на цифрово бъдеще в Европа²³ от февруари 2020 г. ЕП е съсредоточил дейността си в няколко направления. Можем да ги обобщим като стратегически направления за работа в областта на законодателството, което ще способства цифровата трансформация както в бита на човека, така и по отношение на

---

²¹ Директива (ЕС) 2019/790 относно авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар, Брюксел, Белгия, 17.04.2019 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex%3A32019L0790>

²² ЕП, Цифрова трансформация: стратегията на ЕС, 22.04.2021 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://www.europarl.europa.eu/topics/bg/article/20210414STO02010/tsifrovata-transformatsiia-strateghiata-na-es>

²³ ЕК, Изграждане на цифрово бъдеще в Европа, 19.02.2020 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/shaping-europes-digital-future_bg

икономиката и климатичните промени. Това са политики, насочени към създаване на по-голям арсенал от възможности пред бизнеса, развиването на уменията на хората, подпомагането на зеления преход и подобряването на обществените услуги, като в нито един момент не се губи основният фокус - всички тези политики трябва да бъдат в унисон с гарантирането и зачитането на основните права и ценности, които са непреходни за Съюза.

Настъпването на цифровата епоха предлага ново предизвикателство пред ЕС, а именно да бъде достатъчно бърз в своя прогрес, достатъчно гъвкав в разработването на политическите си насоки и трансформирането им в законодателни решения на проблемите, за да е налице възможността ЕС да роди нова реалност със собствени стандарти, а не да се адаптира към тези, които останалият свят генерира. За да се отговори на именно тези предизвикателства и да се позиционира ЕС като двигател на процесите в новата реалност, необходимо е да се създаде дългосрочна визия. Такъв е проектът на ЕК – Цифрово десетилетие на Европа, който представлява политическа програма с конкретни цели в период до 2030 г. Той трябва да служи за ориентир в насоката какви да бъдат промените за цифровата трансформация на Европа.

4. ИИ – възможности и рискове

Със сигурност появата на ИИ поставя както възможности, така и рискове пред бъдещето. Новите перспективи и услуги са част от възможностите, които се откриват пред бизнеса, а сектори като машиностроене, селско стопанство, мода и като цяло зелената и „кръгова“ икономика. Области, където Европа вече е поставила солидна основа и компаниите от континента имат стабилни позиции ще бъдат благоприятствани в своето развитие. Подобряването на поддръжката на състоянието на техническата база, оптимизирането на производствения процес и неговото увеличаване, както и създаването на едно по-добро качество на обслужване на клиенти и пестенето на енергия, са само част от по-добрите условия, от които ще се възползват благодарение на ИИ икономическите субекти. Наред с това, трябва да отличим и възможностите, които се откриват пред гражданите от Съюза, за да може техният живот да бъде по-сигурен и по-удобен. Напредъкът в сектори като образование и медицина, особено в периоди на нужда от дистанционни обучение и работа, каквито наблюдавахме в неотдавна отминалия период на криза около COVID - 19, както и създаването на по-евтини и по-трайни продукти могат да бъдат изтъкнати като предимства. Работодателите ще могат да осигурят по-безопасни условия на труд благодарение на напредъка на роботиката, а развитието на нови индустрии ще способства разстежа на работни места от своя страна.

Позовавайки се на Изследователската служба на ЕП и по-конкретно нейно изследване за възможностите, които ИИ ще предостави от 2020 г.²⁴ можем да посочим, че се очаква ръст от между 11 и 37% на производителността на труда до 2035 г., благодарение на ИИ. Напредъкът в публичния сектор може да бъде свързан главно с намаляване на разходите и предлагане на нови възможности в обществения транспорт, образователната система, управлението на енергията и отпадъците, което пък ще отговори и на задачите, поставени с целите на Европейския зелен пакт²⁵.

Същевременно са налице и редица рискове от навлизането на ИИ в живота ни. Няма да ги разглеждаме в дълбочина, защото така ще изместим фокуса на темата, но ще маркираме основните, за да можем да си обясним генезиса на притеснение и по отношение на линията ИИ – ИС. На първо място, ако алгоритъмът на ИИ не е достатъчно добре възпроизведен, то съществува риск да се получават резултати от технологията, които да биват вземани като решения от ИИ на база етническа принадлежност, пол или възраст, което би било форма на дискриминация, особено при въпроси от съдебен характер или казуси, свързани с назначаване или освобождаване от работа. ИИ има способността да комбинира отделни данни, за да изготвя нови такива, което като краен резултат пък може да бъде притеснително относно правото на личен живот и неприкосновеността на личните данни, а създаването на реалистични фалшиви клипове, както и т.нар. „fake news“ придобиват все по-голяма актуалност и могат да бъдат причина за проблеми както на отделни физически или юридически лица, така и на цели общества – напр. в изборния процес. Отражението върху пазара на труда и по-конкретно върху работните места не трябва да бъде negliжирано. Очаква се множество професии да изчезнат. От друга страна се дава и възможността за генерирането на нови работни места, които цифровата трансформация ще предостави, но това ще зависи от обучението, което ще играе ключова роля в развитието на умения и предотвратяването на трайна безработица. Според оценката на Изследователската служба на ЕП в изследването ѝ от

---

²⁴ Изследователската служба на ЕП, Възможностите на изкуствения интелект, стр. 9, абз. 5, ред 4, Брюксел, Белгия 15.06.2020 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/652713/IPOL_STU\(2020\)652713_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/652713/IPOL_STU(2020)652713_EN.pdf)

²⁵ Европейски парламент, Информация за Европейския зелен пакт: пътят към климатично неутрален и устойчив ЕС, Брюксел, Белгия, 25.06.2020 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://www.europarl.europa.eu/topics/bg/article/20200618STO81513/zeleniat-pakt-ptiat-km-klimatichno-neutralen-i-ustoychiv-es>

2020 г., цитирано по-горе, то „14% от работните места в страните от ОИСР могат да бъдат до голяма степен автоматизирани, а други 32% могат да претърпят съществени промени“²⁶.

5. Регламент на еп и на съвета относно ИИ

Предложението за Регламент е анонсирано в Брюксел на 21 април 2021 г. и е за определяне на хармонизирани правила относно изкуствения интелект (Законодателен акт за изкуствения интелект) и за изменение на някои законодателни актове на Съюза²⁷. В него ИИ е описан като „свкупност от технологии, които могат да донесат множество икономически и социални ползи по протежение на целия спектър от промишлени отрасли и социални дейности“. Интересът на ЕС е категоричен, защото запазването му на водеща сила в технологичния прогрес и социално – икономическите ползи, които могат да бъдат генерирани, без съмнение минават през успешното внедряване и възползване от предимствата на ИИ, които обаче трябва да бъдат така използвани, че да не се застрашат ценностите и основните права на Съюза. Това е декларирано и като ангажимент от Комисията, както по-горе подчертах, а изпълнението на тази двойна цел почива като задача и в документа „Европа в търсене на високи постижения и атмосфера на доверие“²⁸ или още наричан „Бялата книга относно ИИ“. Предложението за регламент е и с цел да се гарантира доброто функциониране на вътрешния пазар на ЕС, за което намираме и правно основание в чл. 114 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС)²⁹, както и целите му да бъде световен лидер в развитието на сигурен, надежден и етичен ИИ, който обаче да бъде съобразен и да гарантира етичните принципи в Съюза. И така, в т.нар. „обяснителен меморандум“ към предложението за регламент, са визирани и конкретните цели, които се поставят с предложената регулативна рамка за ИИ, които могат да бъдат кратко наречени – четирите „ДА“, а именно:

---

²⁶ Европейски парламент, Възможностите на изкуствения интелект: възможности и заплахи, Брюксел, Белгия, 23.09.2020 г., Извлечено на 30.03.2024 г. От <https://www.europarl.europa.eu/topics/bg/article/20200918STO87404/izkustven-intelekt-vzmozhnosti-i-zaplakhi>

²⁷ ЕП и Съвета на ЕС, Предложение за Регламент за определяне на хармонизирани правила относно изкуствения интелект (Законодателен акт за изкуствения интелект) и за изменение на някои законодателни актове на Съюза, Брюксел, Белгия, 21 април 2021 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52021PC0206#footnote12>

²⁸ Европейска комисия, БЯЛА КНИГА за изкуствения интелект — Европа в търсене на високи постижения и атмосфера на доверие, Брюксел, Белгия, 19.02.2020 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:white_paper

²⁹ Официален вестник на Европейския съюз, Консолидирани текстове на Договора за ЕС и на Договора за функционирането на ЕС, 07.06.2016 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex%3A12016ME%2FTXT>

1. ДА се гарантира, че системите с ИИ, които се пускат на пазара на Съюза и се използват, са безопасни и в съответствие с действащото законодателство в областта на основните права и ценностите на Съюза;
2. ДА гарантира правна сигурност, която да улесни инвестициите и иновациите в ИИ;
3. ДА подобри управлението и ефективното прилагане на съществуващата правна уредба в областта на основните права и изискванията за безопасност, приложими към системите с ИИ;
4. ДА улесни развитието на единен пазар за законни, безопасни и надеждни приложения с ИИ и да предотврати разпокъсаност на пазара.

Иначе казано, нужно е да бъде създадена хармонизирана уредба, която обаче да бъде представена от един балансиран пропорционален хоризонтален регулаторен подход, залагащ на минимални ограничения за справяне с рисковете от една страна, а от друга да не се пречи неоправдано на технологичния прогрес или пък да бъдат увеличени необосновано високо разходите по пускане на пазара решения, включващи ИИ.

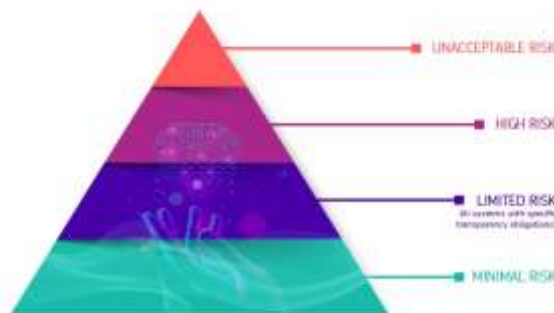
б. Авторска позиция по проблема

През април 2019 г. на базата на над 500 становища от заинтересованите страни, Комисията подкрепи и Насоките на Експертната група на високо ниво (ЕГВР) относно етичните аспекти за надежден ИИ³⁰. И тук е редно да споменем, че всички подготвителни мерки и материали, с които е работено до създаването на текстовете, които са обект на анализа до момента, продължават с доразвиването на приобщаващия подход на т.нар. „Бяла книга за ИИ“, като над 1250 заинтересовани страни изпращат коментари, а също така са посочени и над 450 становища. Именно това е причината Комисията да публикува първоначална оценка на въздействието, по която са получени още над 130 коментара. Това уточнение е важно, за да можем обективно да заключим, че в процеса на изработване дори на първоначалното предложение по хармонизирането на правната уредба са включени всички изявили желание, а също така са привлечени и огромен брой експерти в областта. И, въпреки безспорното ангажиране на множество страни в процеса, можем да категоризираме 4 различни нива на

---

³⁰ Насоки на ЕГВР към Европейската комисия относно етични аспекти за надежден ИИ, Брюксел, Белгия, 08.04.2019 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/d3988569-0434-11ea-8c1f-01aa75ed71a1>

риска от специфичната употреба на ИИ, а именно – неприемлив риск, висок риск, ограничен риск и минимален риск.

Фиг. 3: Пирамида на риска от ИИ

По естествен път, въпросите свързани с ИС и по-конкретно авторското право и сродните му права, излизат на преден план като дискуссионни, което е подхранено и от притесненията на заинтересованите страни. ChatGPT и аналогичните му системи имат достъп и обработват огромни количества от данни, създавайки собствен архив, но не малка част от тази информация е обект на авторска закрила. Тук отворени остават въпросите какво се случва с авторското съдържание, което ИИ използва, в случаите, когато не е налице лицензия? Създателите на ИИ твърдят, че проблем не е налице, тъй като използваната информация е за обучителни цели и произведенията не са били обект на неправомерно посегателство. И, доколкото имаме автоматично събиране на информация, познато още като “web scraping”, те са прави, но въпросът тук е как може да се възпрепятства неправомерното посегателство и плагиатство от ИИ, с което да се нарушат чужди права. Няма конкретни данни каква част от информацията, използвана при т.нар процес на „обучение на системата“, е обект на авторско право, принадлежащо на трети лица. Моето мнение е, че такава без съмнение е налице. Трябва да отбележим и факта, че според общите условия на OpenAI³¹, съдържанието, което е предоставено от ползвателите на ChatGPT, а също така и това, което се получава и съхранява като информация в следствие на зададените от тях въпроси, може да се използва от системата за целите на предоставените от нея услуги. Това показва еднозначно, че е налице чуждо авторско право, което не се заплаща. Въпросът в този случай не е дискуссионен, защото при самото използване на системата потребителите са се съгласили с общите условия на OpenAI,

³¹ Общи условия на OpenAI, Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://openai.com/policies/terms-of-use>

което валидира възможността за използване на съдържанието, предоставено от тях в последствие. Остава въпросът как се процедира със съдържанието, използвано в т.нар. „обучителен процес“. Поради огромната употреба на ChatGPT, той вече е посочван като „съавтор“ в множество произведения. Това от своя страна доведе и до реакции, с които се възпрепятстват подобни практики, макар и в частно отношение. Пример можем да дадем със списанието “Science”, което актуализира своята редакционна политика, забранявайки използването на ChatGPT с аргумент, че няма как да бъде посочван като съавтор. Тази практика следва и съдът във Вашингтон, окръг Колумбия в САЩ, който постанови, че произведение на изкуството, което е създадено от ИИ без участието на човек не може да бъде защитено с авторски права съгласно американското законодателство. Окръжният съдия Берил Хауъл потвърждава решението на Службата за авторско право на САЩ, като отхвърля заявлението подадено от компютърния учен Стивън Талър от името на системата му DABUS, с което иска произведението му “Скорошно влизане в Рая” (“A Recent Entrance to Paradise”), генерирано от ИИ, да получи защита. Изхождайки от чл. 5 на българския закон, регулиращ въпросите, свързани с авторското право и сродните му права – Закон за авторското право и сродните му права³², където е упоменато, че авторите са физически лица, то можем обосновано да заключим, че аналогичен казус в българския съд би имал сходно решение.

На 25 ноември 2022 г. Съветът на ЕС публикува Междуинституционално досие 2021/0106(COD), в което представя актуализирана версия на Предложение за Регламент на ЕП и на Съвета относно Законодателен акт за ИИ. В него концентрацията на внимание върху въпросите, свързани с ИС са все още крайно неангажирали вниманието на европейския законодател. Само два пъти е използван терминът „интелектуална собственост“, като никъде не се дават механизми за решаване на въпросите, които поставих по-горе като рискови.

През месец май 2023 г. главният изпълнителен директор на OpenAI Сам Алтман говори пред правната комисия на Сената в САЩ, излагайки своите виждания, опасения и предложения относно бъдещото развитие на ИИ. Също така прави предложение, състоящо се от три точки, затова как по-добре може да се регулират създателите на ИИ, като аз ще спра вниманието върху първата от неговия общ план, която е за създаване на федерална агенция, предоставяща лицензии за създаване на модели на ИИ. Това е добра идея, която може да способства задачата за създаване на безопасни системи на ИИ. Такава агенция може да бъде

---

³² Закон за авторското право и сродните му права, 1.8.1993 г., Република България, Извлечено на 26.03.2024 г. от <https://lex.bg/laws/ldoc/2133094401>

създадена също така и на европейско ниво, грижеща се за реда при функционирането и развитието на ИИ. Освен да се занимава с разрешителния режим на самите системи за ИИ, моето предложение е такава агенция да въведе и филтри, които да бъдат автоматизирани и да следят за плагиатство. Такива механизми бяха вече представени и от европейските законодатели с Директива 2019/790 (ЕС) на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2019 година относно авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар и за изменение на директиви 96/9/ЕО и 2001/29/ЕО³³. Поставеният там въпрос бе изключително дискуссионен и поляризира мненията за въвеждането на т.нар. „филтри“, които като идея са познати още от миналия век, когато законодателят на европейско ниво търси решението чрез нормативни промени по отношение на авторскоправните нарушения и осъществяването на по-категорична защита на базите данни, като въвежда понятието „технологични мерки“ с Директива 96/9/ЕО на Европейския парламент и Съвета от 11 март 1996 година за правна закрила на базите данни³⁴. Въпросът продължава своето развитие с още два документа на европейско и световно ниво. Първият е Директива 2001/29/ЕО³⁵ от 22 май 2001 г. относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество. Вторият акт е Договора на СОИС (Световната организация за интелектуална собственост) за хармонизацията на авторското право от 2002 г.

„Технологични мерки“ като термин, изхождайки от дефиницията, дадена ни от Директива 2001/29/ЕО на ЕП и на Съвета, е технология, устройство или компонент, който в нормалния ход на работата си е предназначен да предотврати или ограничи действия по отношение на произведения или други обекти, защитени от закона, които не са разрешени от притежателя на авторско право или право, което е сродно на авторското, както предвижда законът, или на правото „*sui genesis*“, което е предвидено в ГЛАВА III от Директива 96/6/ЕО. Някои от тези мерки са познати и от по-рано като работещи механизми, като например т.нар. „филтри при ъплоуд“, което представлява механизъм, внедрен от един от най-големите

---

³³ ЕП и Съвета на ЕС, Директива (ЕС) 2019/790 на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2019 година относно авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар и за изменение на директиви 96/9/ЕО и 2001/29/ЕО, Брюксел, Белгия, 17.04.2019 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32019L0790>

³⁴ ЕП и Съвета на ЕС, Директива 96/9/ЕО на Европейския парламент и Съвета от 11 март 1996 година за правна закрила на базите данни, Брюксел, Белгия, 11.03.1996 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex%3A31996L0009>

³⁵ ЕП и Съвета на ЕС, Директива 2001/29/ЕО на Европейския Парламент и на Съвета от 22 май 2001 година относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество, Брюксел, Белгия, 22.05.2001 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32001L0029>

технологични гиганти в дигиталното пространство като ЮТуб, Фейсбук и Инстаграм. Такива „филтри“, ако бъдат интегрирани в системите за ИИ, като бъдат подсигурени чрез софтуерни решения по начин, който им позволява да намират и подават информация в случай на плагиатство към агенция, която е създадена за целта на регулацията на системите за ИИ (аналогична на тази, която визира Сам Алтман, но с разширени правомощия освен за лиценз, също така и за контрол на генерираното съдържание от ИИ), то можем да направим обосновано предположение, че притежателите на авторски права ще бъдат значително удовлетворени от наличието на възможност да придобиват реална представа за количественото използване на произведения, обект на техни авторски права. Механизмът, който може да бъде въведен, за да бъде спазен един от основните принципи на авторското право намира проявление и в чл. 19 от ЗАПСП, а именно, че „Авторът има право на справедливо и съразмерно възнаграждение за всеки вид използване на произведението и за всяко поредно използване на същия вид“. Това може да се уреди законодателно, като се създаде регистър на използваните от ИИ произведения под чадъра на агенцията за контрол и управление на системите за ИИ, която да събира информация за отчисленията, които трябва да бъдат направени към притежателите на авторски права.

Може би един от най-дискутираните въпроси, повдигани от появата на ИИ е - възможно ли е да притежава той права върху произведенията, които създава чрез своите системи? Науката е категорична по този въпрос - ИИ няма как да бъде носител на авторски права. Това следва и от българското законодателство, където в чл. 5 е формулирано, че „авторът е физическо лице“, а доколкото ИИ е творение на човека той няма как да бъде правосубект на правата, които ИС генерира. ЕП представи препоръки за гражданското право в областта на роботиката и се пожела проучването на възможност за въвеждане на „електронна правосубектност“. Това от своя страна би означавало, че роботи или системи на ИИ ще имат възможността да носят гражданска отговорност. Моето мнение е, че подобен вид регулация ще бъде грешка от страна на законодателите, защото ще създаде възможности за злоупотреби. Моментът, в който не създателят, а системата на ИИ носят отговорност, то това би означавало, че рискът от морална гледна точка ще бъде неоправдано висок. Ще бъдем свидетели на неправилна употреба и умишлени злоупотреби, след като създателят на роботи или системи на ИИ могат да заобиколят превантивните и коригиращи дейността им правни норми. Против въвеждането на каквато и да било форма на юридическа правосубектност съм и считам, че

крайната отговорност трябва да бъде върху физическите лица, които се явяват създатели на работи или системите за ИИ.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Необходимо е да се намери балансиран подход на европейско и на глобално ниво, отразяващо подкрепа за насърчаването на иновациите от една страна, а също така и категорична защита на правата на ИС от друга. Нужно е да бъдат намерени решения за регулиране на разработването и внедряването на системи за ИИ, отговарящи на етичните принципи и морални ангажменти, с които законодателната уредба се е ангажирала в продължение на векове, защото само така могат да се получат гаранции, че създателите на авторско съдържание ще бъдат компенсирани справедливо за своята работа. Със сигурност това е възможно само в непрекъснат диалог между институциите и заинтересованите страни в областта на ИИ и ИС, като по този начин се намерят най-устойчивите решения за бъдещето регулиране на възникващите предизвикателства.

Ще завърша статията си с думите, които ChatGPT използва, когато го попитах дали съществуват рискове за авторите и техните права в следствие на появата му. Ето и неговия отговор – „Да, ИИ поставя потенциални предизвикателства пред авторите и техните авторски права. С нарастващото използване на ИИ в създаване на съдържание съществува риск произведенията, генерирани от ИИ, да размият линиите на собственост и авторство. Освен това алгоритмите на ИИ могат по невнимание да нарушат съществуващия защитен с авторски права материал, ако не са правилно програмирани или наблюдавани. Освен това лекотата на копиране и разпространение на цифрово съдържание, улеснена от технологиите на ИИ, може да изостри проблемите с пиратството и неразрешеното използване, като повлияе на способността на създателите да контролират и монетизират своите произведения. Ето защо е от решаващо значение законите за авторското право и механизмите за прилагане да се адаптират към развиващия се пейзаж на ИИ, за да защитят правата на авторите и да осигурят справедливо възнаграждение за творческите им начинания“.

Тези думи са страхотни за финал на труда ми и трябва да бъдат в мисълта на всеки, който желае да търси правилните механизми за проблемите, които поставих.

Списък на използваните съкращения:

ПУ – Пловдивски университет

НС – Народно събрание

МОН – Министерство на образованието и науката

ЕС – Европейски съюз

ИИ – Изкуствен интелект

ИС – Интелектуална собственост

AI – Artificial intellect

РБ – Република България

САЩ – Съединени американски щати

ЕК – Европейска комисия

ЕП – Европейски парламент

ОИСР – Организация за икономическо сътрудничество и развитие

ДФЕС – Договор за функциониране на Европейския съюз

ЕГВР – Експертна група на високо равнище

СОИС – Световна организация за интелектуална собственост

ЗАПСП – Закон за авторското право и сродните му права

Използвана литература:

1. ЕП, Изкуственият интелект: какво представлява и как се използва, Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://www.europarl.europa.eu/news/bg/headlines/society/20200827STO85804/izkustveniiat-intelekt-kakvo-predstavliava-i-kak-se-izpolzva>
2. Директива (ЕС) 2019/790 на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2019 година относно авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар и за изменение на директиви 96/9/ЕО и 2001/29/ЕО (Текст от значение за ЕИП.), Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32019L0790>
3. Европейска комисия, Координиран план за изкуствения интелект, Увод, абз. 3, ред 1, Брюксел, Белгия, Извлечено на дата 29.03.2024 г. от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52018DC0795>
4. Снимка на бащите-основатели на ИИ, взели участие в научната конференция от 1956 г. в Колеж Дартмут, Извлечена на дата 28.03.2024 г. от <https://www.linkedin.com/pulse/dartmouth-conference-1956-its-lasting-influence-back-arthur-wetzel>
5. Съобщение на Комисията до ЕП, Европейския съвет, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите, Координиран план за изкуствения интелект, Брюксел, Белгия, Извлечено на 29.03.2024 г. от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52018DC0795>

6. High – level expert group on Artificial Intelligence, European commission, A definition of AI: Main Capabilities and Disciplines, Извлечено на 26.03.2024 г. от <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/definition-artificial-intelligence-main-capabilities-and-scientific-disciplines>
7. Заключение на Европейския съвет относно миграцията, сигурността и отбраната, работните места, растежа и конкурентоспособността, иновациите и цифровите технологии, както и относно други въпроси, Брюксел, Белгия, Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://www.consilium.europa.eu/bg/press/press-releases/2018/06/29/20180628-euco-conclusions-final/>
8. Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията, Концепция за развитието на изкуствения интелект в България до 2030 г., София, България, Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://www.mtc.government.bg/sites/default/files/konceptiyazarazvitiyaiivbulgariyado2030.pdf>
9. Сайт на INSAIT – Institute for Computer Science, Artificial Intelligence and Technology, Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://insait.ai/>
10. Официален сайт на първия изкуствен интелект на български език – BgGPT, Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://bggpt.ai>
11. Урсула фон дер Лайен, Брюксел, Белгия, 16.07.2019 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/43a17056-ebf1-11e9-9c4e-01aa75ed71a1/language-bg>
12. Предложението за Регламент на Европейския парламент и на Съвета за определяне на хармонизирани правила относно Изкуствения интелект (Законодателен акт за изкуствения интелект) и за изменение на някои законодателни актове на Съюза, Брюксел, Белгия, 21.04.2021 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52021PC0206#footnote2>
13. Рамка от етични аспекти на изкуствения интелект, роботиката и свързаните с тях технологии, Брюксел, Белгия, 20.10.2020 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0275_BG.pdf
14. Режим на гражданската отговорност за изкуствения интелект, Брюксел, Белгия, 20.10.2020 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0276_BG.html
15. Становище на Комисията по вътрешен пазар и защита на потребителите относно правата върху интелектуалната собственост за разработването на технологии за изкуствения интелект, Брюксел, Белгия, 9.7.2020 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2020-0176_BG.html#_section3
16. Становище на Комисията по транспорт и туризъм относно правата върху интелектуалната собственост за разработването на технологии за изкуствения интелект, Брюксел, 14.7.2020 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2020-0176_BG.html#_section4
17. Становище на Комисията по култура и образование към ЕП относно правата на интелектуална собственост за разработването на технологии за изкуствен интелект, Брюксел, Белгия, 3.9.2020 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2020-0176_BG.html#_section5
18. Резолюция на Европейския парламент от 20 октомври 2020 г. относно правата върху интелектуалната собственост за разработването на технологии за изкуствен интелект (2020/2015(INI)), Брюксел, Белгия,

20.10.2020 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020IP0277>

19. Резолюция на Европейския парламент от 20 октомври 2020 г. относно правата върху интелектуалната собственост за разработването на технологии за изкуствен интелект (2020/2015(INI)), т.10, изр. 1, ред 7, Брюксел, Белгия, 20.10.2020 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020IP0277>

20. Директива (ЕС) 2019/790 относно авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар, Брюксел, 17.04.2019 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex%3A32019L0790>

21. ЕП, Цифрова трансформация: стратегията на ЕС, 22.04.2021 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://www.europarl.europa.eu/topics/bg/article/20210414STO02010/tsifrovata-transformatsiia-strateghiata-na-es>

22. ЕК, Изграждане на цифрово бъдеще в Европа, 19.02.2020 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/shaping-europes-digital-future_bg

23. Изследователската служба на ЕП, стр. 9, абз. 5, ред 4, Възможностите на изкуствения интелект, Брюксел, Белгия 15.06.2020 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/652713/IPOL_STU\(2020\)652713_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/652713/IPOL_STU(2020)652713_EN.pdf)

24. Европейски парламент, Информация за Европейския зелен пакт: пътят към климатично неутрален и устойчив ЕС, Брюксел, Белгия, 25.06.2020 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://www.europarl.europa.eu/topics/bg/article/20200618STO81513/zeleniiat-pakt-ptiat-km-klimatichno-neutralen-i-ustoychiv-es>

25. Европейски парламент, Възможностите на изкуствения интелект: възможности и заплахи, Брюксел, 23.09.2020 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://www.europarl.europa.eu/topics/bg/article/20200918STO87404/izkustven-intelekt-vzmozhnosti-i-zaplakhi>

26. ЕП и Съвета на ЕС, Предложение за Регламент за определяне на хармонизирани правила относно изкуствения интелект (Законодателен акт за изкуствения интелект) и за изменение на някои законодателни актове на Съюза, Брюксел, Белгия, 21 април 2021 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52021PC0206#footnote12>

27. Европейска комисия, БЯЛА КНИГА за изкуствения интелект — Европа в търсене на високи постижения и атмосфера на доверие, Брюксел, Белгия, 19.02.2020 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:white_paper

28. Официален вестник на Европейския съюз, Консолидирани текстове на Договора за ЕС и на Договора за функционирането на ЕС, 07.06.2016 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex%3A12016ME%2FTXT>

29. Насоки на ЕГВР към Европейската комисия относно етични аспекти за надежден ИИ, Брюксел, Белгия, 08.04.2019 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/d3988569-0434-11ea-8c1f-01aa75ed71a1>

30. Общи условия на OpenAI, Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://openai.com/policies/terms-of-use>

31. Закон за авторското право и сродните му права, 1.8.1993 г., Република България, Извлечено на 26.03.2024 г. от <https://lex.bg/laws/ldoc/2133094401>
32. ЕП и Съвета на ЕС, Директива (ЕС) 2019/790 на Европейския парламент и на Съвета от 17 април 2019 година относно авторското право и сродните му права в цифровия единен пазар и за изменение на директиви 96/9/ЕО и 2001/29/ЕО, Брюксел, Белгия, 17.04.2019 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32019L0790>
33. ЕП и Съвета на ЕС, Директива 96/9/ЕО на Европейския парламент и Съвета от 11 март 1996 година за правна закрила на базите данни, Брюксел, Белгия, 11.03.1996 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=celex%3A31996L0009>
34. ЕП и Съвета на ЕС, Директива 2001/29/ЕО на Европейския Парламент и на Съвета от 22 май 2001 година относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество, Брюксел, Белгия, 22.05.2001 г., Извлечено на 30.03.2024 г. от <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32001L0029>

COPYRIGHT ASPECTS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE REGULATION

Autor: Kamen Todorov³⁶

Abstract

The subject of this publication is the legal changes in copyright and its related rights in the digital environment and the intellectual law within the European Union. The analysis is focused on the main documents of the European Parliament and the Council in the field of artificial intelligence, copyright and related rights within the period of recent years. The constantly developing digital single market and the changes in the socio-economic factors determine the need to create a modern intellectual property legislative framework, as well as to introduce legal changes in the field of artificial intelligence. This legislation will ensure a properly functioning and fair market.

Keywords: Copyright and related rights, Artificial Intelligence, Intellectual Property, Documents of the European Parliament and of the Council, Digital transformation

---

³⁶ **Kamen Todorov** is a doctoral student at the Intellectual Property and Technology Transfer Department at the Business Faculty of the University of National and World Economy. Master of Law, he graduated University "Paisiy Hilendarski" in Plovdiv. He is an honorary lecturer in the discipline "Intellectual Property" at UNWE. Worked in the field of education as Associate to the Committee on Culture and Education in the EP, Associate in the Commission on Education and Science in the National Assembly and Advisor to the Minister of Education and Science in the Ministry of Education and Science

kamengtodorov@unwe.bg

I. INTRODUCTION to the problem

The development of high-quality scientific research and its transformation into new products, services and business models is a leading subject in the work of the EU. And today, these are increasingly clear priorities, as the development of AI implies the need for a stronger and more inclusive innovation ecosystem to absorb the benefits and minimize the dangers, while fostering disruptive market innovations and providing strong support for enterprises and consumers.

Digitization is entering at a uniquely rapid pace as a phenomenon that changes socio-economic relations like nothing known so far. Education, science, culture and the economy are increasingly oriented towards new technologies, and in order to stay relevant, scientists are investing more and more energy to create new inventions and intellectual solutions to meet the expectations of the knowledge users and to satisfy the interests of different social communities.

One of the most relevant aspects in the development of the digital age is precisely the creation of AI. From the news of the European Parliament³⁷, published in September 2020, we can basically identify the definition of what AI actually is, so that we can easily explain what a developed society would expect from it. AI is defined as “the ability of a machine to demonstrate abilities inherent in humans – to reason, learn or create ... when technical systems observe their environment, receive data (which is prepared by others or which they collect themselves), process it and carry out actions related to the achievement of a specific goal”.

IP is closely related to AI. In addition to creating many new perspectives, AI also raises many new questions regarding elements of intellectual property, such as how actors’ and performer’ copyrights will be handled after AI uses their works. Copyright and related rights need to be guaranteed, and the only possible way to do this is to create a legal framework to regulate the relationship between AI and IP objects. At the moment, such does not exist, and the European legislators still do not give categorical guarantees to the holders of rights that they will be satisfactorily protected.

The object of the study is the legal regulation of artificial intelligence (written in AI below) by the European legislators.

---

³⁷ European Parliament, Artificial intelligence: what it is and how it is used, 4.09.2020, [online] Available at: <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20200827STO85804/what-is-artificial-intelligence-and-how-is-it-used>

The subject of the study is the initiatives of the legislators in the field of AI and their desire to create a harmonized legal framework within the entire European Union.

This publication aims to answer questions about the relationship between AI on the one hand and intellectual property (written in IP below) on the other, analyzing the direction of legal regulation between them, as well as the risks it poses.

The thesis that the author defends is that the issues affecting IP rights and in particular those of copyright and related rights should be developed in more detail in normative terms, in order to avoid the risks that AI offers with its development. The author argues that it would favor the process if there were protections from the legislature for copyright holders, which could be adopted from earlier documents in the field of IP, such as the well known so-called "filters" from Directive 2019/790 (EU) on copyright and related rights in the digital single market³⁸, but to target the content of intellectual products created by AI. It is necessary to create a common European body - the European Agency for AI, which will be charged with regulatory functions to monitor and manage the processes of creation and use of AI at the EU level, as well as to introduce a regime of payment to the authors whose content is used not only for the final results of the AI activity, but also for the training of the AI systems, to the extent that economic benefits can later be gained with them.

II. Methodological framework of the research

1. AI – essence and historical background

Terms essential to the topic, such as Artificial intelligence - AI, Generative AI, or Deep learning AI, do not receive legal definitions at this time. But the European Commission has given the closest explanation to what we can use as such, namely – "'artificial intelligence" means systems that

---

³⁸ Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC (Text of relevance for EEA), [online] Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019L0790>

show intelligent behavior by analyzing their environment and - with a certain degree of autonomy - take action to achieve specific goals”³⁹.

In fact, the concept of "artificial intelligence" is nothing new to man. Since ancient times, they have imagined creating self-governing technical devices or robots that either serve them or threaten their existence. The earliest example of this is found in ancient Greek mythology, where the blacksmith god Hephaestus is mentioned. He had the ability to make his works come to life. Over the centuries, fine art has also become an arena for the desire to create works that have human characteristics and the ability to guide themselves, as the most striking example we can give with Mary Shelley's novel *Frankenstein* from 1818, where the author used the power of the word to personify the man's boundless desire to create a "living invention" himself.

Abstracting from mythology and fiction, we can point to 1936 as the year when the modern idea of AI was born. This is what Alan Turing did, publishing his concept of a "Universal Machine" that could decode and execute an arbitrary set of instructions. Later in 1950, Turing published his paper "Computing Machines and Mind" in the journal "Mind". In it, Turing with the so-called the "Turing Test" was given for the first time great publicity to the question of whether a computer can possess intelligence in the sense of the word that we apply to humans. In 1956, John McCarthy (computer scientist and cognitive researcher, winner of the 1971 Turing Award for contributions to the field of AI) used the term "artificial intelligence" for the first time in a historical reference at Dartmouth College, where a scientific conference was held.

---

³⁹ European Commission, Coordinated Plan for Artificial Intelligence, Introduction, para. 3, line 1, Brussels, Belgium, 7 December 2018, [online] Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0795>

1956 Dartmouth Conference: The Founding Fathers of AI

Fig.1: The Founding Fathers of AI⁴⁰

The big breakthrough of knowledge about AI in the collective consciousness of the general public happened only in 1997, when the world chess champion - Garry Kasparov was defeated by the computer Deep Blue in a game of chess. At this moment, the whole world realized that the rate of development of science is absolutely unprecedented up to this point in technical evolution, and AI will facilitate the development and engine of future industrial revolutions.

AI is not in the future, it already exists all around us, and the general concept we use comes to say that it is a set of techniques that allow the code itself or its technical solutions to imitate human intelligence in a unique way.

2. Initial stage of prioritization of ai in eu and in the Republic of Bulgaria

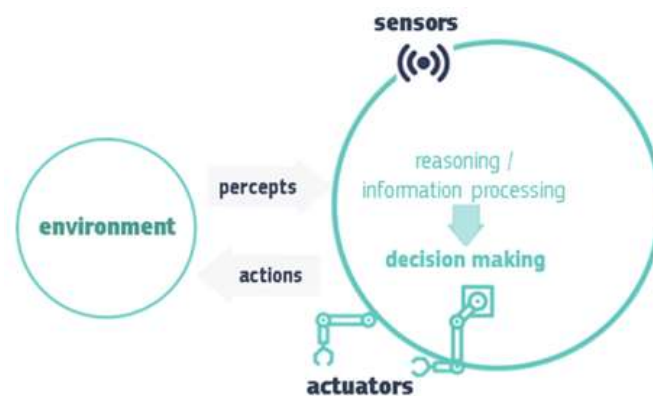
The European Commission begins to consider more precisely the benefits and negatives of AI on 07 December 2018. This was performed with a Communication from the Commission to the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, which is entitled "Coordinated Plan for Artificial Intelligence"⁴¹. The main concerns of the

---

⁴⁰ A photo of the founding fathers of AI attending the 1956 scientific conference at Dartmouth College, [online] Available at: <https://www.linkedin.com/pulse/dartmouth-conference-1956-its-lasting-influence-back-arthur-wetzel>

⁴¹ Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions A Coordinated Plan on Artificial Intelligence, Brussels, 7 December 2018, [online] Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0795>

emergence of this novelty, fundamentally changing the outlook both socially and economically, are analyzed, and the main concerns highlighted are the concern of workers that they will lose their jobs due to automation, as well as the concerns of AI service users, who ask the logical question - who will bear the responsibility in the event of a mistake. In economic terms, small and medium-sized enterprises are not sure whether they will be able to build their work process on the basis of AI, because they are not convinced of its potential and are worried about its increasingly aggressive penetration among large corporations in the strongest economies, such as those of the USA and China. They spend ever greater investments and attract the necessary talents and resources to build a new kind of international economic competition. In this way, they put under question even the economic activity of start-ups in this new environment without analogue in the human economic history.

Fig. 2: Schematic presentation of an AI system⁴²

In order to enable Europe to respond to the new needs that come with the new challenges, the EC even earlier in April 2018 proposed a way to harness the possibilities of AI. Three main pillars for the development of its legislation are highlighted, namely: increasing public and private investment in AI, preparing for socio-economic changes and ensuring an appropriate ethical and legal framework. All of them human-centric, placing man at the center of the new AI world. For the achievement of these goals, the mandatory condition for teamwork between all European partners is also meaningful. In its AI strategy for Europe, the Commission proposes that all Member States work in a coordinated

⁴² European commission, A definition of AI: Main Capabilities and Disciplines, High-level expert group on Artificial Intelligence, [online] Available at: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/definition-artificial-intelligence-main-capabilities-and-scientific-disciplines>

manner and, by the end of the year, increase their investment in the areas where AI enables promotion. This proposal for a general plan is based on the declaration on AI cooperation announced on Digital Day and signed by all Member States and Norway. Support for the initiative was also received from the Council in June 2018⁴³. The Commission issues an opinion on the need to develop national strategies and policies that outline the direction of work of the individual member states in relatively stable coordination. The aim is to facilitate the Union's general strategy as much as possible. The Republic of Bulgaria is late with the deadline for preparation - the middle of 2019, but still managed to present in October 2020 "Concept for the development of artificial intelligence in Bulgaria until 2030⁴⁴" in a tolerable time frame. It was published with Minutes 72 of the regular meeting of the Council of Ministers, dated 16.12.2020. The document rests on the strategic and programmatic documents of the EC, which consider AI as one of the main pillars of Europe's digital transformation, and also offers a comprehensive approach in the future regarding the vision for the development and use of AI in Bulgaria. The Republic of Bulgaria, through the Ministry of Education and Science, supported the creation of INSAIT – Institute for Computer Science, Artificial Intelligence and Technology⁴⁵, led by Prof. Martin Vechev. Along with two of the leading technological universities in the world - the Swiss ETH Zurich and EPFL will invest efforts in the field of AI and IP, which is a good prerequisite for future results. INSAIT also presented the first open AI in Bulgarian – BgGPT⁴⁶, which has been officially available since March 3, 2024. Its purpose is to serve the needs of the Bulgarian government, science, business, as well as all Bulgarian citizens.

3. First legal steps on the AI - IP line

In July 2019, the President of the European Commission, Ursula von der Leyen, while still a candidate for the post, announced the priorities of the Union in terms of the Commission's legislative

---

⁴³ European Council conclusions, 28 June 2018, Brussels, Belgium [online] Available at: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/06/29/20180628-euco-conclusions-final/>

⁴⁴ Ministry of Transport, Information Technologies and Communications, Concept for the development of artificial intelligence in Bulgaria until 2030, Sofia, Bulgaria, October 2020, [online] Available at: <https://www.mtc.government.bg/sites/default/files/koncepciyazarazvitenaiivbulgariyado2030.pdf>

⁴⁵ INSAIT website - Institute for Computer Science, Artificial Intelligence and Technology, [online] Available at: <https://insait.ai/>

⁴⁶ BgGPT, [online] Available at: <https://bggpt.ai/>

initiative in the period 2019-2024 with the document "A Union that strives for more"⁴⁷. Priority № 3 is entitled "A Europe fit for the digital age" and outlines the role of AI as a key element that is changing the economy at a rapid pace. The document also calls for the completion of the digital single market with the creation of a new law on digital services. Undoubtedly, the desire to develop legislation in this area should also be considered through the lens of making the EU globally competitive, as well as ensuring European citizens that the AI Regulation will be central to building an ecosystem of high advances in AI. The Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council laying down harmonized rules on Artificial Intelligence (Artificial Intelligence Legislation) and amending certain Union⁴⁸ legislation, which has been publicly available in its first version to the public and interested parties since 21 April 2021 in Brussels should also be seen in the context of already adopted legal documents of an earlier nature, and as such we can point to the resolutions of October 2020 on ethics - Framework of Ethical Aspects of Artificial Intelligence, Robotics and Related Technologies⁴⁹, on liability - Regime of civil liability for artificial intelligence⁵⁰, as well as Report on intellectual property rights for the development of technologies for artificial intelligence, which was presented to the Committee on Legal Affairs of the EP by the member of the EP and rapporteur Stefan Sejourne on 2 October 2020. And here it is important to pay more attention to follow the activity of the European legislators in their quest to respond to technological progress with modern legal thought. The case study goes through all the stages of examining the document, such as debates and votes, as well as receiving opinions from several departmental committees - the Committee on Internal Market and Consumer Protection⁵¹; the

---

⁴⁷ Ursula von der Leyen, A Union that strives for more, Brussels, Belgium, 16 July 2019, [online] Available at: https://commission.europa.eu/system/files/2020-04/political-guidelines-next-commission_en_0.pdf

⁴⁸ European Parliament and the Council, Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council laying down harmonized rules on AI (Artificial intelligence act) and amending certain Union legislative acts, Brussels, Belgium, 21 April 2021 [online] Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021PC0206>

⁴⁹ EP, Framework of ethical aspects of artificial intelligence, robotics and related

Technologies, European Parliament resolution of 20 October 2020 with recommendations to the

Commission on a framework of ethical aspects of artificial intelligence, robotics and

related technologies (2020/2012(INL)), [online] Available at: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0275_EN.pdf

⁵⁰ European, Parliament, Civil liability regime for artificial intelligence, [online] Available at: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0276_EN.html

⁵¹ Opinion of the Committee on the Internal Market and Consumer Protection (9.7.2020)

Committee on Transport and Tourism⁵²; the Commission on culture and education⁵³. All of them are related to the idea of developing a text that would serve to facilitate the normative regulation of issues connected to AI on the one hand, and intellectual property rights as a related element on the other. The proposal was accepted by the lead committee - the Committee on Legal Affairs in the EP to create a document at European level, which was finally voted - European Parliament Resolution, dated 20 October 2020 on intellectual property rights for the development of artificial intelligence technologies (2020/2015(INI))⁵⁴. Item 5 of the Resolution also details the key elements that condition the development and use of technologies in the field of AI in general. Along with technological progress and economic progress, the solution of a number of problems from a social, ethical, legal and economic aspect, as well as intellectual property rights, are considered as prerequisites. In the document, the interlink between AI and IP is striking, as well as the desire to emphasize the need for real and workable solutions to enable technological progress to go hand in hand with respect for IP rights. This, in turn, requires real consideration of human intervention and the existence of copyrights, as well as the autonomy of AI and the importance of the role and origin of the data and copyrighted materials used. At the same time, a focus is also placed on the desire to improve the legal framework of the Union in such a way as to still seek relative stability in the balance between the interests of investment in resources and efforts on the one hand, but also guarantees for the promotion and stimulation of creation of creativity, as well as its legal sharing. And here, of course, the necessary algorithms must be created to allow the establishing of the extent of human contribution in the products created by AI, so that the authorship of the creators can also be taken into account. All individual types of IP, as well as the rights arising from them, related to the development of already

---

for the Committee on Legal Affairs on Intellectual property rights for the development of artificial intelligence technologies https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2020-0176_EN.html#_section3

⁵² Opinion of the Committee on Transport and Tourism (14.7.2020) for the Committee on Legal Affairs on intellectual property rights for the development of artificial intelligence technologies, [online] Available at: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2020-0176_EN.html#_section4

⁵³ Opinion of the Committee on Culture and Education (3.9.2020) for the Committee on Legal Affairs on intellectual property rights for the development of artificial intelligence technologies, [online] Available at: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2020-0176_EN.html#_section5

⁵⁴ Official Journal of the European Union, Intellectual property rights for the development of artificial intelligence technologies European Parliament resolution of 20 October 2020 on intellectual property rights for the development of artificial intelligence technologies (2020/2015(INI), [online] Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020IP0277>

existing law protecting trademarks, designs, copyright and related rights, as well as legal protection of databases and computer programs, should be valued as an asset of legal thought essential to prevent their illegal acquisition, use or distribution. They need to be adapted to the new reality, recognizing the potential of AI to improve the enforcement of IP rights and the state of the art in these areas, regardless of whether there will be a need for “human checks and reviews, especially when there are legal consequences available”⁵⁵, i.e. to create an opportunity for guarantees. The resolution also draws attention to the questions regarding the need to adapt contract law to the new situation, placing the development of AI and IP in an absolute relationship, but also invites new rules in the field of competition so that the development of the digital economy does not suffer from inefficiencies and abuses. It goes without saying that these two aspects - the promotion of creative effort and the legal security of citizens, inventors and enterprises - are considered as a driving element of the economic progress on the continent, because they are currently the main user of technologies in the field of AI. And yet, here is the moment to point out that the works created by AI would hardly meet the current legislation and specifically copyright, which sets as the main criterion the principle of originality of the work, and it is inextricably linked to the personality of the author - individual. The resolution recommends that the EC supports a single mechanism that is neutral regarding the general copyright rules and regulations applied to AI-created works in the EU, if the conditions are deemed to be in place for those works to be used of the protection rules, which I admire as an approach. It is emphasized that the ownership of the rights arising from a newly generated work should be legally granted to individuals or legal entities only if the hypothesis is cumulatively fulfilled that such works were created legally in the first place, and also if the owner of the copyright on materials that are protected by them are used after obtaining permission from their right holder. With regard to the free use of available databases from AI technologies, the lawful use of copyrighted or related works must comply with the Union acts already in force on copyright and related rights, making reference to the already settled legal aspects in these hypotheses from Directive (EU) 2019/790 on copyright and related rights in the digital single market⁵⁶, dated April 17, 2019. These are, in general terms, the

---

⁵⁵ Official Journal of the European Union, Intellectual property rights for the development of artificial intelligence technologies European Parliament resolution of 20 October 2020 on intellectual property rights for the development of artificial intelligence technologies (2020/2015(INI), item 10, ex. 1, line 7, [online] Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020IP0277>

⁵⁶ Directive (EU) 2019/790 on copyright and related rights in the Digital Single Market, Brussels, Belgium, 17 April 2019, [online] Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019L0790>

guidelines that the Resolution gives as recommendations for future legislative changes and they need to be seen in the context of the ever-evolving digital economy and the ever-present tasks posed by the emergence of AI, such as creating an outlook for businesses in the face of international competition for markets. But also the protection of inventors and creators of works on the other, with consumers always being placed in the situation to draw the positives from the development of technology without conditions, and education, medicine and science being deliberately stimulated and encouraged to ensure continuity in progress of the Union.

We can summarize that the ultimate goal of the EU, when the cycle of legislative change in the field is over, is to create the world's first comprehensive AI rules, thereby positioning the EU as a global hub in the field, making the most of the opportunities and minimizing the risks.

4. Digital Transformation: The EU Strategy⁵⁷

In order to be able to continue the analysis of the actions of the EU legislators so far, we also need to look at the bigger picture that the Commission, the Council and the Parliament outline in terms of digitalization.

The digital transformation is among the main priorities of the EU, judging by the guidelines that are marked as such in the document *Shaping Europe's digital future*⁵⁸ from February 2020. The EP has focused its activities in several directions. We can summarize them as strategic directions for work in the field of legislation that will facilitate the digital transformation both in human life and in relation to the economy and climate change. These are policies aimed at creating a greater arsenal of opportunities for businesses, developing people's skills, supporting the green transition and improving public services, never losing sight of the main focus - all these policies must be in line with guaranteeing and respecting the basic rights and values which are fundamental to the Union.

The advent of the digital age offers a new challenge to the EU, namely to be fast enough in its progress, flexible enough in developing its policy guidelines and transforming them into legislative solutions to problems, so that the possibility exists for the EU to give birth to a new reality with its

---

⁵⁷ European Parliament, *Digital transformations: the EU strategy*, 22 April 2021, [online] Available at: <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20210414STO02010/shaping-the-digital-transformation-eu-strategy-explained>

⁵⁸ European Commission, *Shaping Europe's digital future*, 19 February 2020, [online] Available at: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/shaping-europes-digital-future_en

own standards, rather than adapting to those that the rest of the world generates. In order to respond to these challenges precisely and to position the EU as a driver of processes in the new reality, it is necessary to create a long-term vision. Such is the project of the European Commission – European digital decade⁵⁹, which is a political program with specific goals in the period until 2030. It is to serve as a guide in the direction of what changes should be introduced for the digital transformation of Europe.

5. AI – opportunities and risks

Certainly, the advent of AI poses both opportunities and risks to the future. New perspectives and services are part of the opportunities opening up for business, and sectors such as mechanical engineering, agriculture, fashion and the green and circular economy in general. Areas where Europe has already laid a solid foundation and companies from the continent have stable positions will be favored in their development. Improving the maintenance of the state of the technical base, optimizing the production process and increasing it, as well as creating a better quality of customer service and saving energy, are only some of the conditions that economic entities will benefit from AI. Along with this, we must also distinguish the possibilities that are open to the citizens of the Union, so that their lives can be more secure and more comfortable. Advances in sectors such as education and medicine, especially in times of need for distance learning and working, such as we have seen in the recent crisis period around COVID - 19, as well as the creation of cheaper and more durable products can be highlighted as advantages. Employers will be able to provide safer working conditions thanks to advances in robotics, and the development of new industries will in turn promote job number increase. Referring to the EP Research Service and more specifically its study on the possibilities that AI will provide from 2020⁶⁰ we can indicate that between 11 and 37% growth in labor productivity is expected by 2035 thanks to AI. Progress in the public sector can be mainly related to reducing costs

---

⁵⁹ European Commission, European digital decade, Brussels, Belgium, [online] Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:european_digital_decade

⁶⁰ European Parliament, STUDY Requested by the ITRE committee, Opportunities of Artificial Intelligence, page 9, para. 5, line 4, Brussels, Belgium, [online] Available at: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/652713/IPOL_STU\(2020\)652713_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/652713/IPOL_STU(2020)652713_EN.pdf)

and offering new opportunities in public transport, the education system, energy and waste management, which will also meet the tasks set with the goals of the European Green Deal⁶¹.

At the same time, there are a number of risks from the introduction of AI into our lives. We will not examine them in depth, because that would shift the focus of the topic, but we will mark the main ones so that we can explain the genesis of concern regarding the AI - IP line as well. First of all, if the AI algorithm is not replicated well enough, there is a risk that the results of technology will be made as AI decisions based on ethnicity, gender or age, which would be a form of discrimination, especially in matters of a judicial nature or cases related to employment or dismissal. AI has the ability to combine separate data to produce new ones, which as an end result can be worrying about the right to privacy and the integrity of personal data, and the creation of realistic fake clips, as well as the so-called "fake news" is becoming more and more relevant and can cause problems both for individuals or legal entities, and for entire societies - e.g. in the electoral process. The impact on the labor market and more specifically on the jobs should not be overlooked. Many occupations are expected to disappear. On the other hand, there is also the possibility of the generation of new jobs that the digital transformation will provide, but this will depend on training, which will play a key role in developing skills and preventing permanent unemployment. According to the EP Research Service's assessment in its 2020 study cited above, "14% of jobs in OECD countries could be largely automated and another 32% could undergo significant change"⁶².

6. Regulation of the ep and of the Council regarding AI

The proposal for a Regulation was announced in Brussels on 21 April 2021 and is to lay down harmonized rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Legislation) and to amend certain Union legislation⁶³. It describes AI as "a set of technologies that can deliver multiple economic and

---

⁶¹ European Parliament, Information on the European Green Deal: key to a climate-neutral and sustainable EU, Brussels, Belgium, 22 June 2022, [online] Available at: <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20200618STO81513/green-deal-key-to-a-climate-neutral-and-sustainable-eu>

⁶² European Parliament, Artificial intelligence: threats and opportunities, Brussels, Belgium, 23 September 2020, [online] Available at: <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20200918STO87404/artificial-intelligence-threats-and-opportunities>

⁶³ EP and the Council of EU, Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council laying down harmonized rules on Artificial Intelligence (Artificial Intelligence Act) and amending certain Union legislative acts,

social benefits across the spectrum of industries and social activities." The EU's interest is definite, because its preservation as a leading force in technological progress and the socio-economic benefits that can be generated undoubtedly go through the successful implementation and taking advantage of AI, which, however, must be used in such a way as to the values and fundamental rights of the Union are not endangered. This is also declared as a commitment by the Commission, as I emphasized above, and the implementation of this double objective rests as a task also in the document "Europe in search of excellence and atmosphere of trust", also known as the "AI white paper"⁶⁴. The proposal for a regulation is also aimed at ensuring the good functioning of the internal market of the EU, for which we also find a legal basis in Art. 114 of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU)⁶⁵, as well as its goals to be a world leader in the development of secure, reliable and ethical AI, which, however, must comply with and guarantee the ethical principles in the Union. So, in the so-called "explanatory memorandum" to the proposal for a regulation also refers to the specific goals that are set with the proposed regulatory framework for AI, which can be briefly called - the four "TO", namely:

1. TO ensure that AI systems placed on the Union market and used are safe and in line with the current legislation on fundamental rights and Union values;
2. TO ensure legal certainty to facilitate investment and innovation in AI;
3. TO improve the management and effective implementation of the existing legal framework in the field of fundamental rights and safety requirements applicable to AI systems;
4. TO facilitate the development of a single market for legal, safe and reliable AI applications and prevent market fragmentation.

In other words, it is necessary to create a harmonized regulation, which, however, is represented by a balanced, proportional, horizontal regulatory approach, placing minimal restrictions to deal with risks on the one hand, and on the other hand, not to unduly hinder technological progress or otherwise the costs of bringing solutions involving AI to the market will be increased unreasonably high.

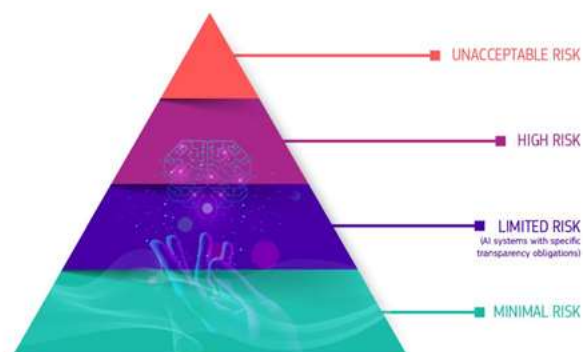
Brussels, Belgium, 21 April 2021, [online] Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021PC0206#footnote12>

⁶⁴ European Commission, White paper, Brussels, Belgium, 19 February 2020, [online] Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:white_paper

⁶⁵ Official Journal of the European Parliament, Treaty on the Functioning of the European Union, Brussels, Belgium, [online] Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12016ME%2FTXT>

7. The author's opinion on the problem

In April 2019, based on over 500 standpoints, submitted by interested parties, the Commission also endorsed the High-Level Expert Group (HLEG) Guidelines on Ethical Aspects for Trusted AI⁶⁶. And here it is appropriate to mention that all the preparatory measures and materials used until the creation of the texts that are the subject of the analysis so far continue with the further development of the inclusive approach of the so-called "AI white paper", with over 1,250 interested parties submitting comments and over 450 opinions listed. This is precisely why the Commission published an initial impact assessment, on which more than 130 comments have been received. This clarification is important so that we can objectively conclude that in the process of developing even the initial proposal on the harmonization of the legal framework, everyone who expressed a desire was included, and a huge number of experts in the field were also involved. And, despite the undeniable involvement of multiple parties in the process, we can categorize 4 different levels of risk from the specific use of AI, namely – unacceptable risk, high risk, limited risk and minimal risk.

Fig. 4: The AI Risk Pyramid

Naturally, issues related to IP, and more specifically copyright and related rights, come to the fore for discussion, fueled by the concerns of stakeholders. ChatGPT and similar systems access and process huge amounts of data, creating their own archive, but not a small part of this information is subject to copyright protection. Here the questions remain open, what happens to the copyrighted content that the AI uses in cases where no license is available? The creators of the AI claim that there

---

⁶⁶ EU, Publications Office of the European Union, Ethics guidelines for trustworthy AI by Independent High-Level Expert Group of Artificial Intelligence set up by the European Commission, Brussels, Belgium, 8 April 2019, [online] Available at: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d3988569-0434-11ea-8c1f-01aa75ed71a1>

is no problem because the information used is for educational purposes and the works have not been subject to infringement. And to the extent that we have automatic information gathering, also known as “web scraping”, they are right, but the question here is how to prevent AI trespassing and plagiarism to infringe on other people's rights. There is no specific data on what part of the information used in the so-called "system training" process is subject to copyright belonging to third parties. My opinion is that there is undoubtedly one. We should also note the fact that according to the general conditions of OpenAI³², the content that is provided by ChatGPT users, as well as what is obtained and stored as information as a result of the questions asked by them, can be used by the system for the purposes of the services provided by it. This clearly indicates that there is a foreign copyright, which is not paid for. The question in this case is not debatable, because by using the system itself, users have agreed to the general conditions of OpenAI⁶⁷, which validates the possibility of using the content provided by them subsequently. The question remains how to proceed with the content used in the so-called "learning process". Due to the massive use of ChatGPT, it is already listed as a "co-author" in numerous works. This, in turn, has led to reactions that discourage such practices, albeit privately. An example can be given by the journal "Science", which updated its editorial policy, prohibiting the use of ChatGPT with the argument that it cannot be cited as a co-author. This practice is followed by the court in Washington, DC in the US, which ruled that a work of art that is created by AI without the participation of a human cannot be copyrighted under US law. U.S. District Judge Beryl Howell upheld the US Copyright Office's decision to dismiss computer scientist Stephen Thaler's application on behalf of his DABUS system, claiming his work ("A Recent Entrance to Paradise") generated by AI, to receive protection. Proceeding from Art. 5 of the Bulgarian law regulating issues related to copyright and its related rights - Law on copyright and its related rights⁶⁸, where it is mentioned that the authors are natural persons, we can reasonably conclude that a similar case in the Bulgarian court would have similar solution.

On 25 November 2022, the Council of the EU published Interinstitutional File 2021/0106(COD) presenting an updated version of the Proposal of the EP and the Council with respect to the Regulation on AI Legislation. In it, the concentration of attention on the issues related to IP has not yet fully engaged the attention of the European legislator. Only twice is the term "intellectual property" used, nowhere are mechanisms given to resolve the issues I raised above as risky.

---

⁶⁷ OpenAI General Terms and Conditions, [online] Available at: <https://openai.com/policies/terms-of-use>

⁶⁸ Republic of Bulgaria, Law on copyright and its related rights, Sofia, Bulgaria, 1 August 1993, [online] Available at: <https://lex.bg/laws/ldoc/2133094401>

In May 2023, OpenAI CEO Sam Altman spoke before the US Senate Judiciary Committee, outlining his views, concerns and suggestions for the future development of AI. He also makes a three-point proposal for how AI creators can be better regulated, and I will focus on the first one of his general plan, which is to create a federal agency to grant licenses to create models of AI. This is a good idea that can further the task of creating safe AI systems. Such an agency can also be created at European level, taking care of the order in the functioning and development of AI. In addition to dealing with the permission regime of the AI systems themselves, my suggestion is that such an agency also introduces filters that are automated and monitor for plagiarism. Such mechanisms were already presented by the European legislators with Directive 2019/790 (EU) of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the digital single market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC⁶⁹. The question posed there is extremely controversial and polarized opinions on the introduction of the so-called "filters", which as an idea have been known since the last century, when the legislator at the European level sought the solution through normative changes regarding copyright infringements and the implementation of a more categorical protection of databases, introducing the concept of "technological measures" with Directive 96/9/EC of the European Parliament and the Council, dated March 11, 1996 on legal protection of databases⁷⁰. The issue continues its development with two more documents at the European and global level. The first is Directive 2001/29/EC⁷¹, dated 22 May 2001 on the harmonization of certain aspects of copyright and related rights in the information society. The second act is the 2002 WIPO (World Intellectual Property Organization) Treaty on the Harmonization of Copyright.

"Technological measures" as a term, based on the definition given to us by Directive 2001/29/EC of the EP and of the Council, is a technology, device or component which, in the normal

---

⁶⁹ EP and Council of the EU, Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC, Brussels, Belgium, 17 April 2019, [online] Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019L0790>

⁷⁰ EP and Council of the EU, Directive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 1996 on the legal protection of databases, Brussels, Belgium, 11 March 1996, [online] Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:31996L0009>

⁷¹ EP and Council of the EU, Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonization of certain aspects of copyright and related rights in the information society, Brussels, Belgium, 22 May 2001, [online] Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32001L0029>

course of its operation, is intended to prevent or limit actions in relation to works or other objects protected by law which are not authorized by the holder of copyright or a right which is similar to copyright as provided by law or the right "sui generis" which is provided for in CHAPTER III of Directive 96/6/EC. Some of these measures are also known even earlier as working mechanisms, such as the so-called "upload filters", which is a mechanism implemented by one of the biggest technological giants in the digital space such as YouTube, Facebook and Instagram. Such "filters", if integrated into AI systems, provided by software solutions in a way that allows them to find and submit information in the event of plagiarism to an agency established for the purpose of regulating AI systems (analog to the one involving Sam Altman, but with expanded powers beyond license to also control AI-generated content), we can make a reasonable guess that copyright holders will be significantly satisfied with having the ability to acquire a real idea of the quantitative use of works subject to their copyright. The mechanism that can be introduced in order to comply with of the basic principles of copyright is also manifested in Art. 19 of the Copyright and Related Rights Act of Republic of Bulgaria (1993), namely that "The author has the right to a fair and proportionate remuneration for any type of use of the work and for any subsequent use of the same type". This could be legislated by creating a register of AI-used works under the umbrella of the AI Systems Control and Management Agency, which would collect information on the payments to be made to copyright holders.

Perhaps one of the most debated questions raised by the emergence of AI is - is it possible for it to own rights to the works it creates through its systems? Science is categorical on this issue - AI cannot be the bearer of copyright. This also follows from the Bulgarian legislation, where in Art. 5 states that "the author is a natural person", and as far as AI is a human creation, it cannot be the legal entity of the rights that AI generates. The EP presented recommendations on civil law in the field of robotics and wished to explore the possibility of introducing "electronic legal personality". This, in turn, would mean that robots or AI systems would have the ability to bear civil liability. My opinion is that this kind of regulation would be a mistake on the part of the legislators because it would create opportunities for abuse. The moment the AI system, not the creator, is responsible, then this would mean that the moral hazard would be unreasonably high. We will see misuse and intentional abuse as the creators of robots or AI systems can circumvent the preventive and corrective legal rules for their activities. I am against the introduction of any form of legal personality and believe that the ultimate responsibility should lie with the individuals who are the creators of the robots or AI systems.

CONCLUSION

It is necessary to find a balanced approach at European and global level, reflecting support for the promotion of innovation on the one hand, and also a firm protection of IP rights on the other. It is necessary to find solutions to regulate the development and implementation of AI systems that meet the ethical principles and moral commitments to which the legislature has committed itself for centuries, because only in this way guarantees can be obtained that creators of copyrighted content will be fairly compensated for their work. Surely this is only possible in a continuous dialogue between institutions and stakeholders in the field of AI and IP, thus finding the most sustainable solutions for the future regulation of the emerging challenges.

I will end my article with the words that ChatGPT used when I asked it if there are any risks to authors and their rights as a result of its existence. Here is the answer – “Yes, AI poses potential challenges to authors and their copyrights. With the increasing use of AI in content creation, there is a risk that AI-generated works will blur the lines of ownership and authorship. Additionally, AI algorithms can inadvertently infringe existing copyrighted material if not properly programmed or monitored. Additionally, the ease of copying and distribution of digital content facilitated by AI technologies can exacerbate problems of piracy and unauthorized use, affecting creators' ability to control and monetize their works. It is therefore critical that copyright laws and enforcement mechanisms to be adapted to the evolving AI environment to protect the authors' rights and to ensure fair remuneration for their creative endeavors.”

These words are a great conclusion to my paper, and should be considered by anyone who wishes to seek the precise mechanisms for the problems I have specified.

List of abbreviations used:

EU – European Union

AI – Artificial Intelligence

IP – Intellectual Property

USA – United States of America

EC – European Commission

EP – European Parliament

TFEU - Treaty on the Functioning of the European Union

CEO - Chief Executive Officer

US – United States

WIPO - World Intellectual Property Organization

HLEG - High Level Expert Group

List of Literature used:

1. European Parliament, Artificial intelligence: what it is and how it is used, 4.09.2020, [online] Available at: <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20200827STO85804/what-is-artificial-intelligence-and-how-is-it-use>
2. Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC (Text of relevance for EEA), [online] Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019L0790>
3. European Commission, Coordinated Plan for Artificial Intelligence, Introduction, para. 3, line 1, Brussels, Belgium, 7 December 2018, [online] Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0795>
4. A photo of the founding fathers of AI attending the 1956 scientific conference at Dartmouth College, [online] Available at: <https://www.linkedin.com/pulse/dartmouth-conference-1956-its-lasting-influence-back-arthur-wetzel>
5. Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions A Coordinated Plan on Artificial Intelligence, Brussels, 7 December 2018, [online] Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0795>
6. European commission, A definition of AI: Main Capabilities and Disciplines, High-level expert group on Artificial Intelligence, [online] Available at: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/definition-artificial-intelligence-main-capabilities-and-scientific-disciplines>
7. European Council conclusions, 28 June 2018, Brussels, Belgium [online] Available at: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/06/29/20180628-euco-conclusions-final/>

8. Ministry of Transport, Information Technologies and Communications, Concept for the development of artificial intelligence in Bulgaria until 2030, Sofia, Bulgaria, October 2020, [online] Available at: <https://www.mtc.government.bg/sites/default/files/koncepciyazarazvitiennaiivbulgariyado2030.pdf>
9. INSAIT website - Institute for Computer Science, Artificial Intelligence and Technology, [online] Available at: <https://insait.ai/>
10. BgGPT, [online] Available at: <https://bggpt.ai/>
11. Ursula von der Leyen, A Union that strives for more, Brussels, Belgium, 16 July 2019, [online] Available at: https://commission.europa.eu/system/files/2020-04/political-guidelines-next-commission_en_0.pdf
12. European Parliament and the Council, Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council laying down harmonized rules on AI (Artificial intelligence act) and amending certain Union legislative acts, Brussels, Belgium, 21 April 2021 [online] Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021PC0206>
13. EP, Framework of ethical aspects of artificial intelligence, robotics and related Technologies, European Parliament resolution of 20 October 2020 with recommendations to the Commission on a framework of ethical aspects of artificial intelligence, robotics and related technologies (2020/2012(INL)), [online] Available at: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0275_EN.pdf
14. European, Parliament, Civil liability regime for artificial intelligence, [online] Available at: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0276_EN.html
15. Opinion of the Committee on the Internal Market and Consumer Protection (9.7.2020) or the Committee on Legal Affairs on Intellectual property rights for the development of artificial intelligence technologies https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2020-0176_EN.html#_section3
16. Opinion of the Committee on Transport and Tourism (14.7.2020) for the Committee on Legal Affairs on intellectual property rights for the development of artificial intelligence technologies, [online] Available at: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2020-0176_EN.html#_section4
17. Opinion of the Committee on Culture and Education (3.9.2020) for the Committee on Legal Affairs on intellectual property rights for the development of artificial intelligence technologies, [online] Available at: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2020-0176_EN.html#_section5
18. Official Journal of the European Union, Intellectual property rights for the development of artificial intelligence technologies European Parliament resolution of 20 October 2020 on intellectual property rights for the development of artificial intelligence technologies (2020/2015(INI), [online] Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020IP0277>
19. Official Journal of the European Union, Intellectual property rights for the development of artificial intelligence technologies European Parliament resolution of 20 October 2020 on intellectual property rights for the development of artificial intelligence technologies (2020/2015(INI), item 10, ex. 1, line 7, [online] Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020IP0277>
20. Directive (EU) 2019/790 on copyright and related rights in the Digital Single Market, Brussels, Belgium, 17 April 2019, [online] Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019L0790>

21. European Parliament, Digital transformations: the EU strategy, 22 April 2021, [online] Available at: <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20210414STO02010/shaping-the-digital-transformation-eu-strategy-explained>
22. European Commission, Shaping Europe's digital future, 19 February 2020, [online] Available at: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/shaping-europes-digital-future_en
23. European Commission, European digital decade, [online] Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:european_digital_decade
24. European Parliament, STUDY Requested by the ITRE committee, Opportunities of Artificial Intelligence, page 9, para. 5, line 4, [online] Available at: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/652713/IPOL_STU\(2020\)652713_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/652713/IPOL_STU(2020)652713_EN.pdf)
25. European Parliament, Information on the European Green Deal: key to a climate-neutral and sustainable EU, Brussels, Belgium, 22 June 2022, [online] Available at: <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20200618STO81513/green-deal-key-to-a-climate-neutral-and-sustainable-eu>
26. European Parliament, Artificial intelligence: threats and opportunities, Brussels, Belgium, 23 September 2020, [online] Available at: <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20200918STO87404/artificial-intelligence-threats-and-opportunities>
27. EP and the Council of EU, Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council laying down harmonized rules on Artificial Intelligence (Artificial Intelligence Act) and amending certain Union legislative acts, Brussels, Belgium, 21 April 2021, [online] Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021PC0206#footnote12>
28. European Commission, White paper, Brussels, Belgium, 19 February 2020, [online] Available at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:white_paper
29. Official Journal of the European Parliament, Treaty on the Functioning of the European Union, [online] Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12016ME%2FTXT>
30. EU, Publications Office of the European Union, Ethics guidelines for trustworthy AI by Independent High-Level Expert Group of Artificial Intelligence set up by the European Commission, Brussels, Belgium, 8 April 2019, [online] Available at: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d3988569-0434-11ea-8c1f-01aa75ed71a1>
31. OpenAI General Terms and Conditions, [online] Available at: <https://openai.com/policies/terms-of-use>
32. Republic of Bulgaria, Law on copyright and its related rights, 1 August 1993, [online] Available at: <https://lex.bg/laws/ldoc/2133094401>
33. EP and Council of the EU, Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC, Brussels, Belgium, 17 April 2019, [online] Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019L0790>

34. EP and Council of the EU, Directive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 1996 on the legal protection of databases, Brussels, Belgium, 11 March 1996, [online] Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:31996L0009>
35. EP and Council of the EU, Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonization of certain aspects of copyright and related rights in the information society, Brussels, Belgium, 22 May 2001, [online] Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32001L0029>

МОДЕЛ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ В ПРОИЗВЕДЕНИЯТА НА ПРИЛОЖНИТЕ ИЗКУСТВА И В ПАЗАРНАТА ИМ РЕАЛИЗАЦИЯ

Валери Костова / Valeri Kostova⁷²

Резюме

Тази статия има за цел да представи различните модели за управление на интелектуалната собственост в произведенията на приложните изкуства с помощта на които може да се придобие по-задълбочено разбиране за това как ефективните модели за управление могат да оптимизират закрилата и пазарната реализация на произведенията на приложните изкуства. Темата на статията запълва някои дефицити свързани с фрагментарния характер на научните изследвания относно управленските аспекти на интелектуалната собственост в произведенията на приложните изкуства. Чрез ефективното управление на интелектуалната собственост в тези произведения, творците могат да процъфтяват в конкурентна среда и да допринесат за цялостния растеж и иновациите в областта на приложните изкуства.

Ключови думи: интелектуална собственост, приложни изкуства, модели за управление, пазарна реализация

JEL: K 10, L 10, M 21, O 20, O 34, Z 11

Abstract

This article aims to present different models of intellectual property management in applied arts works with the help of which a deeper understanding can be gained of how effective management models can optimise the protection and market realization of applied arts works. The theme of the paper fills some of the gaps associated with the fragmented nature of research on the governance aspects of intellectual property in applied arts works. By effectively managing intellectual property in these works, artists can thrive in a competitive environment and contribute to the overall growth and innovation in the applied arts field.

Keywords: intellectual property, applied arts, management models, market realization

JEL: K 10, L 10, M 21, O 20, O 34, Z 11

---

⁷² Валери Костова получава ОНС доктор през 2023г. и е лектор от 2020г. в катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“ към Бизнес факултет на Университет за национално и световно стопанство (УНСС). Завършва бакалавърска степен (2018г.) и магистърска степен (2019г.) със специализация Интелектуална собственост и бизнес, УНСС, valery_kostova@unwe.bg.

УВОД

Произведенията на приложните изкуства намират място в човешкия бит, трудова и социална среда, и задоволяват както естетическите, така и практическите нужди на хората. Тези произведения на изкуството, с уникални дизайни, новаторски техники и материали, разчитат до голяма степен на ефективното идентифициране и управление на правата върху интелектуална собственост, с цел максимизиране на бизнес потенциала и икономическия им успех. В тази статия се предлага авторски модел за управление на интелектуалната собственост в произведенията на приложните изкуства за всички индивидуални творци и бизнес представители в сферата на приложните изкуства. Моделът предоставя цялостна рамка за управление на целия жизнен цикъл на произведенията на приложните изкуства – от създаването до пазарната им реализация. Подчертавайки значението на закрилата на интелектуална собственост и нейното интегриране в творческите и пазарните процеси чрез стратегически бизнес модели, се полага основата за устойчив растеж, икономически успех и стимул за иновации в областта на приложните изкуства.

Обект на изследване в статията са произведенията на приложните изкуства, а **предмет** на изследването е закрилата на произведенията на приложните изкуства като интелектуална собственост и тяхната пазарна реализация.

Целта на статията е да предложи ефективен модел за управление на произведенията на приложните изкуства от създаването им до пазарната им реализация.

Методологията на изследването в статията е интердисциплинарна, съдържаща системен и комплексен подход, като в основата им е теорията за интелектуалната собственост и управленската теория.

Изследователската теза, която се отстоява в статията е, че произведението на приложните изкуства като комплекс от обекти на интелектуална собственост и представляващо в своята същност творчески продукт, притежава икономически потенциал, който трябва да бъде обект на управление.

Апробация – Моделът за управление е представен за оценка пред индивидуални творци, бизнес представители и организации за колективно управление на права, като Националната занаятчийска камара и пред председатели на регионалните занаятчийски камари. Моделът е оценен положително относно неговата приложимост и методика в областта на приложните изкуства и на занаятите.

1. Необходимост от формиране на модел за управление на произведенията на приложните изкуства

Уникалният характер на произведенията на приложните изкуства и тяхното интегриране като бизнес предложение изисква персонализиран управленски подход, който отчита отделните предизвикателства и възможности, които те предоставят. Това обосновава разработването на авторски модел за управление на пазарната реализация на произведенията на приложните изкуства като интелектуална собственост. Освен, че в сферата на приложните изкуства има индивидуално потребление, съществува и бизнес потребление, което оправдава съществуването на този бизнес модел за управление, заради широката икономическа и пазарна реализация, както и използване в бизнеса на произведенията на приложните изкуства. Моделът е представен и защитен в докторска дисертация на тема „Интелектуална собственост в приложните изкуства – идентифициране и пазарна реализация“ през м. ноември 2023г., с автор Валери Костова и предоставя цялостна рамка за управление на целия жизнен цикъл на произведенията на приложните изкуства - от създаването им до пазарната им реализация. Преди да се пристъпи към пазарна реализация е много важно да са осъществени и механизмите на закрила. Подчертавайки значението на закрилата на интелектуалната собственост и нейното интегриране в творческите и пазарни процеси чрез стратегически бизнес модели, се полага основата за устойчив растеж, икономически успех и стимул за иновации в областта на приложните изкуства. Важно е също така да се подчертае, че липсата на писмен модел за управление предоставя възможност за изследване, но не се изключва непременно съществуването на практически стратегии или успешни бизнес реализации в тази област. Също така, се прави уточнение, че моделът за управление не е средство за решаване на всички възникнали проблеми относно пазарната реализация на произведенията на приложните изкуства, но е жизненоважна концепция, определяща успеха и устойчивостта на приходите им.

Пазарната реализация на произведенията на приложните изкуства като интелектуална собственост включва сложно взаимодействие на артистични, правни, маркетингови и икономически съображения. Включва също така разбиране на пазарната динамика, разработване на подходящи бизнес модели, прилагане на маркетингови стратегии, управление на веригите за доставки и закрила на произведенията на приложните изкуства чрез правата на интелектуална собственост за максимизиране на икономическия им потенциал. В статията се представя авторска дефиниция за пазарна реализация на произведенията на приложните изкуства: „Пазарната реализация на

произведенията на приложните изкуства се отнася до модели, стратегии и процеси, чрез които тези художествени творения се извеждат на пазара и се предоставят за продажба на потенциални купувачи. Той включва ефективно използване на ресурсите и различни дейности като: производство, маркетинг, разпространение и продажби, всички насочени към ефективно достигане до целевия пазар. Това води до осезаеми, измерими и въздействащи резултати за произведенията на приложните изкуства като пазарни предложения, което допринася за растежа, рентабилността и общия успех на бизнеса и генериране на приходи от продажбите. Процесът може да включва определяне на търсенето на конкретни видове приложни изкуства, установяване на стратегии за ценообразуване, идентифициране на подходящи канали за разпространение и популяризиране на произведенията чрез различни маркетингови и рекламни методи. Пазарната реализация на произведенията на приложните изкуства в крайна сметка има за цел да свърже творците и техните произведения с потребителите, осигурявайки им търговски успех и генериране на приходи, постигане на целите, по-широко разпознаване и изпълнение на нуждите и очакванията на клиентите.⁷³ Пазарната реализация на произведенията на приложните изкуства в България може да варира в зависимост от целите на отделния творец, целевия пазар и артистичния стил. Адаптирането и усъвършенстването на подхода въз основа на конкретни обстоятелства и пазарни тенденции е от решаващо значение за успеха. Консултациите с професионалисти в областта, като арт консултанти, собственици на галерии или бизнес съветници, могат да предоставят ценни съвети и насоки, съобразени с настоящото пазарно и икономическо състояние в България.

2. Принципи и характеристики на модела за управление на произведенията на приложните изкуства

Моделът за управление на произведенията на приложните изкуства предоставя структурирана рамка, която очертава стратегиите, процесите и дейностите, включени в ефективното управление и реализиране на бизнес потенциала на тези творения. Той помага за оптимизиране на бизнес стратегиите, максимизиране на пазарните възможности и създаване на устойчив растеж и успех в динамичната и развиваща се област, тази на приложните изкуства. Създаването на модел за управление на произведенията на приложните изкуства включва няколко ключови компонента, които

---

⁷³ Костова, В. (2023). Интелектуална собственост в приложните изкуства – идентифициране и пазарна реализация, дисертационен труд.

трябва да бъдат взети предвид. Чрез включването на тези компоненти в модела за управление може ефективно да се наблюдава създаването, производството, управлението и закрилата на правата на интелектуална собственост, маркетинга и контрола на качеството на произведенията на приложните изкуства. При внедряването на предлагания модел за управление, базиран на комплекс от права на интелектуална собственост, фирменият мениджмънт трябва да вземе предвид рисковите фактори, факторите на пазарната среда и фирмените ресурси, за да може да осигури реализуем управленски модел и да постигне добри икономически резултати чрез него.

2.1. Моделът за управление на произведенията на приложните изкуства обикновено включва следните елементи:

1.) Мисия, визия, ценности и стратегия:

- Формулиране на маркетингово-ориентирана мисия (с фокус върху удовлетворяване на потребности), която идентифицира смисъла (причината), поради която съществува организацията и нейните фундаментални цели-вътрешно споразумение или договор между системата и външната среда⁷⁴;

- Дефиниране на цялостната визия и цели за управлението на произведенията на приложните изкуства;

- Ценности, които детерминират културата на организацията - формулират насоки за етични принципи и морални норми (стандарти), които предопределят вземането на решения и поведението на системата;

- Разработване на ясна и съгласувана стратегия за постигане на визията като се вземат предвид фактори като: пазарни тенденции, предпочитания на клиентите и конкуренция.

2.) Разпределение на ресурсите:

- Идентифициране на необходимите ресурси, включително материални, човешки и финансови ресурси;

- Ефективно разпределяне на ресурсите, за да се гарантира гладко изпълнение на проекти и задачи, свързани с произведенията на приложните изкуства.

3.) Управление на проекти:

- Създаване на рамка за управление на проекти за наблюдение на изработването и създаването на произведения на приложните изкуства;

---

⁷⁴ Виж повече: Хаджиев, К., (2013) Модели за организационно съвършенство., София, НБУ, с. 22-26

- Дефинират се целите на проекта, етапите и резултатите;
- Разпределят се екипи по проекта с ясни роли и отговорности;
- Наблюдава се и се проследява редовно напредъка на проекта.

4.) Осигуряване и контрол на качеството:

- Прилагане на мерки за контрол на качеството, за да се гарантира висок стандарт на произведенията на приложните изкуства;

- Установяване на стандарти и насоки за дизайн, изработка и използвани материали;

- Провеждане на редовни проверки и оценки на качеството, за да поддържа постоянно качество.

5.) Управление на правата на индустриална собственост:

- Идентифициране на обектите на индустриална собственост в произведенията на приложните изкуства и задействане процедура по тяхната закрила в Патентното ведомство на Р.България.

6.) Маркетинг:

- Разработване на цялостна маркетингова стратегия за повишаване на осведомеността и търсенето на произведения на приложните изкуства;

- Идентифициране на целевите пазари и измисляне на маркетингови кампании, които ефективно презентират стойността и уникалността на произведенията;

- Използване на различни канали като социални мрежи, изложби и сътрудничество с влиятелни хора или галерии.

7.) Управление на веригата за доставки:

- Ефективно управление на веригата за доставки, за да се гарантира наличието на материали и ресурси, необходими за производството на произведенията на приложните изкуства;

- Установяване на връзки с надеждни доставчици и договаряне на изгодни условия;

- Наблюдаване на нивата на запасите и оптимизиране процесите на доставки.

8.) Финансово управление:

- Разработване система за финансово управление за проследяване и контрол на разходите, приходите и рентабилността;

- Създаване на бюджети за отделни проекти и наблюдаване на финансовите резултати спрямо целите;

- Прилагане на мерки за контрол на разходите и идентифициране на възможности за увеличаване на приходите.

9.) Управление на творци и таланти:

- Идентифициране и привличане на талантливи художници-приложници и занаятчии, които да допринесат за произведенията на приложните изкуства;

- Осигуряване на възможности за обучение и развитие, за да подобрят своите умения и опит;

- Насърчаване на творческа и подкрепяща работна среда, която насърчава иновациите и сътрудничеството.

10.) Ангажираност на заинтересованите страни:

- Изграждане на взаимоотношения със заинтересовани страни като художници, клиенти, доставчици;

- Търсене на обратна връзка и принос от заинтересованите страни за непрекъснато подобряване на модела за управление и качеството на произведенията на приложните изкуства.

11.) Непрекъснато усъвършенстване:

- Редовно оценяване и преглеждане на модела на управление, за да се идентифицират области за подобрене;

- Прилагане на механизми за обратна връзка и събиране на данни за измерване на ефективността на модела;

- Адаптиране и усъвършенстване на модела на управление въз основа на развиващите се пазарни тенденции и предпочитания на клиентите.

Фигура № 1: Модел за управление на произведения на приложните изкуства

Източник: Съставена от автора

2.2. Модули в Модела за управление на произведенията на приложните изкуства

За целите на модела за управление на произведенията на приложните изкуства са разработени два модула, които доказват, че ефективното управление на интелектуалната собственост в произведенията на приложните изкуства води до подобри икономически резултати:

Модул 1: Създаване на произведенията на приложните изкуства и закрилата им чрез интелектуална собственост

- Предварително проучване на защитени обекти на индустриална собственост в България или на територията, в която ще се реализира търговската експлоатация;

- Да се направи оценка на съществуващото произведение на приложното изкуство и да се идентифицират обектите на интелектуална собственост в него, за да се установят всички пропуски или възможности за по-нататъшна закрила на обектите на индустриална собственост в произведенията на приложните изкуства;

- Анализират се същността, особеностите и характеристики на обектите на интелектуалната собственост в произведенията на приложните изкуства: авторско право, право върху дизайн, изобретение, полезен модел и други;

- Запознаване с критериите и процедурите за регистрация на тези обекти съгласно законодателството в областта;

- Проучвания за новост и изобретателска стъпка, предшестващо състояние на техниката, патентна чистота и други в областта на изобретенията и полезните модели и проучвания за новост и оригиналност в областта на промишлените дизайни.

Чрез провеждане на предварително проучване, индивидуалният творец и бизнесът субектът могат да идентифицират обектите на индустриална собственост свързани с произведенията на приложните изкуства като дизайн, изобретения, полезен модел. Това би им помогнало да се ориентират в правната рамка и да гарантират, че техните творения ще получат подходящата закрила. Предварителното проучване помага също така за намаляване на риска от неволно нарушаване на съществуващи права върху интелектуална собственост. Това им позволява да оценят всички потенциални конфликти или нарушения на съществуващи права върху интелектуална собственост в началото на творческия процес, като предприемат подходящи мерки за избягване на правни спорове. Също така би помогнало за разбирането на обхвата и ограниченията на собствените им права върху интелектуалната собственост, което им позволява да защитят ефективно своите художествени творения. Проучването на защитените обекти на интелектуална собственост в произведенията на приложните изкуства позволява на бизнеса да оцени икономическия потенциал на своите творения, дава представа за състоянието на пазара и правата на интелектуална собственост в сферата на приложните изкуства. Тази информация помага на бизнеса да оформи своите стратегии, позициониране и диференциация на пазара. Те могат да идентифицират потенциални възможности за иновации, за лицензиране или партньорство въз основа на правата на интелектуална собственост, свързани с техните произведения. Чрез проучвания за новост и изобретателска стъпка, предшестващо състояние на техниката, патентна чистота и

други в областта на изобретенията и полезните модели и проучвания за новост и оригиналност в областта на промишлените дизайни, творците могат да стартират с процедурата по регистрация на своите обекти на индустриална собственост за получаване на правна закрила и осигуряване на изключителни права върху тях.

Като цяло, предварителното проучване на защитените обекти на интелектуална собственост в произведенията на приложните изкуства е от съществено значение за законосъобразността, закрилата на правата, вземането на стратегически решения, намаляването на риска и получаването на конкурентно предимство.

Модул 2: Пазарна реализация на произведенията на приложните изкуства

- Провеждане на проучване за възможностите за закрила на произведенията на приложните изкуства чрез промишлен дизайн, изобретение, полезен модел;

- Оценяват се критериите, изискванията, ползите, ограниченията и разходите, свързани с всяка форма на закрила на интелектуалната собственост в контекста на произведенията на приложните изкуства;

- Определяне на най-подходящите обекти на закрила на интелектуалната собственост в произведенията на приложните изкуства въз основа на характеристиките и пазарното позициониране на създадените произведения;

- Извършване на задълбочено проучване за патентна чистота, за да е сигурно, че създадените произведения не нарушават нечий права на интелектуална собственост. Това проучване е необходимо да се направи преди излизане на пазара с този продукт;

- Сътрудничество с правни експерти, патентни представители за провеждане на предварителни проучвания за патентна чистота и анализиране на потенциалните рискове от нарушение. В случай, че има риск от такова, е необходимо да се избегнат всички конфликти чрез модификации на обектите на индустриална собственост, сключване на лицензионни договори или други подходящи мерки за осигуряване на изключителни права и смекчаване на правните рискове;

- След предварителното проучване следват стратегиите за навлизане на пазара и комерсиализация: Разработване на цялостна маркетингова и търговска стратегия за въвеждане на произведенията на приложните изкуства на пазара; идентифициране целевите пазари, канали за дистрибуция, ценовите стратегии за оптимизиране на излизането на пазара и генерирането на приходи. На този етап е добре да се обмислят сътрудничества, партньорства или лицензионни споразумения за разширяване на пазарния обхват и подобряване на бизнес възможностите;

- След стратегиите за навлизането на пазара е препоръчително да се направи финансов анализ за определяне на структурата на разходите, цените и прогнозите за приходите при евентуална комерсиализация на произведенията на приложните изкуства. Разработване също така на стратегии за възстановяване на разходите, генериране на печалби и създаване на фонд за по-нататъшни иновации и развитие. Проучване на възможностите за финансиране, безвъзмездни средства или възможности за инвестиции в подкрепа на текущите изследователски, развойни и иновационни инициативи е от голямо значение;

- Като последен етап от модул 2 е създаването на механизми за мониторинг и оценка на ефективността на управленския модел и усилията за комерсиализация на произведенията на приложните изкуства. Непрекъснато адаптиране и усъвършенстване на стратегиите въз основа на обратната връзка от пазара, предпочитанията на клиентите и нововъзникващите тенденции, както и насърчаване на иновации, креативност и непрекъснато усъвършенстване, за да се стимулира устойчив растеж и успех.

Чрез включването на тези два модула в модела за управление, творците и бизнес субектите могат ефективно да управляват целия жизнен цикъл на произведенията на приложните изкуства от създаването до пазарната реализация като същевременно гарантират закрилата на интелектуална собственост в съответствие със законодателството, пазарната конкурентоспособност и финансовата устойчивост.

2.3. Управленски модел за закрила на произведенията на приложните изкуства като интелектуална собственост

Моделът за управление на произведенията на приложните изкуства чрез права на интелектуална собственост включва: систематичен подход за идентифициране на пълния комплекс от обекти на интелектуална собственост в произведенията на приложните изкуства, тяхната закрила и управление. Чрез приемането на модела за управление, творците и бизнес субектите могат проактивно да защитят своите обекти на интелектуална собственост, да минимизират риска от нарушаване и да увеличат максимално стойността и потенциала на своите иновации и креативност.

Основните компоненти на модела са:

1.) Одит на интелектуалната собственост: Извършване цялостна оценка на всички обекти на интелектуална собственост, притежавани или използвани от твореца/предприятието. Това включва идентифициране на пълния комплекс от обекти:

авторски права, дизайн, изобретения и полезни модели, марки и други обекти на интелектуална собственост.

2.) Стратегии за идентифициране и управление на обектите на интелектуална собственост: Разработване на ясна и изчерпателна политика, която очертава ангажимента на твореца/предприятието да получи правна закрила на своите обекти на интелектуална собственост. Този наръчник дефинира ролите и отговорностите, установява процедури за управление на интелектуална собственост и предоставя насоки за заинтересованите страни. Във връзка с прилагането на правата на интелектуална собственост и как тези права да бъдат управлявани е много по-добре ако творците работят в някаква мрежа или с някаква организация, която да ги подкрепя, да им помага да идентифицират правилно обектите на интелектуална собственост в своите произведения и да ги опазват.

Идентифицирането и управлението на интелектуалната собственост е съществено за закрилата и увеличаване на стойността на творенията и иновациите. Чрез разбиране на видовете обекти на интелектуална собственост, извършване на задълбочени проучвания, регистрационна процедура за закрила на обектите, мониторинг и управление, може ефективно да се управлява интелектуалната собственост и да се увеличи максимално нейната стойност, като се минимизират рисковете. Следвайки това авторско ръководство и стъпките описани в него, ще се придобие задълбочено разбиране за системата интелектуална собственост, ще може ефективно да се идентифицират различните видове обекти на интелектуална собственост, да се защитят чрез подходящи правни средства и ефективно да се управлява пълния комплекс от обекти на интелектуална собственост. Правилното идентифициране и управление на интелектуалната собственост ще помогне да се увеличи максимално тяхната стойност, да се предотвратят нарушения и да се защити конкурентното им предимство.

Стъпка 1: Познаване на видовете обекти на интелектуална собственост.

Познаването на системата интелектуална собственост започва с разглеждането на нейните подсистеми – художествена собственост (авторските произведения) и индустриална собственост (изобретения и полезни модели, дизайни, марки и т.н.), значението на закрилата на обектите на интелектуална собственост и международните закони и договори за интелектуална собственост.

- Изобретения и полезни модели: закрила на изобретенията и техническите иновации.

- Търговски марки: закрила на имената на фирмите, логата и имената на продуктите.

- Авторски права: закрила на оригиналните авторски произведения, като изкуство, музика, литература или софтуер.

- Търговски тайни: закрила на поверителната бизнес информация, като например формули или списъци с клиенти и доставчици.

Познаването на тези обекти на интелектуална собственост ще ви помогне да определите кои от тях се нуждаят от закрила.

Стъпка 2: Идентифициране на обектите на индустриална собственост.

Идентифициране на конкретните творения или иновации, които отговарят на условията за закрила чрез правата на интелектуална собственост. Това може да включва изобретение, полезен модел, промишлен дизайн, марка и други.

- Идентифициране на патентоспособни изобретения и полезни модели за регистрация – критерии за патентоспособност и критерии за регистрация на полезен модел; провеждане на търсене на предшестващо състояние на техниката и други.

- Идентифициране на промишлени дизайни – избор на нов и оригинален дизайн; провеждане проучване на регистрирани промишлени дизайни.

- Идентифициране на марки – избор на отличителни имена и лога; критерии за марки; провеждане проучване на регистрирани марки.

Стъпка 3: Проучване.

Преди да се продължи със закрилата е необходимо да се направи проучване, за да се удостовери, че обектите на индустриална собственост, за които се търси закрила не са регистрирани вече от друг. Независимо от целите и вида на проучванията, те винаги следват определена методика, която предполага преминаването през няколко етапа, като всяко проучване трябва да започне с определянето на неговите параметри и цели. Методиката е принципна, т.е. конкретизира се в съответствие с целите и предмета на проучването и може да съдържа следните 4 (четири) етапа: Етап 1: Определяне на параметрите на патентното проучване; Етап 2: Търсене, подбор и систематизация на патентната документация; Етап 3: Анализ на информацията, съдържаща се в патентните документи; Етап 4: Формулиране на изводи и препоръки.

Тази стъпка е от решаващо значение за избягване на потенциални конфликти или искове за нарушение.

- За изобретенията и полезните модели: Извършване на патентно проучване в национални бази данни – Portal.bpo.bg, регионални бази данни – EspaceNet и международните бази данни на WIPO – PatentScope.

- За промишлените дизайни: Извършване на проучване в национални бази данни – Portal.bpo.bg, регионални бази данни на EUIPO за промишлени дизайни – DesignView и eSearch plus и в международните бази данни на WIPO – Hague Express.

- За марки: Извършване на проучване в национални бази данни – Portal.bpo.bg, в регионални бази данни на EUIPO за марки – TMview и eSearch plus и в международните бази данни на WIPO – Madrid Monitor, Global Brand Database.

- За авторски права: Въпреки че при авторските права няма официална процедура за закрила, извършването на проучване може да помогне да се разберат съществуващите произведения, които са защитени автоматично чрез авторскоправната закрила, за да се избегне нарушаване. Ясен сигнал, че има произведение обект на авторско право е когато то е придружено от бележка с текст „всички права са запазени“ или символа © – заедно с годината, в която произведението е създадено.

Стъпка 4: Подаване на заявка за регистрация.

След като е идентифициран пълния комплекс от обекти на интелектуална собственост в произведението, направено е предварително проучване за обектите на индустриална собственост, е време да се подаде заявка за регистрация в Патентното ведомство на Република България. Консултация с патентен представител, експерт или адвокат по интелектуална собственост ще осигури точно и ефективно подаване на заявката.

Стъпка 5: Управление.

След закрила на обектите на индустриална собственост е изключително важно активно и внимателно да се извършва управлението им. Редовно преглеждане и актуализиране на стратегията за интелектуална собственост, за да се приведете в съответствие с бизнес целите и да изпревари потенциални рискове или възможности. Създаване на механизми за наблюдение на правата върху интелектуалната собственост. Това може да включва редовни одити, наблюдение на пазари и онлайн платформи за нарушения и предприемане на подходящи правни действия срещу нарушителите.

Стъпка 6: Мониторинг и актуализации.

Редовен мониторинг на пазара за потенциални нарушения или неразрешено използване на обектите на индустриална собственост, за които има получена закрила. Това може да стане чрез онлайн проучвания в гореописаните бази данни, в бюлетините

на патентните ведомства, указатели и други. Ако се установи някакво нарушение е необходима консултацията с правен специалист, за да се предприемат подходящи действия като например изпращане на писма за прекратяване и отказ или завеждане на дела за нарушение. Също така обектите на индустриална собственост могат да се променят с времето, поради което е важно редовно да се преразглеждат и актуализират стратегиите, политиките и процедурите за закрила на интелектуалната собственост, за да се адаптират към новите предизвикателства и възможности.

Стъпка 7: Международни пазари.

Международни стратегии за закрила на интелектуалната собственост, включително подаване на европейски и международни заявки за регистрация при износ и търговска дейност извън територията на регистрацията.

Фигура № 2: Управленски модел за закрила на произведенията на приложните изкуства като интелектуална собственост

Източник: Съставена от автора

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В статията е подчертана необходимостта от добре дефиниран управленски модел на интелектуална собственост в произведенията на приложните изкуства, което ефективно управление на интелектуална собственост в тези произведения може да доведе до по-добри икономически резултати. Предложеният модел обхваща и модули за създаване на произведения на приложните изкуства и тяхната пазарна реализация като

се подчертава значението от провеждане на изследвания относно възможността за регистриране на права върху интелектуална собственост, като изобретения, полезни модели или промишлени дизайни, за осигуряване на изключителни права и укрепване на пазарното позициониране. Следвайки предложения модел на управление, творците и бизнес субектите могат да се възползват от своите права върху интелектуална собственост, да защитят пазарната си позиция и да увеличат максимално своя икономически потенциал.

ИЗТОЧНИЦИ:

1. Димова, Н. (2009). Основи на маркетинга. Издателство на НБУ, София, ISBN: 978-954-535-591-2.
2. Костова, В. (2023). Интелектуална собственост в приложните изкуства – идентифициране и пазарна реализация, дисертационен труд.
3. Маркова, М. (2010). Дизайн Мениджмънт. УИ „Стопанство“, София.
4. Хаджиев, К. (2013). Модели за организационно съвършенство. НБУ, София, с. 22-26.
5. Chesbrough, Rosenbloom, (2002). The role of the Business Model in capturing value from Innovation: Evidence from Xerox Corporation's Technology Spin-off companies, *Industrial and Corporate Change*. Volume 11, No. 3, pp. 529-555.
6. David, F. (1989). *Strategic Management*. Columbus: Merrill Publishing Company.
7. Seddon, P.B., Lewis, G.P. (2003). Strategy and Business Models: What is the Difference?. // In Proceedings of 7th Pacific Asia Conference on Information Systems, Adelaide, South Australia, pp. 236-248.

A MODEL FOR THE MANAGEMENT OF INTELLECTUAL PROPERTY IN WORKS OF APPLIED ARTS AND IN THEIR MARKET REALIZATION

Valeri Kostova*

Abstract

This article aims to present different models of intellectual property management in applied arts works with the help of which a deeper understanding can be gained of how effective management models can optimize the protection and market realization of applied arts works. The theme of the paper fills some of the gaps associated with the fragmented nature of research on the governance aspects of intellectual property in applied arts works. By effectively managing intellectual property in these works, artists can thrive in a competitive environment and contribute to the overall growth and innovation in the applied arts field.

Keywords: intellectual property, applied arts, management models, market realization

JEL: K 10, L 10, M 21, O 20, O 34, Z 11

---

* Valeri Kostova received her PhD in 2023 and she is a lecturer since 2020 at the Department “Intellectual Property and Technology Transfer” at the Faculty of Business of the University of National and World Economy (UNWE). She completed her Bachelor's degree (2018) and Master's degree (2019) with specialization in Intellectual Property and Business, UNWE, valery_kostova@unwe.bg.

INTRODUCTION

Works of applied arts find a place in human life, work and social environment, and satisfy both aesthetic and practical needs of people. These works of art, with unique designs, innovative techniques and materials, rely heavily on the effective identification and management of intellectual property rights in order to maximize their business potential and economic success. This article offers an author's model for managing intellectual property in works of applied arts for all individual artists and business representatives in the field of applied arts. The model provides a comprehensive framework for managing the entire life cycle of works of applied arts – from their creation to their market realization. Emphasizing the importance of intellectual property protection and its integration into creative and market processes through strategic business models, the foundation is laid for sustainable growth, economic success and incentive for innovation in the field of applied arts.

The object of research in the article is the works of applied arts, and **the subject** of the research is the protection of the works of applied arts as intellectual property and their market realization.

The aim of the paper is to propose an effective model for the management of works of applied arts from their creation to their market realization.

The research methodology in the paper is interdisciplinary, containing a systematic and complex approach, with intellectual property theory and management theory at their core.

The research thesis, which is defended in the article, is that the work of applied arts as a complex of objects of intellectual property and representing in its essence a creative product, has an economic potential that must be an object of management.

Approbation – The management model was presented for evaluation to individual artists, business representatives and collective rights management organisations such as the National Chamber of Crafts and the presidents of the regional chambers of crafts. The model has been positively evaluated for its applicability and methodology in the field of applied arts and crafts.

1. The need to form a model for management of works of applied arts

The unique nature of works of applied arts and their integration as a business proposition requires a customized management approach that takes into account the distinct challenges and opportunities they present. This justifies the development of an author's model for managing the market realization of works of applied arts as intellectual property. Apart from

the fact that there is individual consumption in the field of applied arts, there is also business consumption, which justifies the existence of this business model for management, because of the wide economic and market realization, as well as business use of the works of applied arts. The model was presented and defended in a PhD thesis on "Intellectual Property in applied arts - identification and market realization" in November 2023, authored by Valeri Kostova, and provides a comprehensive framework for managing the entire life cycle of applied arts works - from their creation to their market realization. Before proceeding to market realisation it is very important that the protection mechanisms are implemented. Emphasizing the importance of intellectual property protection and its integration into creative and market processes through strategic business models, the foundation is laid for sustainable growth, economic success and incentive for innovation in the field of applied arts. It is also important to emphasize that the absence of a written management model provides an opportunity for research, but does not necessarily preclude the existence of practical strategies or successful business implementations in this area. Also, it is clarified that the management model is not a means of solving all the problems that have arisen regarding the market realization of works of applied arts, but it is a vital concept determining the success and sustainability of their income.

The market realization of works of applied arts as intellectual property involves a complex interaction of artistic, legal, marketing and economic considerations. It also includes understanding market dynamics, developing appropriate business models, implementing marketing strategies, managing supply chains and protecting works of applied arts through intellectual property rights to maximize their economic potential. The article presents the author's definition of the marketing of works of applied arts: "The market realization of works of applied arts refers to the patterns, strategies and processes by which these artistic creations are brought to market and made available for sale to potential buyers. It includes efficient use of resources and various activities such as: production, marketing, distribution and sales, all aimed at effectively reaching the target market. This leads to tangible, measurable and impactful results for the works of applied arts as market offerings, contributing to the growth, profitability and overall success of the business and generating sales revenue. The process may include determining the demand for specific types of applied arts, establishing pricing strategies, identifying appropriate distribution channels, and promoting the works through various marketing and advertising methods. The market realization of works of applied arts ultimately aims to connect creators and their works with consumers, providing them with commercial success and generating income, achieving goals, wider recognition and fulfilling the needs and

expectations of the customers."⁷⁵ The market realization of the works of applied arts in Bulgaria may vary depending on the goals of the individual artist, the target market and the artistic style. Adapting and refining the approach based on specific circumstances and market trends is critical to success. Consultations with professionals in the field, such as art consultants, gallery owners or business advisors, can provide valuable advice and guidance tailored to the current market and economic situation in Bulgaria.

2. Principles and characteristics of the model for the management of works of applied arts

The Applied Arts Management Model provides a structured framework that outlines the strategies, processes and activities involved in effectively managing and realising the business potential of these creations. It helps to optimise business strategies, maximise market opportunities and create sustainable growth and success in the dynamic and evolving field of applied arts. Creating a model for the management of applied arts works involves several key components that must be considered. By incorporating these components into the management model, the creation, production, management and protection of intellectual property rights, marketing and quality control of applied arts works can be effectively overseen. In the implementation of the proposed management model based on the intellectual property rights complex, the company management should take into account the risk factors, market environment factors and company resources to be able to provide a feasible management model and achieve good economic results through it.

2.1. The applied arts management model usually includes the following elements:

1.) Mission, vision, values and strategy:

- Formulation of a marketing-oriented mission (with an emphasis on need satisfaction) that defines the purpose (reason) for which the organization exists and its core objectives - an internal agreement or contract between the system and the external environment ⁷⁶;
- Defining the overall vision and goals for the management of works of applied arts;
- Values that determine the culture of the organization - formulate guidelines for ethical principles and moral norms (standards) that predetermine decision-making and system behavior;

---

⁷⁵ Kostova, V. (2023). Intelektualna sobstvenost v prilozhnite izkustva – identifitsirane i pazarna realizatsia, disertatsionen trud.

⁷⁶ Read more: Hadzhiev, K., (2013) Modeli za organizatsionno savarshenstvo., Sofia, NBU, s. 22-26

- Development of a clear and coherent strategy to achieve the vision, taking into account factors such as: market trends, customer preferences and competition.

2.) Resource allocation:

- Identification of necessary resources, including material, human and financial resources;

- Effective allocation of resources to ensure smooth execution of projects and tasks related to works of applied arts.

3.) Project management:

- Establish a project management framework to oversee the production and creation of works of applied art;

- Define project objectives, milestones and deliverables;

- Assign project teams with clear roles and responsibilities;

- Project progress is monitored and tracked regularly.

4.) Quality assurance and control:

- Implementation of quality control measures to ensure a high standard of works of applied arts;

- Establishing standards and guidelines for design, production and materials used;

- Conducting regular inspections and quality assessments to maintain consistent quality.

5.) Management of industrial property rights:

- Identification of objects of industrial property in works of applied arts and initiation of a procedure for their protection in the Patent Office of the Republic of Bulgaria.

6.) Marketing:

- Development of a comprehensive marketing strategy to increase awareness and demand for works of applied arts;

- Identifying target markets and devising marketing campaigns that effectively present the value and uniqueness of the works;

- Using different channels such as social networks, exhibitions and collaborations with influential people or galleries.

7.) Supply chain management:

- Effective supply chain management to ensure the availability of materials and resources necessary for the production of works of applied arts;

- Establish relationships with reliable suppliers and negotiate favorable terms;

- Monitor stock levels and optimise supply processes.

8.) Financial management:

- Develop a financial management system to track and control costs, revenues and profitability;

- Establish budgets for individual projects and monitor financial results against targets;

- Implement cost control measures and identify opportunities to increase revenue.

9.) Creatives and talent management:

- Identify and attract talented applied artists and artisans to contribute to the works of applied arts;

- Provide training and development opportunities to enhance their skills and experience;

- Fostering a creative and supportive work environment that encourages innovation and collaboration.

10.) Stakeholder engagement:

- Build relationships with stakeholders such as artists, clients, suppliers;

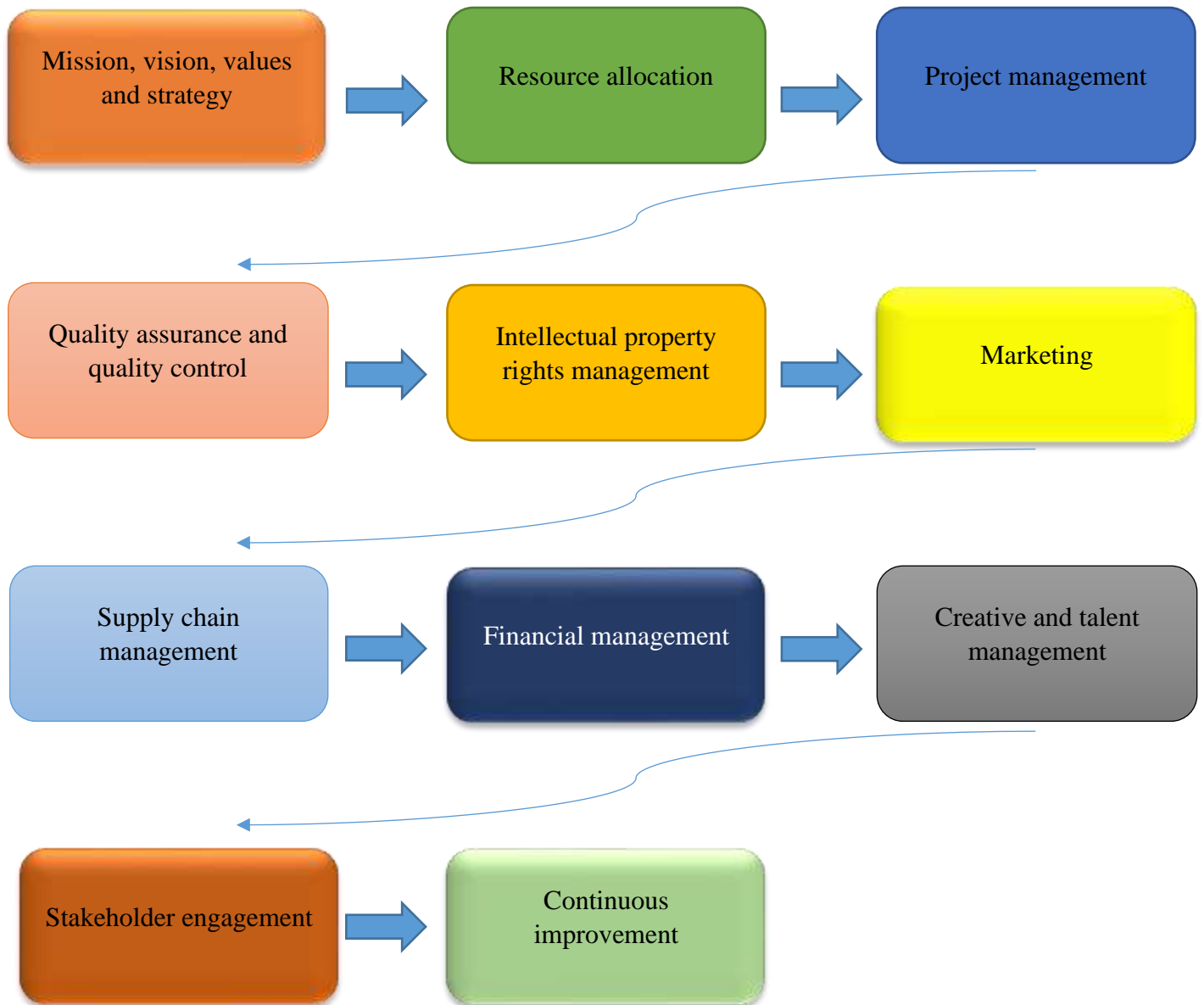
- Seek feedback and input from stakeholders to continuously improve the management model and quality of applied arts works.

11.) Continuous Improvement:

- Regular evaluation and review of the governance model to identify areas for improvement;

- Implement feedback mechanisms and data collection to measure the effectiveness of the model;

- Adapt and refine the management model based on evolving market trends and customer preferences.

Figure 1: Model for the management of works of applied art

Source: Compiled by author

2.2. Modules in the Works of Applied Arts Management Model

For the purposes of the model for the management of works of applied arts, two modules have been developed that prove that effective management of intellectual property in works of applied arts leads to better economic results:

Module 1: Creating works of applied art and their protection through intellectual property

- Preliminary study of protected objects of industrial property in Bulgaria or in the territory where the commercial exploitation will be realized;

- Assess the existing work of applied art and identify the intellectual property objects in it in order to identify any gaps or opportunities for further protection of the industrial property objects in the works of applied art;

- Analyzing the essence, features and characteristics of the objects of intellectual property in the works of applied arts: copyright, design right, invention, utility model and others;

- Acquaintance with the criteria and procedures for registration of these objects according to the legislation in the area;

- Studies on novelty and inventive step, prior art, patent purity and others in the field of inventions and utility models and studies on novelty and originality in the field of industrial designs.

By conducting preliminary research, the individual creator and the business entity can identify the objects of industrial property related to works of applied arts such as design, invention, utility model. This would help them navigate the legal framework and ensure that their creations receive the appropriate protection. Preliminary research also helps reduce the risk of inadvertently infringing existing intellectual property rights. This allows them to assess any potential conflicts or infringements of existing intellectual property rights early in the creative process, taking appropriate measures to avoid legal disputes. It would also help to understand the scope and limitations of their own intellectual property rights, enabling them to effectively protect their artistic creations. The research of protected objects of intellectual property in works of applied arts allows businesses to assess the economic potential of their creations, provides insight into the state of the market and intellectual property rights in the field of applied arts. This information helps businesses shape their strategies, positioning and market differentiation. They can identify potential opportunities for innovation, licensing or partnership based on the intellectual property rights associated with their works. Through researches for novelty and inventive step, prior art, patent purity and others in the field of inventions and utility models, and searches for novelty and originality in the field of industrial designs, creators can start the registration process for their objects of industrial property to obtain legal protection and ensure exclusive rights over them.

In general, preliminary research of protected objects of intellectual property in works of applied arts is essential for legality, protection of rights, strategic decision-making, risk reduction and gaining competitive advantage.

Module 2: Market realization of works of applied arts

- Conducting research on the possibilities of protection of works of applied arts through industrial design, invention, utility model;

- Evaluate the criteria, requirements, benefits, limitations and costs associated with any form of intellectual property protection in the context of works of applied arts;

- Determination of the most suitable objects of intellectual property protection in the works of applied arts based on the characteristics and market positioning of the created works;

- Conducting thorough patent clearance research to ensure that the works created do not infringe anyone's intellectual property rights. This preliminary research needs to be done before going to market with this product;

- Cooperation with legal experts, patent representatives to conduct preliminary patent purity studies and analyze potential risks of infringement. In the event that there is a risk of such, it is necessary to avoid all conflicts by modifying the objects of industrial property, concluding license agreements or other appropriate measures to secure exclusive rights and mitigate legal risks;

- After the preliminary study, the strategies for entering the market and commercialization follow: Development of a comprehensive marketing and commercial strategy for introducing the works of applied arts to the market; identifying target markets, distribution channels, pricing strategies to optimize market entry and revenue generation. At this stage, it is good to consider collaborations, partnerships or licensing agreements to expand market reach and improve business opportunities;

- After the market entry strategies, it is advisable to make a financial analysis to determine the cost structure, prices and revenue forecasts for the eventual commercialization of the works of applied arts. Also developing strategies to recover costs, generate profits and create a fund for further innovation and development. Exploring funding opportunities, grants or investment opportunities to support ongoing research, development and innovation initiatives is of great importance;

- As the final stage of module 2 is the creation of mechanisms for monitoring and evaluating the effectiveness of the management model and efforts to commercialize works of applied arts. Continually adapting and refining strategies based on market feedback, customer preferences and emerging trends, and fostering innovation, creativity and continuous improvement to drive sustainable growth and success.

By incorporating these two modules into the management model, creators and business entities can effectively manage the entire life cycle of applied arts works from

creation to market realization while ensuring intellectual property protection in accordance with legislation, market competitiveness and financial sustainability.

2.3. Management model for the protection of works of applied arts as intellectual property

The model for the management of works of applied arts through intellectual property rights includes: a systematic approach to identify the full complex of objects of intellectual property in works of applied arts, their protection and management. By adopting the management model, creators and business entities can proactively protect their intellectual property, minimize the risk of infringement, and maximize the value and potential of their innovations and creativity.

The main components of the model are:

1.) Intellectual property audit: Conduct a comprehensive assessment of all intellectual property objects owned or used by the creator/business. This includes identifying the full complex of objects: copyright, design, inventions and utility models, trademarks and other objects of intellectual property.

2.) Strategies for identifying and managing intellectual property objects: Develop a clear and comprehensive policy that outlines the creator/enterprise's commitment to obtaining legal protection for its intellectual property objects. This handbook defines roles and responsibilities, establishes procedures for managing intellectual property and provides guidance for stakeholders. In relation to the enforcement of intellectual property rights and how these rights are to be managed, it is much better if creators work in some network or with some organization to support them, to help them properly identify the objects of intellectual property in their works and to protect them.

The identification and management of intellectual property is essential to protect and increase the value of creations and innovations. By understanding the types of intellectual property objects, conducting thorough research, registration procedure for object protection, monitoring and management, one can effectively manage intellectual property and maximize their value while minimizing risks. By following this author's guide and the steps outlined in it, one will gain a thorough understanding of the intellectual property system, be able to effectively identify the different types of intellectual property objects, protect them through appropriate legal means, and effectively manage the full complex of objects of intellectual property. Proper identification and management of intellectual property will help maximize their value, prevent infringement and protect their competitive advantage.

Step 1: Known the types of intellectual property objects.

Knowledge of the intellectual property system begins with consideration of its subsystems - artistic property (author's works) and industrial property (inventions and utility models, designs, trademarks, etc.), the importance of the protection of intellectual property objects and international laws and treaties for intellectual property.

- Inventions and utility models: protection of inventions and technical innovations.
- Trademarks: protection of company names, logos and product names.
- Copyright: protection of original works of authorship, such as art, music, literature or software.
- Trade secrets: protection of confidential business information, such as formulas or lists of customers and suppliers.

Knowing these objects of intellectual property will help you determine which ones need protection.

Step 2: Identification of the objects of industrial property.

Identification of the specific creations or innovations that meet the conditions for protection through intellectual property rights. This may include an invention, utility model, industrial design, trademark and others.

- Identification of patentable inventions and utility models for registration - criteria for patentability and criteria for registration of a utility model; conducting prior art searches and others.
- Identification of industrial designs - selection of new and original designs; conducting research on registered industrial designs.
- Identification of brands – selection of distinctive names and logos; criteria for registration for marks; conducting research on registered trademarks.

Step 3: Research.

Before proceeding with the protection, it is necessary to make a study to verify that the objects of industrial property for which protection is sought are not already registered by someone else. Regardless of the objectives and type of studies, they always follow a certain methodology, which implies passing through several stages, and each study must begin with the determination of its parameters and objectives. The methodology is principled, i.e. is specified in accordance with the objectives and subject of the research and may contain the following 4 (four) stages: Stage 1: Determination of the parameters of the patent research; Stage 2: Search, selection and systematization of patent documentation; Stage 3: Analysis of the

information contained in the patent documents; Stage 4: Formulation of conclusions and recommendations.

This step is critical to avoid potential conflicts or infringement claims.

- For inventions and utility models: Carrying out patent research in national databases - Portal.bpo.bg, regional databases - EspaceNet and WIPO's international databases - PatentScope.

- For industrial designs: Search in national databases - Portal.bpo.bg, EUIPO's regional databases for industrial designs - DesignView and eSearch plus and in the international databases of WIPO - Hague Express.

- For trademarks: Research in national databases - Portal.bpo.bg, in EUIPO's regional databases for trademarks - TMview and eSearch plus, and in WIPO's international databases - Madrid Monitor, Global Brand Database.

- About copyright: Although copyright has no formal protection procedure, doing research can help to understand existing works that are automatically protected by copyright to avoid infringement. A clear signal that there is a work subject to copyright is when it is accompanied by a note with the text "all rights reserved" or the symbol © - along with the year in which the work was created.

Step 4: Submit a registration request.

Once the full complex of intellectual property objects has been identified in the applied art work, a preliminary study of the objects of industrial property has been made, it is time to submit a request for registration to the Patent Office of the Republic of Bulgaria. Consulting with a patent attorney, expert, or intellectual property attorney will ensure accurate and efficient filing.

Step 5: Manage.

After the protection of the objects of industrial property, it is extremely important to actively and carefully manage them. Regularly review and update the intellectual property strategy to align with business objectives and stay ahead of potential risks or opportunities. Establish mechanisms for monitoring intellectual property rights. This may include regular audits, monitoring marketplaces and online platforms for infringements and taking appropriate legal action against infringers.

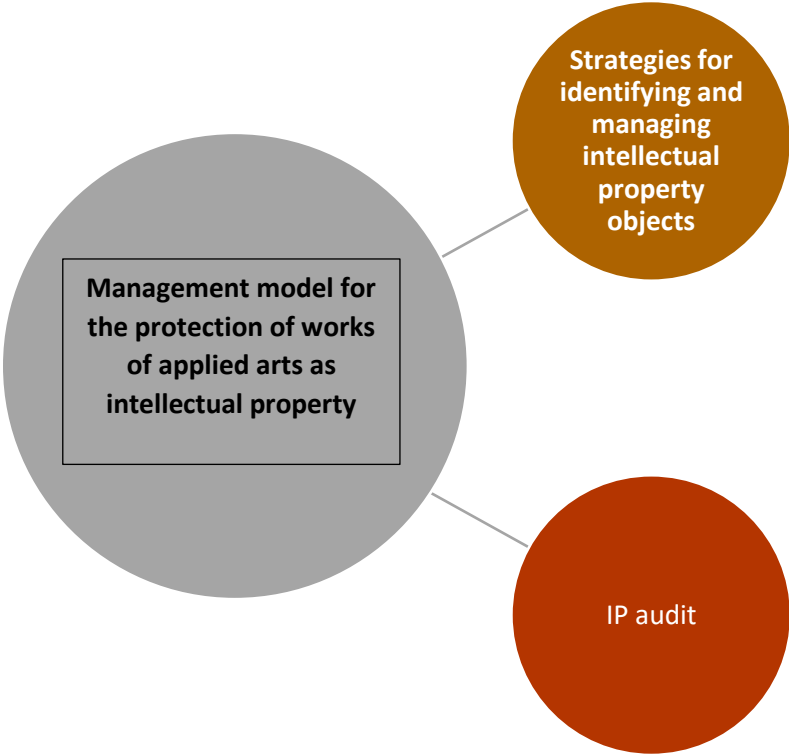
Step 6: Monitoring and updates.

Regular monitoring of the market for potential violations or unauthorized use of the objects of industrial property for which protection has been obtained. This can be done through online research of the databases described above, in patent office bulletins, directories, and

more. If any violation is found, legal counsel should be consulted in order to take appropriate action such as sending cease and desist letters or filing infringement lawsuits. Also, the objects of industrial property can change over time, so it is important to regularly review and update strategies, policies and procedures for the protection of intellectual property to adapt to new challenges and opportunities.

Step 7: International Markets.

International strategies for the protection of intellectual property, including the submission of European and international registration in case of export and commercial activity outside the territory of registration.

Figure 2: Management model for the protection of works of applied arts as intellectual property

Source: Compiled by author

CONCLUSION

The article emphasizes the need for a well-defined management model of intellectual property in works of applied arts, which effective management of intellectual property in these works can lead to better economic results. The proposed model also covers modules for creating works of applied arts and their market realization, emphasizing the importance of conducting research on the possibility of registering intellectual property rights, such as inventions, utility models or industrial designs, to secure exclusive rights and strengthening market positioning. By following the proposed management model, creators and business entities can benefit from their intellectual property rights, protect their market position and maximize their economic potential.

REFERENCES

1. Dimova, N. (2009). Osnovi na marketinga. Izdatelstvo na NBU, Sofia, ISBN: 978-954-535-591-2.
2. Kostova, V. (2023). Intelektualna sobstvenost v prilozhnite izkustva – identifikatsionno i pazarna realizatsia, disertatsionen trud.
3. Markova, M. (2010). Dizayn Menidzhmant. UI „Stopanstvo“, Sofia.
4. Hadzhiev, K., (2013) Modeli za organizatsionno savarshenstvo., Sofia, NBU, s. 22-26
5. Chesbrough, Rosenbloom, (2002). The role of the Business Model in capturing value from Innovation: Evidence from Xerox Corporation's Technology Spin-off companies, *Industrial and Corporate Change*. Volume 11, No. 3, pp. 529-555.
6. David, F. (1989). *Strategic Management*. Columbus: Merrill Publishing Company.
7. Seddon, P.B., Lewis, G.P. (2003). Strategy and Business Models: What is the Difference? // In Proceedings of 7th Pacific Asia Conference on Information Systems, Adelaide, South Australia, pp. 236-248

ЗАЩИТЕНИ ГЕОГРАФСКИ ОЗНАЧЕНИЯ ЗА ПРОДУКТИ ОТ НЕРУДНИ ПОЛЕЗНИ ИЗКОПАЕМИ И КЕРАМИЧНИ ПРОДУКТИ С ПРОИЗХОД РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Автор: Николай Параскевов⁷⁷

Резюме

Предмет на настоящата статия е разкриване на защитените международни географски означения за продукти за нерудни полезни изкопаеми и керамични продукти от Република България. За тази цел са използвани базите данни Lisbon Express на сайта на Световната организация за интелектуална собственост, както и тази на Българското патентно ведомство относно географските означения. При сравнителен анализ са изведени международно закриляните обекти в този клас и са направени изводи за използването им в бизнеса.

Ключови думи: географски означения, закрила чрез интелектуална собственост, нерудни полезни изкопаеми, керамични продукти

JEL 49

Abstract

The subject of this article is disclosure of the protected international geographical indications for stones, sands and ceramic products from the Republic of Bulgaria. For this purpose, the Lisbon Express databases on the website of the World Intellectual Property Organization (WIPO), as well as that of the Bulgarian Patent Office regarding geographical indications, were used. In a comparative analysis, the internationally protected objects in this class were identified and conclusions were drawn about their use in business.

---

⁷⁷ Николай Параскевов, катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“, Бизнес факултет, УНСС, студент, магистърска специалност „Интелектуална собственост и творчески индустрии“ paraskevov90@gmail.com

1. ВЪВЕДЕНИЕ В ПРОБЛЕМА

Повечето туристи, когато посещават избрана дестинация, целят да се запознаят с местните храни, напитки, обичаи и култура. Истинска ценност за тях е да се намерят продукти, които са с доказано качество и производители. Точно това показват географските означения, които са доста актуални в днешно време. Те са от съществено значение за насърчаване и защита на уникалните характеристики на продуктите, които се произвеждат в специфични региони. Въпреки че нерудните полезни изкопаеми и керамичните продукти може да не получават толкова голямо внимание, колкото хранителните продукти, те играят важна роля в множество аспекти на съвременното общество.

Това е и предмета на изследване, като настоящата статия цели да се види правната защита на географските означения по национален и международен ред.

Целта е да се представят резултати от проучването на защитени географски означения за продукти от нерудни полезни изкопаеми и керамични продукти с произход Република България.

В Закона за марките и географските означения на Република България няма дефиниция за географско означение, като под такова се разбира наименованието за произход и географско указание. Чл. 85 (1) дава определение за първото като **“наименование на страна, район или определена местност в тази страна, служещо за означаване на стока, която произхожда оттам и чието качество или свойства се дължат предимно или изключително на географската среда, включваща природни и човешки фактори”**. Като пример може да се посочи Врачанския варовик, който е високо ценен в строителната индустрия в световен мащаб. Географско описание според чл. 85 (2) е **“наименованието на страна, район или определена местност в страната, служещо за означаване на стока, която произхожда оттам и притежава качество, известност или друга характеристика, които могат да се отдадат на този географски произход”**. Вода "Горна баня" е пример за географско указание, където географското местоположение - "Горна баня", служи за означаване на водата, която произлиза от този регион. Това е типичен пример за географско означение, където качествата или характеристиките на продукта са свързани с конкретната географска област, от която произлиза.

Сайтът на Световната организация за интелектуална собственост (WIPO) предлага обширна информация относно защитата на географските означения и други аспекти на интелектуалната собственост. Чрез него се открива информация за

Лисабонската спогодба за наименованията за произход и географските указания, който е от главните международни актове за закрила на географските означения. Подписана през 1958 г., като България се присъединява 1975 г., тя първоначално закриля само “наименование за произход”. Според тази спогодба това представлява **“географското наименование на една страна, област или местност, което служи за означаване на един продукт, който произхожда оттам, и чиито качества или свойства се обуславят от географската среда, включваща природните и човешките фактори, тя първоначално е закриляла наименованията за произход.”** През 2020 г. влиза в сила и Женевския акт към Лисабонската спогодба, която допълва закрилата и с „географските указания“. Това са **“знаци, използвани върху продукти, които имат специфичен географски произход и притежават качества, репутация или характеристики, които по същество се дължат на това място”**.

Лисабонската система определя правна рамка за улесняване на международната защита на географските наименования и географските указания в 43 договарящи страни, обхващащи 72 държави в Африка, Азия, Европа, Северна Америка и Южна Америка. Необходима е само една процедура за регистрация в Световната организация за интелектуална собственост (WIPO) - на един език и с един набор от такси в една валута. Предоставя се защита на регистрирани географски означения в няколко държави въз основа на единствения правно обвързващ международен регистър. Лисабонската система може да се използва за защита на наименования за произход и географски указания за всякакъв вид продукти, като селскостопански и хранителни продукти, природни, занаятчийски и дори промишлени стоки.

1. Методологическа рамка

2.1. Процедура по заявяване и регистрация на географски означения

Чрез сайта на WIPO може да се заяви и регистрира географско означение, което се състои в няколко стъпки. Като първа такава бенефициерите или другите лица/организации, имащи право да отстояват правата на бенефициентите или други права върху наименованието за произход или географското указание, трябва да се обърнат към своя компетентен орган (за България – Българското патентно ведомство), за да се извърши предварителна проверка дали съществуват предпоставките за регистриране на тяхното географско означение в Лисабонската система. След това компетентният орган може да подаде заявлението до Световната организация за интелектуална собственост (СОИС) от тяхно име, превръщайки се в основната точка за контакт за всички комуникации относно жизнения цикъл на наименованието за произход

или географско указание. Заявлението трябва да бъде подадено в съответствие с предписаните задължителни изисквания, като се използва официалният формуляр, предоставен за тази цел, на английски, френски или испански език, и трябва да бъде подписано от компетентния орган или лицата или образуванията, които го представят. Женевският акт също така въвежда възможността договорящите страни да подадат съвместно заявление за регистрация на географско означение, произхождащо от трансгранична географска зона (т.е. област, обхващаща съседни договорящи страни) чрез определяне на общ компетентен орган.

След официално разглеждане на заявлението, СОИС регистрира наименованието за произход или географското указание в Международния регистър на Лисабонската система и уведомява за новата регистрация другите договорящи се страни по Лисабонското споразумение и/или Женевския акт на Лисабонско споразумение. Международната регистрация носи датата, на която заявлението е получено в надлежната форма от СОИС и остава валидна без необходимост от подновяване, докато защитата продължава да се предоставя в договорящата страна по произход.

Всяка договоряща страна може да откаже закрила на международна регистрация при три условия:

- отказът трябва да бъде уведомен до СОИС в рамките на една година от датата на получаване на уведомлението за регистрация;
- основанията, на които се основава отказът, трябва да бъдат посочени в декларацията за отказ;
- наличните съдебни или административни средства за защита за оспорване на отказа и техните приложими срокове.

Отказът може да бъде пълен (когато се отнася за цялото наименование) или частичен (когато се отнася само за определени елементи).

Международната регистрация се поддържа докато наименованието за произход се закриля в държавата на произхода.

2.2. Икономически предимства на географските означения

Географските означения реализират икономически функции предоставят икономически предимства на бизнес субектите – притежатели:

- 1. Информационна функция: географските означения информират потребителите за мястото на произход на стоката и идентифицират бизнес субекта като регион на дейност.

➤ 2. Диференциация: използването на географски означения диференцира бизнес субекта и нейните продукти от аналогични на конкурентите в този пазарен сегмент.

➤ 3. Повишаване на конкурентоспособността чрез ГО, притежаващи функция за означение на качество: присъствието на географско означение може да допринесе за по-високо качество на продукта, което привлича потребителите и генерира допълнителни приходи за бизнес субекта.

2.3. Същност на нерудните полезни изкопаеми и керамични продукти

В нерудните полезни изкопаеми се включват материалите, които не съдържат органични вещества и не са източник на метали. Те могат да включват голямо разнообразие от материали в индустрията и бита като включва според Василев и Мазников:

- суровини за химическата промишленост като сяра, соли, барит, флуорит и т.н.;
- суровини за селското стопанство – фосфорит, зеолит, соли и др.
- огнеупори и изолатори – азбест, графит, талк, боксит, магнезит и др.;
- суровини за формоване – кварц, пясъци, бентонит, доломит и др.;
- абразивни материали – диамант, кварц, обсидиан, ахат (скъпоценните камъни);
- материали за оптиката – флуорит, калцит, кварц и т.н.;
- материали за стъкло и керамика – фелдшпат, кварцов пясък, каолин, глини и др.;
- материали за строителство – гранити, брекчи, чакъли, пясъци, гипс, мрамор и др.

Керамиката също е обект на проучването, тъй като се изработва от най-вече с глина, която се втвърдява чрез изпичане.

2.4. Нерудните полезни изкопаеми и керамичните продукти като закриляни географски означения

На база Лисабонската спогодба, международната регистрация на наименования за произход и географски означения се разглежда базата данни Lisbon Express на сайта на Световната организация за интелектуална собственост. В нея могат да се открият кои

нерудни полезни изкопаеми се закрилят в Република България. За тази цел се избира Structured Search (структурирано търсене).

Категорията, която се избира, е нехранителни продукти, а за подкатегория се избират Стъкло и минерали, Соли и минерали, както и Камъни и керамични продукти.

Резултатите се търсят отделно един от друг и излизат следната информация:

- подкатегория „Стъкло и материали“ – 1 резултат;
- подкатегория „Соли и минерали“ – 8 резултата;
- подкатегория „Камъни и керамични продукти“ – 10 резултата.

В „Стъкло и материали“ – 1 резултат

Перлит „Кърджали“

Регистрационен номер АО652 с дата 06.03.1978 г., публикувано N°12: 06/1978, стока: Мрамор, произход: районът около град Кърджали с притежател/заявител: Министерство на металургията и минералните ресурси.

„Соли и материали“ – 8 резултата

Вятовски каолин

Регистрационен номер АО654 с дата 06.03.1978 г., публикувано N°12: 06/1978, стока: Каолин, произход: районът около град Вятово с притежател/заявител: Министерство на металургията и минералните ресурси.

Сеновски каолин

Регистрационен номер АО655 с дата 06.03.1978 г., публикувано N°12: 06/1978, стока :Каолин, произход: районът около град Сеново с притежател/заявител: Министерство на металургията и минералните ресурси.

Каолиновски каолин

Регистрационен номер АО656 с дата 06.03.1978 г., публикувано N°12: 06/1978, стока: Каолин, произход: районът около град Каолиново с притежател/заявител: Министерство на металургията и минералните ресурси.

Кварцов пясък Искър

Регистрационен номер АО657 с дата 06.03.1978 г., публикувано N°12: 06/1978, стока: Мрамор, произход: бреговете на река Искър с притежател/заявител: Министерство на металургията и минералните ресурси.

Кварцов пясък Вятово

Регистрационен номер АО658 с дата 06.03.1978 г., публикувано N°12: 06/1978, стока: Мрамор, произход: районът около град Вятово с притежател/заявител: Министерство на металургията и минералните ресурси.

Кварцов пясък Сеново

Регистрационен номер АО659 с дата 06.03.1978 г., публикувано N°12: 06/1978, стока: Мрамор, произход: районът около град Сеново с притежател/заявител: Министерство на металургията и минералните ресурси.

Кварцов пясък Каолиново

Регистрационен номер АО660 с дата 06.03.1978 г., публикувано N°12: 06/1978, стока: Мрамор, произход: районът около град Каолиново с притежател/заявител: Министерство на металургията и минералните ресурси.

Кварцов пясък Юнак

Регистрационен номер АО661 с дата 06.03.1978 г., публикувано N°12: 06/1978, стока: Мрамор, произход: районът около село Юнак, област Варна, с притежател/заявител: Министерство на металургията и минералните ресурси.

„Камъни и керамични продукти“ – 10 резултата

Троянска керамика

Регистрационен номер АО651 с дата 06.03.1978 г., публикувано N°12: 06/1978, стока: Керамични продукти, произход: Троян и околностите с притежател/заявител: Обединена трудово-производителна кооперация “Троянска керамика”.

Троянската керамика има особено важна роля за българския бит и култура. Сред типичните ѝ представители, създадени троянските занаятчии със чинии, малки и големи гювечи, керамични бърдучета и стомни. Известна е и с разнообразните си шарки и с майсторлъка, който всеки занаятчия трябва да овладее. Съдовете и сувенирите от троянска керамика са изрисувани с битови мотиви, елементи на народното облекло и природата.

Врачански варовик

Има два издавания на географско наименование за произход с номера АО653 и АО845.

1) Регистрационен номер АО653 с дата 06.03.1978 г., публикувано N°12: 06/1978, стока: Варовик, произход: Враца с притежател/заявител: Министерство на металургията и минералните ресурси.

2) Регистрационен номер АО845 с дата 12.03.2003 г., публикувано N°33: 01/2004, стока: Варовит камък, произход: Враца с притежател/заявител: “Хемус-М” АД.

Мрамор “Малко Търново”

Регистрационен номер АО662 с дата 06.03.1978 г., публикувано N°12: 06/1978,
стока: Мрамор, произход: Малко Търново и околностите с притежател/заявител:
Министерство на металургията и минералните ресурси.

Мрамор брекча “Чирпан”

Регистрационен номер АО663 с дата 06.03.1978 г., публикувано N°12: 06/1978,
стока: Мрамор, произход: Чирпан и околностите с притежател/заявител: Министерство
на металургията и минералните ресурси

Мрамор “Нановица”

Регистрационен номер АО664 с дата 06.03.1978 г., публикувано N°12: 06/1978,
стока: Мрамор, произход: село Нановица, област Разград с притежател/заявител:
Министерство на металургията и минералните ресурси.

Мрамор “Илинденци”

Регистрационен номер АО665 с дата 06.03.1978 г., публикувано N°12: 06/1978,
стока: Мрамор, произход: Северозападните склонове на Пирин планина, край село
Илинденци, област Благоевград с притежател/заявител: Министерство на металургията
и минералните ресурси.

Мрамор “Тополовград”

Регистрационен номер АО666 с дата 06.03.1978 г., публикувано N°12: 06/1978,
стока: Мрамор, произход: районът около планината Сакар, разположена източно от
Тополовград с притежател/заявител: Министерство на металургията и минералните
ресурси.

Мушелкалк “Манастирище”

Регистрационен номер АО667 с дата 06.03.1978 г., публикувано N°12: 06/1978,
стока: Мрамор, произход: село Манастирище, област Враца с притежател/заявител:
Министерство на металургията и минералните ресурси.

Мрамор “Лепеница”

Регистрационен номер АО668 с дата 06.03.1978 г., публикувано N°12: 06/1978,
стока: Мрамор, произход: Лепеница, в Северозападните Родопи, южно от град Велинград
с притежател/заявител: Министерство на металургията и минералните ресурси.

Като заключение, има 19 резултата за продукти от нерудни полезни изкопаеми и
керамика в международната база данни Lisbon Express.

**За да се видят кои продукти от тези класове са все още регистрирани в
България, се използва Държавен регистър на географските означения на
Българското патентно ведомство. След направен анализ и съответствие с Lisbon**

Express, могат да се дадат изводи за международни означения за нерудни полезни изкопаеми и керамични продукти към 2024 година.

В българския регистър се търсят нерудни полезни изкопаеми и керамика са класове 17,19,21:

❖ *Клас 17* - Каучук, гутаперча, гума, азбест, слюда и стоки от тези материали, които не са включени в други класове; формувани пластмаси за производството; материали за запушване, уплътняване и изолиране; неметални гъвкави тръби.

❖ *Клас 19* - Неметални строителни материали; неметални твърди тръби за строителството; асфалт, катран и битум; неметални преносими конструкции; неметални паметници.

❖ *Клас 21* - Домашни или кухненски прибори и съдове (които не са от благородни метали или с такова покритие); гребени и гъби; четки (с изключване на четки за рисуване); материали за изработване на четки; средства за почистване; стоманена тел за домашни цели; необработено или полуобработено стъкло (с изключване на стъкло, използвано в строителството); стъклария, порцеланови и керамични изделия, които не са включени в други класове.

Излизат 10 резултата, като единствената по-съществена разлика с Lisbon Express е, че може да се види, кои фирми притежават монопол над тези географски означения. Те са:

❖ Врачански варовик - регистриран от 14.11.1977 г. - собственици: “Хемус-М” АД и от 14.09.2004 г. - “Булнед” ЕООД

❖ мрамор “Илинденци” - регистриран от 14.11.1977 г. - собственик: “Илинденци - Мрамор” ЕАД

❖ кварцови пясъци “Вятово”, “Юнак” и “Сеново” - регистрирани от 14.11.1977 г. - собственик: “Каолин” АД

❖ мрамор “Лепеница” - регистриран от 14.11.1977 г. - собственик: “Чепино” ЕАД

❖ мушелкалк “Манастирище” - регистриран от 14.11. 1977 г. - собственик: “Монолит” АД

❖ перлит “Кърджали” - регистриран от 14.11. 1977 г. - собственик: “Бентонит” АД

❖ Троянска керамика - регистриран от 16.03.1977 г. - собственик: ТПК “Троянска керамика”

2.5. Изводи от направения анализ на регистрираните географски означения

Всичките 10 резултата за географски означения за нерудни полезни изкопаеми и керамични продукти са регистрирани географски означения с дата на заявяване 1977 г., което е преди повече от 45 години.

→ „Каолин“ АД е притежател на най-много географски означения за камъни и керамични продукти – общо три, а именно за кварцови пясъци „Юнак“, „Сеново“ и „Вятово“, поради близостта между тези три.

→ За Врачански варовик има двама притежателя – „Булнед“ ЕООД и „Хемус-М“ АД.

→ За „керамичните продукти“ има само едно регистрирано географско означение – Троянска керамика

Наблюдават се географски означения, които са в Lisbon Express, но не и базата данни на географските означения на България. Няма географски означения в базата данни на географските означения на Република България, но не и в базата данни на международни географски означения в базата данни Lisbon Express. Има и такива географски означения, които са включени и двете бази данно. Разглеждат се тези три ситуации:

➤ **1. Регистрирани географски означения в базата данни на географските означения на Република България, но не и в базата данни на международни географски означения в базата данни Lisbon Express - няма**

➤ **2. Международни географски означения в базата данни Lisbon Express, но не и в базата данни на Държавния регистър на географските означения на Патентното ведомство на Република България**

- Каолин „Вятово“;
- Каолин „Сеново“;
- Кварцов пясък „Искър“;
- Кварцов пясък „Каолиново“;
- Мрамор „Малко Търново“;
- Мрамор брекча „Чирпан“;
- Мрамор „Нановица“;
- Мрамор „Тополовград“.

➤ **3. Географски означения, включени и двете бази данни**

- Перлит „Кърджали“;

- Кварцов пясък „Вятово“;
- Кварцов пясък „Сеново“;
- Кварцов пясък „Юнак“;
- Троянска керамика;
- Врачански варовик;
- Мрамор „Илинденци“;
- Мушелкалк „Манастирище“;
- Мрамор „Лепеница“.

Съгласно Лисабонската спогодба за закрила на наименованията за произход международната регистрация се поддържа докато наименованието за произход се закриля в държавата на произхода.

На базата на това, може да се направи заключение, че само девет географски означения са защитени международно с произход България и са поддържани като такива до момента, а именно:

- **Перлит „Кърджали“;**
- **Кварцов пясък „Вятово“;**
- **Кварцов пясък „Сеново“;**
- **Кварцов пясък „Юнак“;**
- **Троянска керамика;**
- **Врачански варовик;**
- **Мрамор „Илинденци“;**
- **Мушелкалк „Манастирище“;**
- **Мрамор „Лепеница“;**

След проведеното проучване изпъкват няколко ключови проблема, които изискват необходимо внимание:

★ *Липса по регистрирани географски означения за камъни и керамични продукти в България след 1977 г.*

През последните над четири десетилетия в страната почти не са регистрирани нови географски означения за нерудни полезни изкопаеми и керамични продукти. Това налага на България да направи усилия за регистриране на повече означения от този вид, с цел представяне на продуктите, произведени с тези материали, като български такива.

★ *Недостатъчна популярност в България и чужбина*

Географските обозначения, с изключение на Врачанския варовик и Троянската керамика, не са достатъчно популярни сред българското общество и не са добре познати в чужбина. Необходимо е изграждане на информационна кампания, насочена към повишаване на познанието и уведомяване на обществото за тези културни богатства.

★ ***Непостоянно обновяване на базовите данни с актуална информация***

Базите данни с информация за географските означения не се поддържат актуални. Като пример за това може да се посочи регистрацията и съответно поддръжката на повечето географски означения за нерудни полезни изкопаеми и керамични продукти от вече несъществуващото/преименувано от 1977 г. Министерство на металургията и минералните ресурси. В днешно време за поддръжката би отговаряло Министерството на икономиката. За осигуряване на точност и актуалност е необходимо редовно обновяване на тези данни.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въпреки текущите предизвикателства, авторът осигурява светло бъдеще, особено след приемането на географските означения за занаятчийски и промишлени продукти в рамките на ЕС (включително нерудните полезни изкопаеми и керамичните изделия) и влизането му в сила от 2025 г. С оглед на историческия и културен контекст на Република България, както и със съзнанието за важността на защитата на географските означения като символи на национална идентичност и икономическо развитие, е основателно да се предположи, че страната може да прояви по-голям интерес и ангажираност по въпроса в близко бъдеще. Инициативата има за цел да подкрепи производителите в защитата на географски свързани занаятчийски и промишлени продукти, като им предостави възможност за сътрудничество в специализирани пазарни сегменти и запазване на уникалните местни умения и традиции. Новата система също така ще насърчи усъвършенстването на европейските селски и други региони, като спомогне за модернизацията на тези места чрез внедряване на тези нови технологии и изследователски дейности в областта на полезните изкопаеми и резерви, които по пътя ще бъдат изчерпани. Авторът смята, че в бъдеще ще бъдат приети и още географски означения за продукти от нерудни полезни изкопаеми и керамични продукти с произход Република България, които в момента не са защитени. Това включва предложения като "Търновска керамика", "Бусинска керамика", "Кварцов пясък Дулово" и други подобни продукти.

Използвани източници

1. Научно-справочна литература

- 1.1. Закон за марките и географските означения, ДВ бр. 81, 1993 г.
- 1.2. Маркова, М., Лекции по дисциплината „Световна система на интелектуалната собственост“, 2023 г., МСО „Интелектуална собственост и творчески индустрии“
- 1.3. Маркова, М. “Дигиталната бизнес идентификация на фирмата като интелектуална собственост”, сп. ”Собственост и право”, 2011 г., бр.12

2. Интернет източници

- 2.1. Василев, Л. and Мазников, З. (1984). Понятието ‘полезни изкопаеми’ и неговото деление. *Списание на българското геологическо дружество*, [online] 45(3). Available at:
https://www.bgd.bg/REVIEW_BGS/REVIEW_BGD_1984_3/PDF/11_Vasilev.pdf.
- 2.2.
- 2.3. Lisbon-express.wipo.int. (n.d.). *Lisbon Express*. [online] Available at:
<https://lisbon-express.wipo.int/struct-search>.
- 2.3. bpo.bg. (n.d.). *BPO Online*. [online] Available at:
https://portal.bpo.bg/web/guest/bpo_online/-/bpo/gi-search
- 2.4. Wipo.int. (n.d.). *Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin and their International Registration*. [online] Available at:
<https://www.wipo.int/treaties/en/registration/lisbon/>.
- 2.5. Wipo.int. (n.d.). *Summary of the Geneva Act of the Lisbon Agreement*. [online] Available at: https://www.wipo.int/treaties/en/registration/lisbon/summary_lisbon-geneva.html

**PROTECTED GEOGRAPHICAL INDICATIONS FOR NON-ORE MINERAL
PRODUCTS AND CERAMIC PRODUCTS ORIGINATING IN THE REPUBLIC OF
BULGARIA**

Nikolay Paraskevov⁷⁸

Abstract

The subject of this article is the disclosure of protected international geographical indications for non-ore mineral and ceramic products from the Republic of Bulgaria. For this purpose, the Lisbon Express databases on the World Intellectual Property Organization's website, as well as that of the Bulgarian Patent Office on geographical indications are used. A comparative analysis identifies the internationally protected objects in this class and draws conclusions on their use in business.

Keywords: geographical indications, intellectual property protection, non-ore mineral products, ceramic products, JEL 49

---

⁷⁸ Author: Nikolay Paraskevov, Department of Intellectual Property and Technology Transfer, Faculty of Business, UNWE, Master's student, Intellectual Property and Creative Industries, E-mail: paraskevov90@gmail.com

1. INTRODUCTION TO THE PROBLEM

Most tourists, when visiting a destination of their choice, aim to learn more about the local food, drink, customs and culture. The real value for them is to find products that are of proven quality and producers. This is exactly what the geographical indications show, which are quite topical nowadays. They are essential for promoting and protecting the unique characteristics of products that are produced in specific regions. Although non-mineral minerals and ceramic products may not receive as much attention as food products, they are an important role in many aspects of modern society.

This is the subject of the study, and this article aims to see the legal protection of geographical indications under national and international law.

The aim is to present the results of the study on protected geographical indications for non-ore mineral and ceramic products originating in the Republic of Bulgaria.

There is no definition of a geographical indication in the Law on Marks and Geographical Indications of the Republic of Bulgaria, which is understood as a designation of origin and geographical indication. Article 85 (1) defines the former as **"the name of a country, region or specified locality in that country, serving to designate a good which originates therein and whose quality or properties are due primarily or exclusively to the geographical environment, including natural and human factors"**. An example is the Vratsa limestone, which is highly valued in the construction industry worldwide. A geographical description according to Article 85 (2) is **"the name of a country, region or particular locality within a country, serving to designate a good which originates there and possesses a quality, renown or other characteristic attributable to that geographical origin"**. Water 'Gorna Banya' is an example of a geographical indication where the geographical location, 'Gorna Banya', serves to designate water that originates in that region. This is a typical example of a geographical indication where the qualities or characteristics of the product are linked to the specific geographical area from which it originates.

The World Intellectual Property Organization (WIPO) website offers extensive information on the protection of geographical indications and other aspects of intellectual property. It provides information on the Lisbon Agreement on Appellations of Origin and Geographical Indications, one of the main international instruments for the protection of geographical indications. Signed in 1958, with Bulgaria acceding in 1975, it initially protected only 'appellation of origin'. According to this agreement, this is **"the geographical name of a country, region, or locality, which serves to designate a product originating therein, the quality or characteristics of which are due exclusively or essentially to the geographical environment, including natural and human factors."** In 2020, the Geneva Act to the Lisbon Agreement came into force, which also added "geographical indications" to the protection. These are **"the names of a geographical area, or another indication known as referring to such area, which identifies a good as originating in that geographical area, where a given quality, reputation or other characteristic of the good is essentially attributable to its geographical origin."**

The Lisbon system sets out a legal framework to facilitate the international protection of geographical names and geographical indications in 43 contracting parties covering 72 countries in Africa, Asia, Europe, North America and South America. Only one registration procedure with the World Intellectual Property Organization (WIPO) is required - in one

language and with one set of fees in one currency. Protection is granted for registered geographical indications in several countries on the basis of a single legally binding international register. The Lisbon system can be used to protect designations of origin and geographical indications for all kinds of products, such as agricultural and food products, natural, artisanal and even industrial goods.

1. Methodological framework

2.1. Procedure for the application and registration of geographical indications

Through the WIPO website, a geographical indication can be claimed and registered, which consists of several steps. As a first one, the beneficiaries or other persons/organisations entitled to assert the rights of the beneficiaries or other rights to the designation of origin or geographical indication must apply to their competent authority (for Bulgaria - the Bulgarian Patent Office) to have a preliminary check carried out to determine whether the prerequisites for registration of their geographical indication in the Lisbon system exist. The competent authority can then submit the application to the World Intellectual Property Organisation (WIPO) on their behalf, becoming the main point of contact for all communications regarding the life cycle of the designation of origin or geographical indication. The application must be submitted in accordance with the prescribed mandatory requirements, using the official form provided for this purpose, in English, French or Spanish, and must be signed by the competent authority or the persons or entities submitting it. The Geneva Act also introduces the possibility for Contracting Parties to jointly apply for the registration of a geographical indication originating in a transboundary geographical area (i.e. an area covering neighbouring Contracting Parties) by designating a common competent authority.

After formal examination of the application, WIPO shall register the designation of origin or geographical indication in the International Register of the Lisbon System and notify the other Contracting Parties to the Lisbon Agreement and/or the Geneva Act of the Lisbon Agreement of the new registration. The international registration shall bear the date on which the application is received in due form by WIPO and shall remain valid without the need for renewal as long as protection continues to be granted in the Contracting Party of origin.

Any Contracting Party may refuse protection of an international registration under three conditions:

- the refusal must be notified to the WIPO within one year from the date of receipt of the notification of registration
- the grounds on which the refusal is based must be stated in the declaration of refusal
- the judicial or administrative remedies available to challenge the refusal and their applicable time limits

The refusal may be total (where it concerns the whole designation) or partial (where it concerns only certain elements).

The international registration is maintained as long as geographical indication is protected in the country of origin.

2.2 Economic advantages of geographical indications

Geographical indications perform economic functions providing economic advantages to the business entities - owners:

- 1.Information function: geographical indications inform consumers about the place of origin of the goods and identify the business entity as a region of activity.
- 2.Differentiation: the usage of geographical indications differentiates the business entity and its products from similar competitors in that market segment.
- 3.Increasing competitiveness through geographical indications with a quality indication function: the presence of a geographical indication can contribute to a higher quality product, which attracts consumers and generates additional revenue for the business operator.

2.3. Nature of non-metallic minerals and ceramic products

Non-ore minerals include materials that do not contain organic matter and are not a source of metals. These can include a wide variety of materials in industry and households such as include according to Vasilev and Maznikov:

- raw materials for the chemical industry such as sulphur, salts, barite, fluorite, etc.
- raw materials for agriculture - phosphorite, zeolite, salts, etc.
- refractories and insulators - asbestos, graphite, talc, bauxite, magnesite, etc.
- raw materials for moulding - quartz, sands, bentonite, dolomite, etc.
- abrasive materials - diamond, quartz, obsidian, agate (gemstones)
- materials for optics - fluorite, calcite, quartz, etc.
- materials for glass and ceramics - feldspar, silica sand, kaolin, clays, etc.
- construction materials - granites, breccias, gravels, sands, gypsum, marble, etc.

Ceramics are also the subject of the study as according to Cambridge Dictionary they are made of mostly clay, which has been shaped and then baked till hard.

2.4. Minerals and ceramic products as protected geographical indications

On the basis of the Lisbon Agreement, the international registration of designations of origin and geographical indications is dealt with in the Lisbon Express database on the World Intellectual Property Organization website. It shows which minerals are protected in Bulgaria. For this purpose, the author selects Structured Search.

The category to be selected is non-food products and the sub-categories are Glass and Minerals, Salts and Minerals, and Stones and Ceramic Products.

The results are searched separately from each other and the following information comes up:

- subcategory "Glass and materials" - 1 result
- subcategory "salts and minerals" - 8 results
- subcategory "Stones and ceramic products" - 10 results

In "Glass and Materials" - 1 result

Perlite 'Kardzhali'

Registration number AO652 dated 06/03/1978, published N°12: 06/1978, commodity: Marble, origin: the area around the town of Kardzhali with holder/applicant: Ministry of Metallurgy and Mineral Resources.

"Salts and materials" - 8 results

Kaolin 'Vyatovo'

Registration number AO654 dated 06/03/1978, published N°12: 06/1978, commodity: Kaolin, origin: the area around the town of Vyatovo with holder/applicant: Ministry of Metallurgy and Mineral Resources.

Kaolin 'Senovo'

Registration number AO655 dated 06/03/1978, published N°12: 06/1978, commodity: Kaolin, origin: the area around the town of Senovo with holder/applicant: Ministry of Metallurgy and Mineral Resources.

Kaolin 'Kaolinovo'

Registration number AO656 dated 06/03/1978, published N°12: 06/1978, commodity: Kaolin, origin: the area around the town of Kaolinovo with holder/applicant: Ministry of Metallurgy and Mineral Resources.

Silica sand 'Iskar'

Registration number AO657 dated 06/03/1978, published N°12: 06/1978, commodity: Marble, origin: banks of the Iskar River with holder/applicant: Ministry of Metallurgy and Mineral Resources.

Silica sand 'Vyatovo'

Registration number AO658 dated 06/03/1978, published N°12: 06/1978, commodity: Marble, origin: the area around the town of Vyatovo with holder/applicant: Ministry of Metallurgy and Mineral Resources.

Silica sand 'Senovo'

Registration number AO659 dated 06/03/1978, published N°12: 06/1978, commodity: Marble, origin: the area around the town of Senovo with holder/applicant: Ministry of Metallurgy and Mineral Resources.

Silica sand 'Kaolinovo'

Registration number AO660 dated 06/03/1978, published N°12: 06/1978, commodity: Marble, origin: the area around the town of Kaolinovo with holder/applicant: Ministry of Metallurgy and Mineral Resources.

Silica sand 'Yunak'

Registration No. AO661 dated 06/03/1978, published N°12: 06/1978, commodity: Marble, origin: the area around the village of Yunak, Varna District, holder/applicant: Ministry of Metallurgy and Mineral Resources.

"Stones and ceramic products" - 10 results

Troyan pottery

Registration No. AO651 dated 06/03/1978, published N°12: 06/1978, goods: ceramic products, origin: Troyan and surroundings with holder/applicant: United Workers and Producers Cooperative "Troyan Ceramics".

The Troyan ceramics have a particularly important role in Bulgarian life and culture. Among its typical representatives, the Troyan craftsmen created plates, small and large casseroles, ceramic boards and pitchers. It is also known for its varied patterns and the craftsmanship that every artisan must master. The vessels and souvenirs of Troyan ceramics are painted with household motifs, elements of folk clothing and nature.

Vratsa Limestone

There are two editions of the geographical indication of origin with the numbers AO653 and AO845.

1) Registration number AO653 dated 06/03/1978, published N°12: 06/1978, commodity: Limestone, origin: Vratsa with holder/applicant: Ministry of Metallurgy and Mineral Resources.

2) Registration number AO845 dated 12.03.2003, published N°33: 01/2004, goods: Limestone, origin: Vratsa with holder/applicant: Hemus-M AD.

Marble ‘Malko Tarnovo’

Registration number AO662 dated 06/03/1978, published N°12: 06/1978, commodity: Marble, origin: Malko Tarnovo and surroundings with holder/applicant: Ministry of Metallurgy and Mineral Resources.

Breccia marble ‘Chirpan’

Registration number AO663 dated 06/03/1978, published N°12: 06/1978, commodity: Marble, origin: Chirpan and surroundings with holder/applicant: Ministry of Metallurgy and Mineral Resources

Marble ‘Nanovitsa’

Registration number AO664 dated 06/03/1978, published N°12: 06/1978, commodity: Marble, origin: village of Nanovitsa, Razgrad Region with holder/applicant: Ministry of Metallurgy and Mineral Resources.

Marble ‘Ilindentsi’

Registration No. AO665 dated 06/03/1978, published N°12: 06/1978, commodity: Marble, origin: Northwestern slopes of Pirin Mountain, near the village of Ilindentsi, Blagoevgrad Region with owner/applicant: Ministry of Metallurgy and Mineral Resources.

Marble ‘Topolovgrad’

Registration number AO666 dated 06/03/1978, published N°12: 06/1978, commodity: Marble, origin: the area around the Sakar Mountains, located east of Topolovgrad with holder/applicant: Ministry of Metallurgy and Mineral Resources.

Muschelkalk ‘Manastirishte’

Registration number AO667 dated 06/03/1978, published N°12: 06/1978, commodity: Marble, origin: village of Manastirishte, Vratsa Region with holder/applicant: Ministry of Metallurgy and Mineral Resources.

Marble ‘Lepenitsa’

Registration number AO668 dated 06/03/1978, published N°12: 06/1978, commodity: Marble, origin: Lepenitsa, in the Northwestern Rhodopes, south of the town of Velingrad with owner/applicant: Ministry of Metallurgy and Mineral Resources.

In conclusion, there are 19 results for non-ore mineral products and ceramics in the Lisbon Express international database.

To see which products in these classes are still registered in Bulgaria, the State Register of Geographical Indications of the Bulgarian Patent Office is used. After analysis and compliance with Lisbon Express, conclusions can be drawn for international designations for non-ore mineral and ceramic products by 2024.

In the Bulgarian register are searched non-ore minerals and ceramics are classes 17,19,21:

❖ *Class 17* - Rubber, gutta-percha, gum, asbestos, mica and goods made from these materials, not included in other classes; moulded plastics for manufacture; materials for plugging, sealing and insulating; non-metallic flexible pipes.

❖ *Class 19* - Non-metallic building materials; non-metallic rigid pipes for construction; asphalt, tar and bitumen; non-metallic portable structures; non-metallic monuments.

❖ *Class 21* - Household or kitchen utensils and containers (not of precious metal or coated with such metal); combs and sponges; brushes (excluding paintbrushes); materials for making brushes; cleaning preparations; steel wire for household purposes; unworked or semi-worked glass (excluding glass used in building); glassware, porcelain and ceramic articles not included in other classes.

10 results come out, and the only more significant difference with Lisbon Express is that it can be seen which companies have a monopoly over these geographical indications. They are:

❖ Vratsa limestone - registered since 14.11.1977 - owners: 'Hemus - M' AD and registered since 14.09.2004 - 'Bulned' EOOD;

❖ marble 'Ilindentsi' - registered since 14.11.1977 - owner: 'Ilindentsi - Marble' EAD;

❖ silica sands 'Viatovo', 'Yunak' and 'Senovo' - registered since 14.11.1977 - owner: 'Kaolin' AD;

❖ marble 'Lepenitsa' - registered since 14.11.1977 - owner: 'Chepino' EAD;

❖ muschelkalk "Manastirishte" - registered since 14.11. 1977 - owner: 'Monolit' AD;

❖ perlite 'Kardzhali' - registered since 14.11. 1977 - owner: 'Bentonit' AD;

❖ Troyan Pottery - registered since 16.03.1977 - owner: TPK "Troyan Ceramics".

2.5 Conclusions from the analysis of registered geographical indications

All 10 results for geographical indications for non-ore minerals and ceramic products are registered geographical indications with a filing date of 1977, which is more than 45 years ago.

→ 'Kaolin' AD holds the most geographical indications for non-ore minerals and ceramic products - three in total, namely for the silica sands 'Yunak', 'Senovo' and 'Vyatovo', due to the proximity between these three.

→ For Vratsa Limestone there are two holders - 'Bulned' EOOD and 'Hemus-M' AD.

→ There is only one registered geographical indication for "ceramic products" - Troyan pottery

There are geographical indications that are in Lisbon Express, but not in the database of geographical indications of Bulgaria. There are no geographical indications in the database of geographical indications of the Republic of Bulgaria, but not in the database of international geographical indications in the Lisbon Express database. There are also geographical indications that are included in both databases. These three situations are considered:

➤ **1. Registered geographical indications in the database of geographical indications of the Republic of Bulgaria, but not in the database of international geographical indications in the Lisbon Express database - none**

➤ **2. International geographical indications in the Lisbon Express database, but not in the database of the State Register of Geographical Indications of the Patent Office of the Republic of Bulgaria.**

- Kaolin ‘Vyatovo’;
- Kaolin ‘Senovo’;
- Silica sand ‘Iskar’;
- Silica sand ‘Kaolinovo’;
- Marble ‘Malko Tarnovo’;
- Breccia marble ‘Chirpan’;
- Marble ‘Nanovitsa’;
- Marble ‘Topolovgrad’.

➤ **3. Geographical designations included in both databases**

- Perlite ‘Kardzhali’;
- Silica sand ‘Vyatovo’;
- Silica sand ‘Senovo’;
- Silica sand ‘Yunak’;
- Troyan pottery;
- Vratsa Limestone;
- Marble ‘Ilindentsi’;
- Muschelkalk ‘Manastirishte’;
- Marble ‘Lepenitsa’.

Under the Lisbon Agreement on the Protection of Appellations of Origin, international registration is maintained as long as the geographical indication is protected in the country of origin.

Based on this, it can be concluded that only nine geographical indications are protected internationally originating in Bulgaria and have been maintained as such to date, namely:

- **Perlite ‘Kardzhali’;**
- **Silica sand ‘Vyatovo’;**
- **Silica sand ‘Senovo’;**
- **Silica sand ‘Yunak’;**
- **Troyan pottery;**
- **Vratsa Limestone;**
- **Marble ‘Ilindentsi’;**
- **Muschelkalk ‘Manastirishte’;**
- **Marble ‘Lepenitsa’.**

Following the survey, several key issues stand out that require necessary attention:

★ ***Lack of registered geographical indications for non-ore mineral and ceramic products in Bulgaria after 1977.***

Over the past four decades, almost no new geographical indications have been registered in the country for non-ore mineral products and ceramic products. This makes it necessary for Bulgaria to make efforts to register more designations of this kind in order to present products made with these materials as Bulgarian.

★ ***Insufficient popularity in Bulgaria and abroad***

Geographical designations, with the exception of the Vratsa limestone and the Troyan pottery, are not popular enough among Bulgarian society and are not well known abroad. There is a need for an information campaign aimed at raising awareness and informing the public about these cultural treasures.

★ ***Discontinuous updating of basic data with up-to-date information***

Geographical indication databases are not kept up to date. An example of this is the registration and therefore maintenance of most geographical indications for non-ore minerals and ceramic products by the now defunct/renamed Ministry of Metallurgy and Mineral Resources since 1977. Nowadays the Ministry of Economy and Industry would be responsible for maintenance. Regular updating of these data is necessary to ensure accuracy.

CONCLUSION

Despite the current challenges, the author assures a bright future, especially after the adoption of geographical indications for handicraft and industrial products within the EU (including non-mineral minerals and ceramic products) and its entry into force in 2025. In view of the historical and cultural context of the Republic of Bulgaria, as well as the awareness of the importance of the protection of geographical indications as symbols of national identity and economic development, it is reasonable to assume that the country may show greater interest and commitment to the protection of geographical indications. The initiative aims to support producers in the protection of geographically related craft and industrial products, providing them with the opportunity to collaborate in specialised market segments and preserve unique local skills and traditions. The new system will also promote the improvement of Europe's rural and other regions by helping to modernise these places through the deployment of these new technologies and research activities in mineral resources and reserves that will be depleted along the way. The author believes that more geographical indications will be adopted in the future for non-ore mineral and ceramic products originating in the Republic of Bulgaria that are not currently protected. This includes proposals such as 'Tarnovo pottery', 'Busintsi pottery', 'Silica sand Dulovo' and similar products.

BIBLIOGRAPHY:

1. Scientific reference literature

- 1.1. Law on Trademarks and Geographical Indications, SG No. 81, 1993.
- 1.2. Markova, M., Lectures on the World Intellectual Property System, 2023, ISA Intellectual Property and Creative Industries
- 1.3. Markova, M. "Digital Business Identification of the Company as Intellectual Property", Journal of Ownership and Law, 2011, issue 12

2. Internet sources

2.1. Vassilev, L. and Maznikov, Z. (1984). The concept of 'minerals' and its division. *Journal of the Bulgarian Geological Society*, [online] 45(3). Available at: https://www.bgd.bg/REVIEW_BGS/REVIEW_BGD_1984_3/PDF/11_Vasilev.pdf.

2.2. Lisbon-express.wipo.int. (n.d.). *Lisbon Express*. [online] Available at: <https://lisbon-express.wipo.int/struct-search>.

2.3. bpo.bg. (n.d.). *BPO Online*. [online] Available at: https://portal.bpo.bg/web/guest/bpo_online/-/bpo/gi-search.

2.4 Wipo.int. (n.d.). *Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin and their International Registration* [online] Available at: <https://www.wipo.int/treaties/en/registration/lisbon/>.

2.5 Wipo.int. (n.d.). *Summary of the Geneva Act of the Lisbon Agreement*. [online] Available at: https://www.wipo.int/treaties/en/registration/lisbon/summary_lisbon-geneva.html.

ИНТЕРВЮ С АДВОКАТ ИВАНКА ПАКИДАНСКА

Адвокат Иванка Пакиданска е основател на патентно-правна кантора Евротон Патент (2000 г.) Тя е машинен инженер и юрист, има следдипломна специализация „Правна закрила на индустриалната собственост“. Български и европейски представител по патенти, български и европейски представител по марки и дизайни, сертифициран оценител на права на ИС и други фактически отношения. Член на Дисциплинарната комисия на Европейския патентен институт (epi) (2013–2023), член на съвета на epi (2017-2023).

1. Вие сте основател на патентно-правна кантора Евротон Патент, какъв е подходът Ви в тази сфера, свързана с творчество и изобретателност, за да постигате успех в решения за закрила и защита на интелектуалната собственост?

За да бъде човек успешен, трябва да харесва това, което прави и да вярва, че то има смисъл и полза за обществото. Това важи с пълна сила и за професионалната реализация. Винаги съм харесвала сложните ребуси и логически главоблъсканици и съм бягала от рутината и еднообразието. В това отношение интелектуалната собственост е много благодатно поле. Това е цяла вселена от галактики – всяка със своите специфични особености, закони и предизвикателства, които взаимно си влияят и допълват по различни начини във всеки конкретен случай. Като започнем от патентите и полезните модели, минем през дизайните, марките, географските означения и защитени наименования за произход и завършим със защитените обекти в творческата индустрия, които от своя страна са отделна микровселена. Всеки казус е различен, изисква специфичен подход, поставя различни предизвикателства – няма скука!

Тайната на успеха на нашата кантора е любов към професията, професионализъм, добра организация и добър екип. Имам късмета да работя с добре подготвени, отговорни и мотивирани колеги, с които изградихме екип от съмишленици. Разглеждаме всеки клиент и конкретен случай в контекста на цялостната картина с внимание и грижа. За изминалите почти 25 години създадохме широко портфолио от клиенти, с които изградихме отношения на доверие и приятелство. Напоследък има смяна на генерацията – синовете и дъщерите замениха родителите си на ръководните постове в предприятията на някои от най-ранните ни клиенти, но те продължават да разчитат на нас да се грижим за тяхната индустриалната собственост. Това е удовлетворяващо, но и много отговорно.

2. Работите повече от 25 години в тази област. Как така избрахте интелектуалната собственост за свое поприще?

Струва ми се, че по-скоро интелектуалната собственост избра мен. По първа професия съм машинен инженер. Бях научен сътрудник в един научно-развоен институт, когато при една реорганизация ме прехвърлиха в отдел „Лицензии“, където освен другото, трябваше да давам становища по лицензионни договори за ноу хау (по техническата част). Това провокира интереса ми към интелектуалната собственост и ми показва нейното значение. По същото време се запознах с бъдещия си съпруг к.т.н. Емил Бенатов, който работеше в Патентното ведомство. Сам изобретател (със 7 патента в

областа на кибернетиката) и началник отдел „Експертиза „Електроника и електротехника“, за него закрилата на индустриалната собственост беше лична кауза и съдба. Това предопредели до голяма степен по-нататъшното ми професионално развитие. До 1999 г. Бях съдружник в патентна кантора „Д-р Емил Бенатов и партньори“, а през 2000 г. Създадох Евротон Патент. Междувременно завърших право и три икономически специализации, една от които по индустриална собственост, и станах лицензиран оценител на права на интелектуална и индустриална собственост, дизайн и други фактически отношения. Всеки, който е нагазил дълбоко в индустриалната собственост знае, че това е гранична област, изискваща знания и умения от различни сфери.

3. Фалшификати на известни марки заливат пазарите, кражбите на регистрирани марки, географски означения и промишлен дизайн са обичайни не само в България. Какви са възможностите на притежателите да защитят правата си?

Българското законодателство предвижда различни правни способности за защита правата на притежателите на индустриална собственост при нарушение. Най-често използваният способ на защита е гражданскоправният. Притежателят на нарушени права върху обект на индустриална собственост може да предяви искове за установяване и преустановяване на нарушението и обезщетение за вреди пред СГС.

Притежателят на права върху марка, географско означение и дизайн може да търси защита и по административен ред. За целта е необходимо да сигнализира Патентното ведомство, като изложи информация за нарушеното право, името и адреса на нарушителя. Ако при последвала проверка бъде установено нарушение, на нарушителите се налага глоба или имуществена санкция (в зависимост от това дали нарушителят е физическо или юридическо лице). При повторно нарушение размерът на наложената глоба/ имуществена санкция се завишава с 50%.

Предвид голямото значение и стойност на индустриалната собственост за стопанските субекти, нарушението на правата върху обекти на ИС е инкриминирано (чл. 172а и 172б от НК). Притежателят на права върху обекти на ИС, използвани без негово съгласие в търговската дейност от трети лица, може да сигнализира прокуратурата за предполагаемо нарушение.

Отделно, с цел да се улесни борбата с фалшифицирането и пиратството на стоки, съгласно европейски регламент 608/2013, на общностно ниво е предвидена процедура за задържане на митническите граници на Съюза на стоки, за които се предполага, че нарушават права върху ИС. Притежателят на правата на ИС първо трябва да подаде искане за митническа защита, с което да уведоми митническите власти за обекта на ИС, който трябва да бъде следен, както и за предполагагани канали и вносители на стокиментета. Регламентът предвижда, че когато стоки са задържани на границата, при липса на изрично възражение от страна на държателя на стоките, те се унищожават без да е необходимо да се установява нарушение. Когато държателят на стоките възрази изрично, притежателят на правата на ИС трябва да предяви в определен срок иск за установяване на нарушението пред Софийски градски съд и стоките могат да бъдат унищожени едва след като твърдяното нарушение бъде установено от съда.

4. Според Вашата практика, необходими ли са законодателни промени в областта на интелектуалната собственост в България и какви?

Практиката ми показва, че има нужда от промени в определени насоки. Да вземем, например ЗМГО – притежателите на национални марки, които в голямото си болшинство са български компании, са поставени в по-неблагоприятно положение, отколкото притежателите на европейски марки. Опозиционното производство е уредено в ЗМГО така, че притежателят на по-ранна марка, който защитава правата си, подавайки опозиция, на практика трябва да вложи повече средства и усилия, отколкото заявителя, който се опитва да се доближи до по-ранната марката, размивайки отличителната ѝ способност. Производството по опозиции е състезателно и маркопритежателят по правило ангажира патентен представител. Обикновено по-ранната марка е регистрирана преди повече от пет години и се налага да се доказва реалното ѝ използване, което увеличава разходите за защита в производството. При уважаване на опозицията обаче не се присъждат разноски, за разлика от производствата по опозиции пред Службата по интелектуална собственост на ЕС (Службата). В производството по обжалване не решението по опозиция също не се присъждат разноски. Практиката ни показва, че след 3-4 опозиции и няколко хиляди лв. Похарчени за защита, маркопритежателят обикновено вдига ръце и отказва да се бори, разбирайки с гняв и изумление, че системата е по-благосклонна към имитаторите отколкото към притежателите на правата. Същото се отнася и до производствата по отмяна и заличаване регистрацията на марка. В края на 2019 г. Беше приет изцяло нов ЗМГО, но за съжаление законодателят не намери кураж да промени тази несправедливост и да предвиди в специалния закон клауза, предвиждаща възлагане разноски в спорните производства по опозиция, отмяна и заличаване на марки на загубилата страна, както е в Регламента за марките на ЕС. Разпоредбата на чл. 57, ал.3 от ЗМГО, която предвижда възможност за връщане на опонента на половината от таксата за опозиция при депозиране на споразумение в тримесечен срок, е на практика мъртав текст с много тясно приложение, тъй като е лишен от икономическа логика. Заявителят не е заинтересован да влага допълнителни усилия и средства за сключване на споразумение, което би намалило разходите на опонента. Визираният проблем се отнася и до спорните производства по Закона за промишления дизайн. Правопритежателят прави повече разходи за да защити правото си, отколкото лицето, което се опитва да се възползва от чужди права. Мисля, че е крайно време да се сложи край на този дисбаланс.

INTERVIEW WITH LAWYER IVANKA PAKIDANSKA

Ivanka Pakidanska is a lawyer, founder of an Intellectual Property Law Firm Eurotone Patent, (2000). She is a Master of Engineering and Master of Law, and has a postgraduate specialization in Industrial Property. Attorney at Law, BG and EU Patent attorney, BG and EU trade mark and design representative, certified appraiser of IP rights and other factual relations. Member of the Disciplinary committee of the European patent institute (epi) (2013-2023), epi Council member (2017 - 2023).

1. You are a founder of the IP law firm Eurotone Patent. This field is closely connected to creativity and inventiveness, what is your approach to finding successful solutions in the protection of IP rights?

In order for someone to be successful, they must like what they do and believe that it has a meaning and contributes positively to society. This is fully the case for one's professional development. I have always liked complex puzzles and logical brain teasers and have endeavoured to stay away from routine and monotony. In that sense, intellectual property is a very generous field. It's a whole universe of numerous galaxies - each with its own specific features, laws and challenges influencing and complimenting one another in different ways in each particular case. Starting with patents and utility models, continuing with industrial designs, trademarks, geographical indications and protected designations of origin and ending up with artistic works protected by copyright, which in itself, is a separate micro-universe. Every particular case requires an individual approach and poses different challenges – no room for boredom!

Our key to success is love for what we do, professional knowledge, good organisation and a good team. I am lucky to work with well-prepared, responsible and motivated colleagues with whom we created a tight-knit team. We approach each client and case with attention, dedication and care in the context of the overall picture. For the last nearly 25 years we have developed an ample portfolio of clients with whom we have a relationship built on trust and friendship. Recently, there has been a generational shift – the sons and daughters of some of our earliest clients have succeeded their parents in their respective family businesses and continue to rely on our IP services. For us it is gratifying and also a big responsibility.

2. You are IP practitioner for more than 25 years. How did you choose Intellectual Property as your career?

I'd rather say that IP chose me. My first profession was mechanical engineer. I was a fellow at a Research and Development Institute and during a reorganisation I was transferred to the "Licensing" department where part of my job was to give opinion on license agreements for know-how (on the technical aspects). This ignited my interest in intellectual property and gave me an insight into its importance. At that time I met my future husband, Dr. Emil Benatov, who worked at the Bulgarian Patent Office. He himself was an inventor (7 patents in the field of cybernetics) and head of the department 'Examination of Electronics and Electrical patent applications' and for him the IP protection was a personal cause and calling. This to a great extent determined my subsequent professional development. Until 1999 I was a partner at the

“Dr. Emil Benatov & Partners” patent and trademark bureau, and in 2000 I founded the IP firm Eurotone Patent. In the meantime, I graduated from law school and completed three postgraduate programs in economics, one of which was in the field of intellectual property, and also qualified a certified appraiser of IP rights. Anyone who has delved deep into intellectual property knows that it borders on a range of other fields and requires a diverse set of skills and knowledge.

3. Counterfeits of famous brands are flooding the markets and the infringement of trademarks, geographical indications and industrial designs are common not only in Bulgaria. What are the possibilities for IP holders to protect their rights?

Bulgarian law provides a range of legal tools for IP holders to enforce their rights against infringements. The most common course of action is the civil lawsuit. The rights holder can file a lawsuit at the Sofia City Court and ask for the infringement to be declared and stopped, and for damages to be awarded.

The holder of a trademark, industrial design or geographical indication can also seek protection via administrative penal proceedings. For this, a complaint must be filed with the Patent Office, where the holder must provide information about the infringement, name and address of the infringer. The Patent Office carries out an inspection and if an infringement is declared fines are imposed. In the event of a second infringement, the fine is doubled.

Given the high importance and value of the IP for the business entities the infringement of IP rights is also a criminal offence (Arts. 172a and 172b of the Penal code). When IP rights have been used in commerce without permission of the holder the latter can notify the prosecutor’s office about the suspected infringement.

Apart of this, in order to facilitate the fight against counterfeit or pirated goods crossing the EU’s borders the customs officials may suspend the release or detain the goods suspected in IP infringement under EU Regulation 608/2013. The IP holder must submit an application with the customs authorities providing information about the IP rights to be monitored and suspected channels and importers of counterfeit goods. According to the Regulation, when goods are detained, unless the holder of the suspected counterfeit goods expressly objects, the goods can be destroyed without having the infringement to be declared. If the holder of the goods does object, the IP holder must file a lawsuit with the Sofia City Court within the due term, and the goods can be destroyed only after the claimed infringement has been declared by the court.

4. Based on your experience, do you think that legislative changes are needed in the IP field in Bulgaria, and if yes, what kind?

Our practice shows that there is a need for certain changes. Let’s take the Trademarks and Geographical Indication Act (TMGIA), for example. The holders of national Bulgarian trademarks, Bulgarian companies in their majority, are disadvantaged compared to holders of EU trademarks. The opposition proceedings under the TMGIA are regulated in such a way that actually, the holder of the earlier right must spend more efforts and resources to defend its mark than the applicant who seeks to get near to it and dilute its distinctive character. The opposition proceedings are adversarial and the trademark holder generally has to retain an IP representative. Usually, the earlier trademark is registered more than five years ago and the holder must prove a genuine use which further increases the costs of the opposition proceedings.

When the opposition is upheld, however, the winning party does not get awarded any costs unlike the opposition proceedings at the European Union Intellectual Property Office (EUIPO). In the appeal proceedings before the Patent Office costs are also not awarded. Our practice shows that after several oppositions and multiple thousands of BGN in costs, the trademark holder often gives up fighting further finding out with anger and astonishment that the system is more favourable towards the imitators than to the holders of the earlier marks. The same is also valid for cancellation and revocation proceedings. A new TMGIA was adopted in 2019 but unfortunately the lawmaker did not find the courage to change this injustice and to include an article to impose costs to the losing party in the adversarial proceedings (opposition, revocation, cancellation) as it is in the European Trademark Regulations. The provision of Art. 57 (3) of the TMGILaw allows the opponent to recover half of the paid opposition fee when the parties deposit a settlement agreement with the Patent Office within a three-month period. In practice, this is a “dead” text with a very niche application since it lacks economic logic. The applicant is not interested in putting in the effort to settle and in this way to reduce the opponent’s costs. The above said is also valid for the adversarial proceedings under the Design Act — it is often more costly for the holder to protect its interest than it is for a person trying to unjustly benefit from alien rights. I think it is high time that this imbalance is rectified.

ИНТЕРВЮ С Г-ЖА МАЙЯ ИЛИЕВА

Г-жа Майя Илиева – Директор на ТеатерАутор - Дружество за колективно управление на авторските права на авторите на драматични и музикално-драматични произведения

1. Г-жо Илиева, бихте ли запознали нашите читатели с “ТеатерАутор”, целите и приоритетите на Дружеството?

Дружеството, създадено преди 25 години по волята на авторите на драматични и музикално-драматични произведения, сега има над 700 члена - драматурзи, композитори, преводачи, хореографи, режисьори. Запазва се тенденцията след кончината на някой автор неговите наследници да продължават членството си при нас. Това е показателно за доверието, с което се ползва нашето дружество.

Голяма част от работата ни винаги е била свързана с разясняването на механизма на защита на авторския труд и считаме, че това се дължи до голяма степен на професионализма на специалистите, работили през годините в дружеството, защото дейността на Театераутор е специфична и се основава до голяма степен на разнообразната практика. С удовлетворение можем да кажем, че с течение на времето сме дали нашия принос за информирането на авторите и на ползвателите относно важността на познанията в областта на защитата на авторското право. В това се състои може би най-голямото значение на това дружество, защото то съвсем не е само каса, от където се получават хонорари. То е една голяма школа за организиране на помощ при защитата на авторския труд. Тук ще кажем, че авторите са чувствителни, дори раними, те са хора, които сами трудно защитават материалните аспекти на благородния си творчески труд, и се нуждаят от механизъм на защита, който им се предоставя тук.

Нека признаем и още нещо: наблюдаваме известна разлика в поколенията и тенденция по-младите автори да разбират, че трудът им струва, че авторското право, макар че не може да бъде „липнато“, съществува и заслужава да бъде уважавано по достойнство. Това ни радва и ни окуражава да подпомагаме техния стремеж към справедливост и себеуважение.

Условно основната ни дейност е свързана с театрите. Съзнаваме, че голяма част от тази информация е известна на нашите членове, но считаме, че е важно и, надявам се, интересно, отново да поговорим за тази специфична дейност на Дружество Театераутор.

Правим всичко възможно за защитата на правата на авторите. Както е известно, членството в Дружеството е изградено на доброволен принцип, като авторът решава сам дали да стане член или не, и кои свои произведения да ни предостави за управление. Всеки член има правото лично да вписва в специалната си лична карта всяко ново произведение, което предостави на Театераутор за управление.

Тарифите за авторски права в областта на театъра бяха премахнати на 1 август 1993 г., с приемането на новия закон за авторското право и сродните му права. През годините Дружеството е изградило практика за определяне на авторските възнаграждения, но тя се прилага след съгласуване със съответния автор. Освен това

условията варират в съответствие с капацитета на съответния театър, града, в който се намира, възможностите за турнета, както и от други причини, обикновено от субективен характер. Възнагражденията за авторите обикновено са процент от brutния приход, обаче при свободното договаряне са възможни и други начини на заплащане: авансови плащания, глобални хонорари, изплащане на определена сума за всяко едно представяне на произведението.

Интересен е случаят с драматизирането на защитени произведения. Драматизаторът трябва да подпише споразумение с основния автор или с неговите наследници, за да получи разрешение да преработи литературното произведение, превръщайки го в ново сценично произведение. При подписването на договор с даден ползвател, обикновено процентът от брутоприхода се поделва между двамата автори.

След като дружествата за колективно управление на права бяха задължени да отчисляват ДДС върху получените авторски права, се появиха опити от страна на някои ползватели да приканват авторите към сключване на директни договори, без участието на Театраутор, като по този начин се заобикаля законът. За наша радост, подобни случаи са единични, а авторите показват, че уважават дружеството си, и вярват във възможността да бъдат защитени и в солидарността на колегите си. Въпросът с ДДС е поставян и смятаме, че не е излишно да се поставя отново, защото според нас е необходимо да бъдат обложени с ДДС и билетите за сценични произведения и концерти (като всяка друга стока), за да се изпълни духът на Закона, според който последният ползвател заплаща тези 20% върху цената на билета. Това би позволило и на театрите да се регистрират по ЗДДС, да образуват данъчен кредит, като по този начин биха си осигурили повече средства за дейност.

Преценяваме, че е започнала да се създава добра традиция у повечето ползватели за спазване на авторските права. От друга страна, авторите постепенно започват да разбират, че солидарното поведение дава по-добри резултати. Смятаме, че младите и все още не много известни автори се чувстват най-добре, защото те сега започват да утвърждават творческото си име и са най-уязвими в опитите да защитят правата си. Имаме наблюдения, че младите хора, които сега започват своята творческа дейност в сферата на сценичните изкуства, имат желание да са коректни един спрямо друг и да не пренебрегват правата на колегите си. Всичко това ни изпълва с оптимизъм и убеденост, че ситуацията в България се подобрява и че творческият труд ще се уважава повече, в степента, която той заслужава.

Дружеството играе голяма роля при издирването на преводачи, при намирането на наследници на автори, починали отдавна, както и на авторите без наследници. Хонорарите за авторите без наследници се превеждат във Фонд Култура, а чрез този фонд се подпомагат различни културни прояви. Многобройни са случаите, в които без Театраутор някои наследници трудно биха получили дължимите им се хонорари за използване на произведенията на техните наследодатели, защото понякога ползвателите дори не подозират съществуването им или не правят необходимото за тяхното издирване.

Другите основни контрагенти на Дружеството са БНР и БНТ. Имаме подписани рамкови договори с тези две организации, като всяка година е предвидено договаряне на цената на минута полезно време. За сега договорите ни са само с БНР и БНТ, защото това са единствените, които излъчват произведения от нашия репертоар. Някои частни радиа

и телевизии периодично изявяват намерение да започнат подобна дейност, но за сега това остава само в сферата на добрите пожелания.

Тарифи, както споменахме вече, не съществуват. В Дружеството сме изготвили специални правила за разпределение, които покриват всички варианти на произведения според броя на авторите, участвали в създаването им. Тези правила се прилагат при разпределението на авторските права при повторно и последващо използване на произведения от репертоара на Театераутор.

2. Какви актуалните проблеми с авторските права и пожелания за бъдещото развитие на индустрията?

БНР си е поставило амбициозната задача да организира Интернет радио, (БИН@P), което освен музика, да излъчва и радиопиеси. Провеждали сме предварителни разговори с колеги от Радиото относно начините на защита на правата на членовете на Театераутор, но за сега няма яснота по този въпрос. Новите технологии се развиват шеметно, сегашните поколения не са склонни да слушат традиционното радио, изкушени от все по-модерните електронни устройства, поради което е оправдано желанието на колегите от БНР да разширяват и модернизират начините на излъчване и представяне на публиката и други произведения, различни от музиката. Тази инициатива може да повлияе на младите хора да открият за себе си Радиотеатъра. Ще продължим съвместните усилия на БНР и на Театераутор за противопоставяне на пиратското качване в Интернет пространството на пиеси от фонда на Радиотеатъра и ще търсим адекватни начини за компенсиране на авторите.

Отношенията ни с БНТ се градят на доверие и съвместна работа. Изработили сме списък с произведения от рубриката Телевизионен театър, които вече са дигитализирани и с добро техническо качество. Те се излъчват сравнително регулярно. Доволни сме, че това става, защото Златният фонд на БНТ съдържа безчет ценни произведения, които заслужават да бъдат представени на поколенията. Надяваме се, че с течение на времето броят на излъчваните произведения от репертоара на Театераутор ще се увеличава.

Има един важен въпрос, който въпреки усилията ни, още не е намерил своето решение. Става въпрос за защитата на правата на фолклорните хореографи при повторното излъчване на произведенията им по БНТ. С представители на Телевизията имахме неколнократни разговори по темата, но все още не можем да намерим взаимно приемлив начин за възнаграждение на труда на тези автори.

Преди няколко години организирахме конкурс за нова българска пиеса. Дружеството кандидатства с проект към Министерството на културата, който беше одобрен и получихме за целта сумата от 4000 лв. Интересът беше голям, съдейки по броя на представените творби (общо 61 пиеси за възрастни и деца).

Отличени бяха една пиеса за възрастни и една за деца, както и две поощрения. По време на награждаването се оформи предложението този конкурс да стане биенале или триенале, но до момента не сме направили анонс за ново издание. Сега сме поставили отново този въпрос, за да чуем мнението на авторите от Театераутор. Разбира се, всичко е свързано със средства, с които ние не разполагаме, но ако идеята се възприеме, може

да се кандидатства с проект в рамките на културната програма на Голяма община или на Министерството на културата и при одобрение, ще можем да организираме отново подобен конкурс. За нас е важно, че интересът сред авторите е осезаем, въпреки че в България се организира всяка година по няколко конкурса за театрални пиеси.

Завършваме този кратък разказ за дейността на Театраутор с пожелание и увереност към авторите му да бъдат по-сплотени, по-големи оптимисти, по-вдъхновени и изпълнени с вяра, с фантазия, с настроение и с любов към това велико изкуство-театъра.

INTERVIEW WITH MRS. MAYA ILIEVA

Maya Ilieva - Director of TeaterAuthor - Association for collective management of the rights of the authors of dramatic and musical-dramatic works.

1. Mrs. Ilieva, could you introduce to our readers the “TheaterAuthor”, the goals and priorities of the Association?

The Association, created 25 years ago by the will of the authors of dramatic and musical-dramatic works, now has over 700 members - playwrights, composers, translators, choreographers, directors. After the death of an author, there is a tendency for his heirs to continue their membership with us. This is indicative of the trust enjoyed by our company.

A large part of our work has always been related to the clarification of the mechanism of protection of the author's work, and we believe that this is largely due to the professionalism of the specialists who have worked in the Association over the years, because the activity of Teaterautor is specific and based to a large extent degree of varied practice. We are pleased to say that over time we have contributed to informing authors and users about the importance of knowledge in the field of copyright protection. This is perhaps the greatest importance of this company, because it is by no means just a cash register from which royalties are received. It is a great school for organizing assistance in the protection of the author's work. Here we will say that authors are sensitive, even vulnerable, they are people who themselves have a hard time protecting the material aspects of their noble creative work, and they need a protection mechanism that is provided here.

Let's also admit one more thing: we are seeing a certain generation gap and a tendency for younger authors to understand that their work is worth it, that copyright, although it cannot be "touched", exists and deserves to be respected for its dignity. This makes us happy and encourages us to support their quest for justice and self-respect.

Conventionally, our main activity is related to theaters. We are aware that much of this information is known to our members, but we believe that it is important and, I hope, interesting, to talk again about this specific activity of Druzhestvo Teaterautor.

We do everything we can to protect the rights of authors. As is known, membership in the Association is built on a voluntary basis, with the author deciding for himself whether to become a member or not, and which of his works to submit to us for management. Each member has the right to personally enter in his special ID card any new work that he submits to Teaterautor for management.

Theatrical copyright rates were abolished on August 1, 1993, with the adoption of the new Copyright and Related Rights Act. Over the years, the Association has developed a practice for determining royalties, but it is applied after consultation with the author concerned. In addition, conditions vary according to the capacity of the theater in question, the city in which it is located, touring opportunities, as well as for other reasons, usually of a subjective nature. Remuneration for authors is usually a percentage of gross revenue, but with free negotiation other payment methods are possible: advance payments, global royalties, payment of a certain amount for each presentation of the work.

The case of the dramatization of protected works is interesting. The dramatist must sign an agreement with the original author or his successors to obtain permission to rework the literary work into a new stage work. When signing a contract with a given user, obiously a percentage of the gross proceeds is split between the two authors.

After collective rights management organizations were obliged to deduct VAT on the copyrights received, there were attempts by some users to invite authors to enter into direct contracts, without the involvement of Teatreautor, thereby circumventing the law. Fortunately, such cases are rare, and the authors show that they respect their organizations, and believe in the possibility of being protected and in the solidarity of their colleagues. The question of VAT has been raised and we think it is not superfluous to raise it again, because in our opinion it is necessary that tickets for stage plays and concerts (like any other goods) be subject to VAT in order to fulfill the spirit of the Act, according to which the last user pays this 20% on the price of the ticket. This would also allow the theaters to register for VAT, to form a tax credit, thus providing more funds for their activities.

We estimate that a good tradition has started to be created among most users to respect copyright. On the other hand, the authors are gradually beginning to understand that solidarity behavior gives better results. We think that young and not yet very famous authors feel the best because they are now starting to establish their creative name and are the most vulnerable in trying to protect their rights. We have observed that young people, who are now starting their creative activity in the field of performing arts, have a desire to be fair to each other and not to neglect the rights of their colleagues. All this fills us with optimism and conviction that the situation in Bulgaria is improving and that creative work will be respected more, to the extent it deserves.

The Association plays a major role in the search for translators, in finding heirs of authors who have died long ago, as well as authors without heirs. Royalties for authors without heirs are transferred to the Culture Fund, and through this fund various cultural events are supported. There are numerous cases in which, without Teaterautor, some heirs would hardly receive the royalties due to them for using the works of their testators, because sometimes the users do not even suspect their existence or do not do what is necessary to search for them.

The other main counterparties of the Association are BNR and BNT. We have signed framework contracts with these two organizations, with the price per minute of useful time being negotiated each year. For now, our contracts are only with BNR and BNT, because they are the only ones that broadcast works from our repertoire. Some private radio and television stations periodically express their intention to start such activity, but for now this remains only in the realm of good wishes.

Tariffs, as already mentioned, do not exist. At the Association, we have prepared special distribution rules that cover all variants of works according to the number of authors involved in their creation. These rules apply to the distribution of copyrights for the repeated and subsequent use of works from the Teaterautor's repertoire.

2. What are the current right problems and wishes for the future development of the industry?

BNR has set itself the ambitious task of organizing Internet radio, (BIN@R), which, in addition to music, will also broadcast radio plays. We have held preliminary talks with colleagues from the Radio regarding the ways of protecting the rights of Teaterautor members, but for now there is no clarity on this issue. New technologies are developing rapidly, current

generations are not inclined to listen to traditional radio, tempted by increasingly modern electronic devices, which is why the desire of BNR colleagues to expand and modernize the ways of broadcasting and presentation to the public and other works is justified. other than music. This initiative can influence young people to discover the Radio Theater for themselves. We will continue the joint efforts of the BNR and Teaterautor to oppose the pirated uploading of plays from the Radio Theater fund to the Internet, and we will look for adequate ways to compensate the authors.

Our relationship with BNT is based on trust and cooperation. We have compiled a list of works from the Television Theater section that have already been digitized and are of good technical quality. They are broadcast relatively regularly. We are pleased that this is happening, because the Golden Fund of BNT contains countless valuable works that deserve to be presented to generations. We hope that over time the number of broadcast works from the Teaterautor repertoire will increase.

There is one important question that, despite our efforts, has not yet found its solution. It is about the protection of the rights of folk choreographers in the re-broadcasting of their works on BNT. We have had several conversations on the subject with representatives of the Television, but we still cannot find a mutually acceptable way to reward the work of these authors.

A few years ago we organized a competition for a new Bulgarian play. The Association applied with a project to the Ministry of Culture, which was approved and we received the sum of BGN 4,000 for the purpose. The interest was great, judging by the number of works presented (a total of 61 plays for adults and children).

One play for adults and one for children were awarded, as well as two incentives. During the award ceremony, the proposal was made to make this competition a biennial or triennial, but so far we have not made an announcement about a new edition. We've now re-posted this question to hear from the authors of TeaterAuthor. Of course, everything is related to funds that we do not have at our disposal, but if the idea is accepted, a project can be applied for within the cultural program of a large municipality or the Ministry of Culture, and if approved, we will be able to organize a similar competition again. It is important for us that the interest among the authors is palpable, although several competitions for theater plays are organized every year in Bulgaria.

We end this brief account of the activities of Teaterautor with a wish and confidence to its authors to be more united, more optimistic, more inspired and filled with faith, with fantasy, with mood and with love for this great art - theater.

ИНТЕРВЮ С ИНЖ. ДАНИЕЛ ДОБРЕВ

Инж. Даниел Добрев – управител на ТИВАТРЕЙД ЕООД

1. Моля да представите Вашата фирма

„ТИВАТРЕЙД“ ЕООД е фирма, специализирана в производството на протеинови продукти от слънчоглед. Производството се базира на научен модел, разработен в ССА на НРБ през 1972 и практически усъвършенстван от ръководството на компанията. Производството е иновативно и предназначено преди всичко за износ. Продуктовата гама на фабриката се вмести в продоволствената стратегия на ЕС и в директивата за разработка и прилагане на собствени растителни протеинови продукти в Европа.

2. Кои са актуалните проблеми пред интелектуалната собственост /авторски, изобретателски и други права, в зависимост от предмета на дейност, според Вас във Вашата дейност, бизнес?

Продуктите, произведени в „ТИВАТРЕЙД“ ЕООД, са често предмет на нарушаване на авторски права, особено в съседните страни които са обект на пазарен интерес. На компанията принадлежи защитения бранд СЪНПРО (протеиново слънчогледово брашно) и неговите производни, но често този защитен предмет се нарушава от нелоялни производители/търговци.

ТИВАТРЕЙД постоянно инвестира в нови полезни модели, с които да защити свои бъдещи разработки и продукти от пазарни нарушения.

3. Как да се издигне културата на интелектуалната собственост в обществото, за да бъдат убедени потребителите на произведения на науката, литературата и изкуството, че трябва да се плаща за авторски и сродни права?

Културата и практиката за ползване на авторски и сродните му права трябва да е продиктувано от пазарната логика и интереса на фирмите да продават на бързо развиващи се пазари при необходимата защита на техните продукти. При продукти с висока добавена стойност, научния и патентен компонент са неразривно свързани в крайна сметка водят до повишени продажби.

Освен това трябва да се разяснят механизмите на ЕС за подпомагане на патентното производство, като налични финансови лостове за облекчаване на защитата на авторските права върху фирмения бюджет.

4. Как трябва да се оптимизира контрола върху спазването на правата на интелектуална собственост?

По наша оценка това трябва да стане чрез ефективен административен и съдебен контрол, както и с информационна кампания при опит за регистрация на определени патенти/полезни модели. Т.е. трябва да има информационен портал, с лесен достъп за информиране на определения бранш или бизнес за вече регистрирани продукти с защитени патенти и модели в тяхната сфера.

5. Кои международни норми и добри практики да бъдат приложени в България, според Вас, с цел уважение към правата на интелектуална собственост?

Създаване на информационен портал с патенти/полезни модели в рамките на ЕС и диференцирани такива по сфери и производства.

Разяснителна кампания от успешни фирми, приложили продукти или услуги с авторски права и отражението върху нетната печалба.

Разясняване на връзката между патентите и иновативността, което в крайна сметка води до напредване технологично на определени отрасли и обществото като цяло. Да се обясни връзката между продуктите, обект на авторско право и отражението им позитивно спрямо т. нар. „зелена сделка“ и намаляването на въглеродните емисии, ефективността на кръговата икономика и други свързани дейности.

INTERVIEW WITH ENG. DANIEL DOBREV

Eng. Daniel Dobrev – manager of TIVATRADE EOOD

1. Please introduce your company?

„TIVATRADE“ EOOD is a company specialized in the production of sunflower protein products. The production is based on a scientific model developed in the SSA of NRB in 1972 and practically perfected by the company's management. The production is innovative and intended primarily for export. The product range of the factory fits into the EU food strategy and the directive for the development and implementation of own plant protein products in Europe.

2. What are the current problems facing intellectual property / copyright, inventor's rights, other rights - depending on the subject of activity, in your opinion, in your business?

The products produced in „TIVATRADE“ EOOD are a frequent subject of copyright infringement, especially in neighbouring countries that are subject to market interest. The company owns the protection of the brand SUNPRO (protein sunflower flour) and its derivatives, but often this protected subject is violated by unscrupulous producers/traders.

„TIVATRADE“ constantly invests in new useful models with which to protect its future developments and products from market violations.

3. How to raise the culture of intellectual property in society to convince consumers of works of science, literature and art that copyright and related rights should be paid for?

The culture and practice of using copyright and its related rights should be dictated by the market logic and the interest of the companies to sell in fast developing markets with the necessary protection of their products. In products with high added value, the scientific and patent components are inextricably linked, ultimately leading to increased sales.

4. How should control over compliance with intellectual property rights be optimized?

In our opinion, this should be done through effective administrative and judicial control, as well as an information campaign when attempting to register certain patents/utility models.

I.e. there should be an information portal, with easy access to inform the designated industry or business about already registered products with a protected model in their field.

5. Which international norms and good practices should be implemented in Bulgaria, in your opinion, in order to respect intellectual property rights?

Creation of an information portal with patents/utility models within the EU and defined ones by fields and industries.

An outreach campaign from successful businesses that have implemented copyrighted products or services and the impact on net profit.

Clarifying the relationship between patents and innovation, which ultimately leads to the technological advancement of certain industries and society as a whole.

To explain the relationship between copyrighted products and their positive impact on the so-called "green deal" and the reduction of carbon emissions, efficiency of the circular economy and other related activities.